

A map of Myanmar is shown with a red line tracing a route through various cities and regions. The route starts in the north, goes south through the central region, and then branches out towards the south and east. Numerous cities are labeled in Burmese, including Yangon, Mandalay, and others. The map is colored in shades of yellow and orange, with blue representing the water bodies. The text overlay is in large, bold Burmese characters.

ဦးကျော်မင်း

စိုဟင်ဂျာသမိုင်းကိုဆန်းစစ်ခြင်း

စာရေးသူတို့မိတ်ဆက်ပေးခြင်း

ဤစာအုပ်ပြုစုရေးသားသူ ဦးကျော်မင်းမှာ အခြေခံပညာဦးစီးဌာနတွင် အထပြုဆရာ၊ လက်ထောက်ပညာရေးမှူး၊ ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး စသည့် ရာထူးများဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၈ ခုကျော်နှစ်များမှစ၍ နိုင်ငံရေးလောကထဲ ပါဝင်လာပြီး ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် အရေးအခင်းကာလ ၁၉၈၉ ခု စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်မတိုင်ခင်ကာလထိ မြို့နယ်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးနိုင်ရေးတို့အတွက် ဦးဆောင်စီမံခဲ့သောအဖွဲ့တွင် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။ ၎င်းနောက် ဌာနမှအလုပ်ရပ်စဲခံရပြီး ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် အမှတ်(၁)မဲဆန္ဒနယ်မှ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပြိုင်ဘက်ပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ပြီး ရွေးချယ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ နောက်ပိုင်း အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့မှ ဦးဆောင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ (CRPP) အဖွဲ့ဝင်(၁၇)တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။

အကြောင်းမလှသဖြင့် ၂၀၀၅ ခု မတ်လတွင် မိသားစုဝင်လေးဦးနှင့်အတူ ဖမ်းဆီးခံရပြီး ထောင် ၄၇ နှစ် ကျခံခဲ့ရသည်။ ကံအားလျော်စွာ ၂၀၁၂ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အမိန့်ဖြင့် လွတ်မြောက်ခဲ့သည်။ ဝါသနာအလျောက် စာပေပညာ လေ့လာသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သမိုင်းကို သုတေသနပြုနေသူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ စာတိုစာစုများ ရေးသည်။ သမိုင်းစာအုပ်များ ပြုစုနေပါသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးလည်း ရှိသည်။ Internet Web Site တွင်တင်ထားသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် သမိုင်းစာတမ်းရှည်များ၊ ဆောင်းပါးများလည်း ရှိပါသည်။

လက်ရှိတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပျက်ပြီးသော ပဋိပက္ခများ ပြေငြိမ်းသွားရေး၊ ပြည်နယ်အေးချမ်းရေးတို့အတွက် ကြိုးပမ်းနေသူ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အင်အားစုများနှင့်လက်တွဲ၍ ဦးဆောင်ကြိုးစားနေသူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးလေးလုပ်နေပြီး ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူအဖြစ် တာဝန်ယူထားသူ ဖြစ်ပါသည်။

မာဝိတာ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

ဦးကျော်မင်း

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

စိုဟင်ဂျာဗမိုင်းကိုဆန်းစစ်ခြင်း

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

အသံထွက်ပုံ

မာတိကာ

စာရေးသူ၏အမှာ	I
စာရေးသူကို မိတ်ဆက်ပေးခြင်း	IV
အခန်း(၁) ရခိုင်သမိုင်းစဉ်ဆက် (Chronology)	၅
အခန်း(၂) ရိုဟင်ဂျာ ဘယ်သူလဲ?	၇
အခန်း(၃) တစ်ဖက်နိုင်ငံမှ စိုးဝင်လာသည်ဆိုခြင်းအပေါ် သုံးသပ်ချက်	၂၇
အခန်း(၄) ရိုဟင်ဂျာသည် ရခိုင်ပြည်၏ ရှေးဟောင်းမူလ လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း	၃၃
အခန်း(၅) အဖြူကတ်(White Card) ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားနှင့် ရိုဟင်ဂျာ	၄၇
အခန်း(၆) Multicultural Mrauk U ယဉ်ကျေးမှုစုံ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခဲ့သော မြောက်ဦးနိုင်ငံ	၅၃
အခန်း(၇) “ရခိုင်ဝေသာလီခေတ် နှင့် ယင်းနေ ပြည်သူများ”	၅၇
ရည်ညွှန်းစာအုပ်များ	၈၆
နောက်ဆက်တွဲများ	၈၈

စာရေးသူ၏အမှာ

ဤစာတမ်းကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခု စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေလို၍ အသုံးအနှုန်းတချို့ကို ပြင်ဆင်လိုက်ပါသည်။ အရေးကြီးအချက် တချို့ကို ဖြည့်စွက်ပေးပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးအတွက် လိုအပ်သည်ဟု ထင်မြင်၍ ဖြည့်စွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပါဏီမန် ဒီမိုကရေစီ ခေတ်တွင် ရိုဟင်ဂျာကိုတိုင်းရင်းသားအဖြစ်အသိအမှတ်ပြုအခွင့်အရေးများပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် ရခိုင်အမျိုးသားများ၏ အကျိုးစီးပွား လျော့နည်းသွားသည်ကို မတွေ့ခဲ့ရချေ။ ရခိုင်အမျိုးသားများနှင့် ကြီးမားသောပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့ခြင်းလည်း မရှိခဲ့ပါ။ ယခု ရိုဟင်ဂျာဆိုသော အသုံးအနှုန်းကြောင့် ရခိုင်များနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်သည်ဆိုခြင်းမှာ မှန်ကန်သော ဆင်ခြေ(အဆို) မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဤစာတမ်းကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါက စာရေးသူ၏အမြင် မှန်ကန်ကြောင်း တွေ့ရမည်။ စာတမ်းသဘောဖြစ်နေ၍ ရှေ့ပိုင်းအခန်းများတွင် သမိုင်းကိုးကားချက်များကို အသေးစိတ်(ရေးထုံးနှင့်အညီ) ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ မူရင်းများမှာ စာတမ်းမှာ အတိုင်း တွေ့ရမည်။ တချို့ကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြပြီး တချို့ကို အနှစ်ချုပ်သဘော ညွှန်းထားခြင်း ရှိပါ သည်။

ယနေ့ ရခိုင်ပြည်မှာ ပဋိပက္ခဖြစ်နေ၍ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ကမ္ဘာက ပိုမို စိတ်ဝင်စားနေသည်။ ရခိုင်သမိုင်း၊ ရိုဟင်ဂျာ သမိုင်းကို ရိုဟင်ဂျာကိုယ်တိုင်က ရေးရန် မလိုပါ။ ရာချီသော သမိုင်းပညာရှင်၊ နိုင်ငံရေးပညာရှင်များက သုတေသနပြု ရေးသားနေပါသည်။ ဗုံးကွယ်၍မရ၊ သမိုင်းမှန်ပေါ်ထွက်နေပါသည်။ ဘက်လိုက်ရေးသည်ဆိုလျှင်လည်း တစ်ဦးစ၊ နှစ်ဦးစပဲ ရှိရမည်။ အများစုက ဘာသာရပ် ethic - နီတိနှင့်အညီ ရေးနေသည်ဟု ယူဆသည်။

သမိုင်းနှင့်နိုင်ငံရေး ဆက်စပ်နေရာ ထွက်ပေါ်လာနေသော သမိုင်းကြောင်း အခြေခံသည် ရိုဟင်ဂျာများ မြန်မာနိုင်ငံ၊ နိုင်ငံရေးမိသားစုတွင် တင်းပြည့်အဖွဲ့ဝင်

ဖြစ်ခွင့်ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၂၁ ရာစုတွင် လူမျိုးရေးအစွန်းရောက်ဝါဒ၊ ငါသာမြတ်သည်၊ သူက ညံ့သည်၊ ငါသာ ပိုင်သည်၊ သူမှာပိုင်ခွင့်မရှိ၊ သူနှင့်ငါ ခွဲခြားနေရမည်ဆိုသော အယူအဆသည် မမှန်ကန်ပါ။ အကျိုးထက် အပြစ်သာ များစေမည်။ ညီညွတ်သင့်မြတ်မှုသာ အောင်မြင်မည်ဟု သတင်းကောင်းပါးလိုပါသည်။

သမိုင်းပညာ၊ သမိုင်းအသိဗဟုသုတသည် လူတို့အတွက် အရေးကြီးပါသည်။ သမိုင်းမတတ်လျှင် "အ"မည်၊ အလိမ်ခံရမည်ဟု ပညာရှင်များက ပြောဖူးကြောင်း သိရှိရသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမိုင်းပညာကိုစိတ်ဝင်စားလာသည်။ အချိန်ပေး၍ လေ့လာနေပါသည်။ လေ့လာရင်း မိမိသိရှိလာသော သမိုင်းဗဟုသုတကို တခြားလူများနှင့် မျှဝေလိုစိတ်ပေါ်ပေါက်လာသဖြင့် သမိုင်းဆိုင်ရာ စာတမ်းများ၊ စာအုပ် ကလေးများ စတင်၍ ရေးကြည့်ပါသည်။ စိတ်ဝင်စားသူ၊ ဝေဖန်သုံးသပ် အကြံဉာဏ်ပေးသူ အတော်နည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤနေရာတွင် ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ သန်းထွန်းပြောသော စကားတစ်ခု သွားသတိရပါသည်။ သူက "သမိုင်း သုတေသန စာတမ်း တစ်စောင်ရေးပြီးရင် ကီဝီ ဖိနပ်ဆေးနက် တစ်ဘူးလောက်တောင် အသုံးမဝင်ဘူး။ အဖိုးမတန်ဘူးလို့ ပြောတဲ့လူရှိတယ်။ အဲဒီလူမှန်တယ်။ သူများမသိတာကို သိရလို့ ကိုယ့်ဖာသာ ကျေနပ်တာတွေကလွဲလို့ တခြားအသုံး မရှိပါ"တဲ့။

စာရေးသူကလည်း သူများမသိတာ လေ့လာသိရှိလာသောအခါ ကိုယ့်ဖာသာ ကိုယ် ကျေနပ်မှုရပါသည်။ သူများသိအောင် ဝေငှရသည်ဆိုလျှင်လည်း စိတ်ချမ်းသာပါသည်။ တစ်ဖက်တွင် စာဖတ်ပရိသတ်က ဖတ်ရှုပြီး အကျိုးတစ်စုံ တစ်ရာ အမှန်ရရှိသွားနိုင်သည်ဟု မျှော်လင့်လျက် ဤစာတမ်းငယ်ကို ရေးသားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖတ်ပြီးသူသာလျှင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာဟု ရေးရမည့်တချို့နေရာတွင် "ကုလား"ဟု ရေးသားထားခြင်းမှာ စာဖတ်သူအားလုံးအတွက် အဆင်ပြေစေရန် ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းမှာ အိန္ဒိယဟု ပါရှိနေသည်ကို ရိုဟင်ဂျာဟု ရေးရန် အခက်အခဲတွေ့၍ ဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာကို ကုလားဟုခေါ်သူများလည်း ရှိသည်မဟုတ်လော။ ရိုဟင်ဂျာများက သည်းခံခွင့်လွှတ်ပြီး ဖတ်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ဤစာတမ်းကို အစပထမတွင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အဘူအာနင် အမည်ဖြင့် ရေးသားထားပြီးဖြစ်ရာ တချို့ မိတ်ဆွေများလက်ထဲတွင် ကော်ပီရှိနိုင်သည်။ စာပေ စိစစ်ရေး ခွင့်ပြုမိန့်လိုအပ်နေခဲ့သဖြင့် ထုတ်ဝေဖြန့်ဖြူးနိုင်ခွင့် မရရှိခဲ့ပါ။

ရှားပါးတိရစ္ဆာန်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ကာကွယ်ပေးသော ဤခေတ် ကာလမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်မှာ ရိုဟင်ဂျာများ ပျောက်ကွယ်တိမ်ကောသွားရန် အင် ကုန် အားကုန် အားထုတ်မှု တစ်ရပ်ရှိနေသည်မှာ ဝမ်းနည်းစရာဖြစ်သည်။ လူမျိုး တစ်မျိုး ရှင်သန်နိုင်ခြင်းသည် အခြားလူမျိုးတစ်မျိုးကို ထိခိုက်နှစ်နာစေရန် မရှိဟု ယူဆ ပါသည်။

ထောင်စုနှစ်ချီ၍ အတူတကွနေထိုင်လာသော လူမျိုးတစ်မျိုးကို တစ်ဖက် ဘင်္ဂလားမှ ခိုးဝင်လာသူဟု စွပ်စွဲနေသည်။ လက်တွေ့မှာ လူဝင်လူထွက် ထိန်း ကွပ်ရန် တာဝန်ပေးထားသော န.စ.က(အထူးအဖွဲ့)က အနှစ်နှစ်ဆယ်နီးပါး ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ ဘင်္ဂလားသား ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိခဲ့ချေ။ လ.ဝ.က အိမ်ထောင်စု စာရင်းအပြင် န.စ.က အိမ်ထောင်စုစာရင်း လုပ်ထားသည်။ ထိုအတိုင်း ရှိ/မရှိကို လစဉ် ၆-လတစ်ခါ စစ်ဆေးသည်။ အိမ်ထောင်စုသားများ၊ အိမ်များ၊ ရွာများကို ဓာတ်ပုံရိုက် ထားသည်။ အပြောင်းအလဲမရှိစေရပါ။ ရွာကျော် မြို့ကျော် သွားလာ ခွင့်မရှိ၊ တစ်ဖက်နိုင်ငံသား ဝင်ရန်မရှိ။ ဒီနိုင်ငံကနေ တစ်ဖက်နိုင်ငံရောက်လျှင် ပြန်ဝင်ခွင့်မရှိ၊ ခိုးဝင်လာသူမရှိ၍ လက်ရှိနေသူများကို ခိုးဝင်လာသူများဟု စွပ်စွဲ ပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤဒေသနေပြည်သူများ(ရိုဟင်ဂျာများ)၏သမိုင်းအခြေခံ မူလ ဇစ်မြစ်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ် ရေးသားခြင်းဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာသမိုင်း ပိုမိုပြည့်စုံ အောင် စာရေးသူ ကိုယ်တိုင်ရေးသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာဖြင့် စာအုပ်စာတမ်း များရှိပါသည်။ လေ့လာဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဤစာအုပ်နှင့်ပတ်သက်၍ အကြံကောင်းဉာဏ်ကောင်းများလည်း ပေးနိုင်ပါ သည်။ တစ်ဆင့် ရိုက်နှိပ်၊ ထုတ်ဝေခွင့်မပြု။

ကျော်မင်း(ရန်ကုန်)

နေ့စွဲ။ ။ ၂၀၁၄ ခု၊ မတ်လ(၁၉)ရက်။

စာရေးသူကို မိတ်ဆက်ပေးခြင်း

ဤစာအုပ်ပြုစုရေးသားသူ ဦးကျော်မင်းမှာ အခြေခံပညာဦးစီးဌာနတွင် အထပြုဆရာ၊ လက်ထောက်ပညာရေးမှူး၊ ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး စသည့် ရာထူးများဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၈ ခုကျော်နှစ်များမှစ၍ နိုင်ငံရေးလောကထဲ ပါဝင်လာပြီး ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် အရေးအခင်းကာလ ၁၉၈၉ ခု စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်မတိုင်ခင်ကာလထိ မြို့နယ်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးနိုင်ရေးတို့အတွက် ဦးဆောင်စီမံခဲ့သောအဖွဲ့တွင် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။ ၎င်းနောက် ဌာနမှအလုပ်ရပ်စဲခံရပြီး ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် အမှတ်(၁)မဲဆန္ဒနယ်မှ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပြိုင်ဘက်ပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ပြီး ရွေးချယ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ နောက်ပိုင်း အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့မှ ဦးဆောင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ (CRPP) အဖွဲ့ဝင်(၁၇)တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။

အကြောင်းမလှသဖြင့် ၂၀၀၅ ခု မတ်လတွင် မိသားစုဝင်လေးဦးနှင့်အတူ ဖမ်းဆီးခံရပြီး ထောင် ၄၇ နှစ် ကျခံခဲ့ရသည်။ ကံအားလျော်စွာ ၂၀၁၂ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အမိန့်ဖြင့် လွတ်မြောက်ခဲ့သည်။ ဝါသနာအလျောက် စာပေပညာ လေ့လာသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သမိုင်းကို သုတေသနပြုနေသူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ စာတိုစာစုများ ရေးသည်။ သမိုင်းစာအုပ်များ ပြုစုနေပါသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးလည်း ရှိသည်။ Internet Web Site တွင်တင်ထားသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် သမိုင်းစာတမ်းရှည်များ၊ ဆောင်းပါးများလည်း ရှိပါသည်။

လက်ရှိတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပျက်ပြီးသော ပဋိပက္ခများ ပြေငြိမ်းသွားရေး၊ ပြည်နယ်အေးချမ်းရေးတို့အတွက် ကြိုးပမ်းနေသူ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အင်အားစုများနှင့်လက်တွဲ၍ ဦးဆောင်ကြိုးစားနေသူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးလေးလုပ်နေပြီး ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူအဖြစ် တာဝန်ယူထားသူ ဖြစ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေသူ

အခန်း(၁)

ရခိုင်သမိုင်းစဉ်ဆက် (Chronology)

- ၁။ ခရစ်တော်မပေါ်မီ နှစ်၄၀၀၀(BC 4000)ခန့်က စတင်သည်ဟု ရခိုင် အမျိုးသားများရေးသော သမိုင်းများမှာ တွေ့ရသည်။ မှန်ဝါးဝါး ဖြစ်သည်။ ခိုင်လုံသော အထောက်အထားမရှိ BC 4000 မှ AD 340 အထိ ညောင်တီ "Danya Vadi" ခေတ်ဟု ဆိုကြသည်။
- ၂။ AD 340 မှ 1050 အထိလောက်ကို ဝေသာလီ "Vesali"ဟု ခေါ်သည်။ ထိုကာလနှစ်ခုကို ရခိုင်လူမျိုးများက သူတို့၏ လူမျိုးသမိုင်းဟု ပြောဆို ရေးသားနေကြသည်။ ဝေသာလီခေတ်နှင့်ဆိုင်သော ကျောက်စာ၊ ဘုရားစာ စသည်ဖြင့် တွေ့ရှိရသည်။
 - ထိုကျောက်စာ ဘုရားများသည် ထိုခေတ်ဘင်္ဂလားသုံး နာဂရီ အက္ခရာနှင့် တူပြီး စကားမှာ ပါလီစကားဖြစ်သည်ဟု အနောက်တိုင်း ပညာရှင်များက ပြောသည်။ ဘင်္ဂလားစကားနှင့်လည်း ဆင်တူယိုးမှား ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပညာရှင် ဦးစံသာအောင်ကမူ ထိုခေတ်က ရခိုင်များက အိန္ဒိယစာပေကို သုံးစွဲခဲ့ဟန် ရှိသည်ဟု ရေးထားသည်။ (အိန္ဒိယစာပေ ယဉ်ကျေးမှုများသာ တွေ့ရပြီး မြန်မာ၊ ရခိုင်စာ၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု မတွေ့ခဲ့ရသဖြင့် ငြင်းစရာမရှိ၍ ဤသို့ ရေးထားသည်ဟု သုံးသပ်ရပေမည်။)
 - စာပေအပြင် လူနာမည်၊ ဒေသနာမည်၊ မြစ်ချောင်းများ အမည်များပါ အိန္ဒိယ အခေါ်အဝေါ်များဖြစ်၍ အနောက်တိုင်း ပညာရှင်များက အထက်ခေတ်နှစ်ခုကို

အိန္ဒိယလူမျိုးများနေထိုင်ခဲ့သော၊ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော ခေတ်ကာလဟု ဆိုသည်။

- ရှေးဟောင်းကျောက်စာပါစကားသည် ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာစကားနှင့်တူပြီး ရခိုင် စကားနှင့် မတူပါ။ (ဗိုလ်မှူး ထွန်းကျော်ဦး၊ အမျိုးသားပါတီ စာစောင်(၆)၊ ၁၉၉၀ ခု၊ ဒေါက်တာ ပါမေလာ၏ ရှေးဟောင်းရခိုင်သမိုင်း၊ ၁၉၇၆)

- ရခိုင်ပြည်ရှိ ဆယ်ရာစုမတိုင်ခင်က စာပေယဉ်ကျေးမှုများသည် အိန္ဒိယနှင့် တူ၍ ဆယ်ရာစုနောက်ပိုင်း စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုများသည် မြန်မာနှင့် တူညီ သည်။ သို့ဖြင့် ဆယ်ရာစု ရခိုင်ပြည်တွင် ကြီးမားသော နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု အပြောင်းအလဲတစ်ခု လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးခေတ် ရခိုင်ပြည်သားများနှင့် ယနေ့ရခိုင်ပြည်သားများ အတူတူဟုတ်သည်ဟုပြောရန် ခဲယဉ်းသည်။ ဆက်လက်သုတေသနပြုရန် လိုပေမည်။ (ဦးအေးချမ်း၊ သမိုင်း ဌာန- (ယခု ဒေါက်တာအေးချမ်း) ရခိုင်သမိုင်းကို သုတေသနပြုရာဝယ် ၁၉၇၅- ၇၆ တက္ကသိုလ် ရခိုင်စာစောင် နှစ်လည်မဂ္ဂဇင်း)

- ရခိုင်အများစုကတော့ အထက်ခေတ်ကာလများ သူတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင် သည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။

၃။ ဒေါက်တာပါမေလာဂါတ်မာန်းကမူ သူ၏စာအုပ်များတွင် ရခိုင်လူမျိုးများသည် အရှေ့ဘက်မှဝင်ရောက်လာ၍ ရခိုင်ကို သိမ်းယူအုပ်ချုပ်သူများ ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်ရှိ လူမျိုးစုများတွင် ရခိုင်သည် နောက်ဆုံးဝင်လာသူများ ဖြစ်သည်ဟု အကြိမ်ကြိမ် သုံးသပ်ပြထားသည်။ ရခိုင်သည် မြန်မာအုပ်စုထဲက ဟု ဆိုသည်။ (ကျွန်ုပ်တို့ သုံးသပ်ချက်မှာလည်း ရခိုင်သည် မြန်မာတစ်စုပင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာလည်း ၉ ရာစုမှာ စတင်ဝင်ရောက်လာသူများဟု မြန်မာ့သမိုင်းများက ပြောသည်။)

၄။ ၁၀ ရာစုမှ ၁၅ ရာစုအထိကို လေးမြို့ခေတ်ဟု ခေါ်သည်။ ၁၅ ရာစု အစပိုင်း ၁၄၃၀ မှ ၁၇၈၅ အထိကို မြောက်ဦး ခေတ်ဟု ခေါ်သည်။

၅။ ရခိုင်ပြည်မှ မွတ်စလင်သမိုင်း သီးသန့်မရှိခဲ့ပါ။ ရခိုင်နှင့်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ် ပြောင်း လဲလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မှတ်ချက် - မြောက်ဦးခေတ်ဦးကာလကို တချို့

အနောက်ပိုင်း သမိုင်းမှတ်တမ်းမှာ အစွလားမနိုင်ငံအဖြစ် ဖော်ပြခြင်း ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်၏အမြင်မှာ ရခိုင်ဘုရင် ၁၈ ဦးနီးပါး မွတ်စလင်အမည် ရှိခဲ့သည်။ ဖာရစ် စာ ရုံးသုံးစာဖြစ်ခဲ့သည်။ ငွေဒင်္ဂါးများတွင် တစ်ဖက်၌ ဖာရစ်စာနှင့် ကလီမာ ရေးထိုး၍ ကျန်တစ်ဖက်တွင် ရခိုင်ဘုရင်၏ မွတ်စလင်နာမည် ရှိခဲ့သည်။ နန်းတွင်း ဝန်ထမ်းများ၊ စစ်တပ်များတွင် မွတ်စလင်ကြီးစိုးနေခဲ့၍ အထက်ပါ ကဲ့သို့ အစွလားမနိုင်ငံ ဟု သုံးသပ်ခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်နိုင်သည်။

၆။ ၁၇၈၅ မှ ၁၈၂၅ ခုနှစ်အထိ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်သော ကာလဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ရေးကို ရခိုင်များက တော်လှန်ပုန်ကန်ခဲ့သည်။ ပုန်ကန်မှု အရှိန်ပြင်းထန်ခဲ့သဖြင့် သေကြေပျက်စီးမှုလွန်ကဲခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရခိုင်ပြည် သား တစ်ဝက်ကျော်တွင် (တချို့က နှစ်သိန်းကျော်) ဘင်္ဂလားသို့ ထွက်ပြေး ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစဉ် မွတ်စလင် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက ဘိုးတော်ဘုရား အုပ်ချုပ်ရေးကို လက်ခံကြိုဆိုခဲ့သဖြင့် ချီးမြှောက်မှု ခံစားခဲ့ရသည်။

(၁) မွတ်စလင်ခေါင်းဆောင် အဒူကရိမ်ကာဇီကို ရွှေဓား၊ ရွှေကွမ်းအစ်၊ ရွှေထုံး ဘူးများ ချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ ယနေ့ထိ သူ၏ မျိုးဆက်များလက်တွင် ရှိပေသည်။

(၂) မွတ်စလင်ရေးရာ စီမံရန် မွတ်စလင်မြို့ဝန်တစ်ဦး သီးသန့် ခန့်ခဲ့သည်။ စီရင်စုအလိုက် တခြားမြို့ဝန်လေးဦးဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မူဆလင် မြို့ဝန် မှာ ရမ္မာဝတီမြို့ဝန် ဆရာကြီးဦးနုဟု သိရသည်။

(၃) ဘုရင်ဘိုးတော်ဘုရား၏ အမိန့်ပြန်တမ်းဖြင့် ကာဇီတရားစီရင်ရေး စနစ် ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ (၁၈၀၇ ခုနှစ် ဘုရင့်အမိန့်၊ J.Leider Rohingya the name, the movement, 2814.)

(၄) ရခိုင်ဘုရင်ခေတ်မှာ မွတ်စလင်ဦးရေ ၆၀၀၀၀ ခန့် ရှိခဲ့သည်ဟု ၁၈၇၁ ခု ဗြိတိသျှ သန်းခေါင်စာရင်း အစီရင်ခံစာ မှာ ပါရှိသည်။

၇။ ၁၈၂၄ ခုမှ ၁၉၄၈ အထိ အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်သော ကာလဖြစ်သည်။

(က) အင်္ဂလိပ် ပထမဦးဆုံး သန်းခေါင်စာရင်း ၁၈၇၁ နှင့် ၈၁ ခုနှစ် များတွင် ရခိုင်မှ မွတ်စလင်များကို၊ ရှေ့ခါ၊ မိုဂလ်၊ ပထန်၊ ဆယိဒ် စသည်ဖြင့် အိန္ဒိယ

သန်းခေါင်စာရင်း ပုံစံအတိုင်း စာရင်းမှတ်ခဲ့သည်။

(ခ) နောက်ပိုင်းစာရင်းမှာ မွတ်စလင်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

(ဂ) တိုင်းရင်းသားမွတ်စလင်များမှ ကန့်ကွက်မှုရှိ၍ Arkanese Muslim/ Arkanese Mohammadan ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ပထမပိုင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ သန်းခေါင်စာရင်းတွင် ဘာသာစကားများကို တူညီနီးစပ်ရာကို ပေါင်းစပ်ပြီး လူမျိုးလေးဆယ့်တစ်မျိုး ဖော်ပြခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်မှာ အိန္ဒိယတွင် လူမျိုး ရာချီရှိပေသည်။ ရခိုင်တွင် အိန္ဒိယနွယ်သော စကားပြောဆိုသူ များက အိန္ဒိယလူမျိုးနှင့် ဆက်စပ်ပေးခဲ့သည်။ မြန်မာဖွား အိန္ဒိယလူမျိုးဟု ဖော်ပြခဲ့မှုရှိသည်။ Native/ Arkan born Indians - ရခိုင်ဖွား အိန္ဒိယ လူမျိုးဟုပါပြန်သည်။ (ပြဿနာသည် ၎င်းမှစတင်ခြင်းဖြစ်သည်။) (James Baxter's report on Indians Immi-grants) ပို၍ ဆိုးရွားသည်မှာ အင်္ဂလိပ် ဝင်ရောက်ပြီးနောက် ဘင်္ဂလားမှ ပြန်ဝင်လာသူ ရခိုင်များကို ပြန်ဝင်လာသူ (Returnees)ဟု ဖော်ပြပြီး ပြန် ဝင်လာသော ယခင်ရခိုင်ဖွား မွတ်စလင်များကို immigrants တစ်ဖက်နိုင်ငံသားဟု ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ယခင် ထွက်ပြေးသူများကို နေရပ်ပြန် ဟုဖော်ပြပြီး ဒေသခံ ကျန်ရစ်ခဲ့သူများ နှင့်ပေါင်း၍ Arkan-ese Mohammadan ဟု ဖော်ပြခဲ့သော် ရခိုင် မွတ်စလင်ဦးရေသည် ထိုစဉ်က သန်းခေါင်စာရင်းပါ ဦးရေ၏ လေးဆအထိ ဖြစ်ခဲ့မည်ဖြစ်သည်။

(ဃ) မြန်မာပြည်တွင် ၉၁ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေး ၁၉၃၅ ခုမှ စတင်ရာ ဘုရင်ခံ ကောင်စီဟု ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် M.L.C အမတ်ဟု ရှိခဲ့ရာတွင် အိန္ဒိယလူမျိုး ကိုယ်စားလှယ်နေရာ၊ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ကိုယ်စားလှယ် နေရာ၊ ကရင်အထူးကိုယ်စားလှယ်နေရာဟု ပါရှိခဲ့ရာ ရခိုင်ပြည်တွင် ရခိုင် မွတ်စလင် ဆိုသူများနှင့် ရခိုင်ဖွား အထက် အိန္ဒိယနွယ်ဝင်များကို ပေါင်း၍ တိုင်းရင်းသားဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့က တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ကိုယ် စားလှယ် စေလွှတ်ခွင့်ရှိခဲ့သည်။ မောင်တော၊ ဘူးသီးတောင်မှ ဦးဂိုနီ မာရကန် က ရွေးချယ်ခံခဲ့ရပြီး စစ်တွေမှ ဦးဖိုးခိုင် အရွေးခံခဲ့ရသည်။

(င) နောက်ဆုံး ၁၉၄၇ ခု ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော် မှာလည်း မောင်တော၊ စစ်တွေ၊ ဘူးသီးတောင်နယ်များမှ ဦးဘိုးခင်၊ ဦးအု ဂဗ္ဘာရ်၊ ဦးဆူလ်တန်အာမက်တို့ တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုလွှတ်တော်မှာ နိုင်ငံခြားသား ကိုယ်စားလှယ် ပါဝင် ခွင့်မရှိပါ။

(စ) နောက်ပိုင်း ၁၉၅၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ခု ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲအထိ အားလုံး သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရခိုင်မှ မွတ်စလင်များမှ မဲထည့်ခွင့်၊ ရွေးချယ် ခံခွင့်များ ရရှိခဲ့သည်။

၈။ ရိုဟင်ဂျာပြဿနာ

အင်္ဂလိပ်သန်းခေါင်စာရင်းမှာ ရိုဟင်ဂျာဟု မပါခဲ့သည်မှာ အမှန်ဖြစ်သည်။ Arakanese Muslim / Arakan born Indian ဟု ပါရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယ စကား ပြောဆိုသူများကို Indian စာရင်းမှာ ထည့်ခြင်းဖြစ်သည်။ Kaman Muslim ဟု သီးသန့်လူမျိုးတစ်မျိုးလည်း ရှိသည်။

၉။ ၁၇ ရာစု သမိုင်းတော်တော်များများမှာ Arakanese Muslim ဆိုသူများ ကို ရိုဟင်ဂျာဟု မှတ်တမ်းပြုကြောင်း တွေ့ရှိ ရသည်။

(1) Gil Christ မှတ်တမ်း

(2) Rennel ၏ ဘင်္ဂလားမြေပုံ

(3) Dr. Buchannan ၏ သုတေသနစာတမ်း

(4) Sir Aurthur Phqyre ၏ History of Burma 1883 ခု

(5) ဘင်္ဂလားသမိုင်းမှတ်တမ်း ဒေသသုံး ကဗျာလင်္ကာများ

(6) ၁၇ ရာစု ရခိုင်နန်းတွင်း မွတ်စလင်ကဗျာဆရာ Court Bard Shah Aloal ၏ Eulogy ဘုရင်ကို ချီးမွမ်း ထားသောကဗျာများတွင် Rohingya ဟု မှတ်တမ်းများ ရှိပေသည်။

၁၀။ ရခိုင်များက ရခိုင်မှာ ရိုဟင်ဂျာဆိုတာ ဘယ်မှတ်တမ်းမှာမှ မရှိဟု ပြောခဲ့ရာမှ ယခု ရိုဟင်ဂျာများဆိုတာ ရခိုင်မှ ဘင်္ဂါလီကို ခေါ်ခြင်း မဟုတ်။ ဘင်္ဂလား

သားများက ရခိုင်ကို ခေါ်ဆိုသောနာမည်ဟု ဝန်ခံပြောဆိုလာသည်။ (၂၀၁၂ ခု ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထုတ်ဝေသော "Arakan ဟူသည် ရခိုင်တို့၏ ဘိုးဘွားပိုင် နာမည်ကို ကုလားများ အလွဲသုံးစားပြုခြင်း" ဟူသော ရခိုင်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အသင်း ရန်ကုန်မှ ထုတ်ဝေသော စာတမ်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ် ပဋိပက္ခ စုံစမ်းရေး ကော်မရှင် အထူး အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၃ ခု၊ ဧပြီ ၂၂ ရက်)

၁၁။ "ရိုဟင်ဂျာ" ရှိသည်ကို ဝန်ခံလက်ခံလာသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာများသည် ရခိုင်နှင့် မဆိုင် မွတ်စလင်များကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း အများလက်ခံနိုင်အောင် ပြုလုပ်ရေးသည် ယနေ့ ကျွန်ုပ်တို့ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ပညာရှင်များ သုတေသနပြုထားသော ရိုဟင်ဂျာစကားသည် ရခိုင်စကား မဟုတ်။

၁၂။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ယခင် မြန်မာမွတ်စလင်၊ ရခိုင်မွတ်စလင် အမည်များကို ဘာသာရေးနှင့် နှယ်နေသည်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဖြစ်နိုင်ဟူသော နိုင်ငံရေးအဘော် တဖြည်းဖြည်း အားသန်လာသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာ၊ ပသီ စသည့် နာမည်များဖြင့် မြန်မာပြည်မှ အစဉ်အဆက်နေထိုင်သော မွတ်စလင်များကို ခေါ်ယူသုံးနှုန်းရန်နှင့် တခြား တိုင်းရင်းသားများနည်းတူ ဆက်ဆံရန် တောင်းဆိုလာရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖဆပလခေတ်မှာ ရိုဟင်ဂျာများကို တိုင်းရင်းသားများအဖြစ် လက်ခံခဲ့သော အထောက်အထားများ ရှိသည်။

ကျော်မင်း

□□□

အခန်း(၂)

ရိုဟင်ဂျာ ဘယ်သူလဲ?

ရခိုင်ပြည်ရှိ ယနေ့မွတ်စလင်များကို ရခိုင်၊ ဗမာများက ကုလားဟုခေါ်ချင်သည်။ ကုလားဟုဆိုလျှင် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားက လာသူများဟု တွေးမြင်သူများ များပါသည်။ ပထဝီနယ်မြေအနေအထားအရ အိန္ဒိယ (ဘင်္ဂလား)နှင့် ဆက်စပ်နေ သဖြင့် အိန္ဒိယ နယ်သောလူမျိုးများ ရခိုင်ပြည်သို့ ရှေးပဝေသကီကပင် အခြေစိုက် မင်းနိုင်ငံ တည် ထောင်၍ နေထိုင်ကြောင်းကို သိရှိသူ အလွန်နည်းပါးသည်။ နားလည်သည်။ တော် သည်ဟု မာန်တက်နေသူများပင် မသိကြပါ။ သို့နှင့် ရခိုင်မှ ယနေ့ မွတ်စလင်များ၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဥပဒေကြောင်းများ၊ မြန်မာပြည်နှင့် ဆက်စပ်နေမှု (Nexus) များကို သိရှိသူမှသာ သူတို့အပေါ် လက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အမြင်နှင့် ဂတိတရား များကို ဖယ်ရှားနိုင်မည်။ အမှန်ကို မြင်နိုင်မည်။ ရခိုင် ပြည်နယ်မှာရှိနေသော မွတ်စလင်များ ကုလားလား၊ ရခိုင်လား၊ ရိုဟင်ဂျာ လား ခွဲခြားမြင်လာနိုင်အောင် သူတို့၏သမိုင်းကြောင်းမှ အဓိကကျသော အကြောင်း အချက်အချို့တို့ကို ဝါကျ တိုတိုဖြင့် တင်ပြလိုပါသည်။ သူတို့၏ ဘဝသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏သမိုင်းကြောင်းနှင့် ပတ်သက်နေသည့်အပြင် ဥပဒေကြောင်းအရ ဆက်စပ်နေကြောင်းများလည်း ဝိစင်လာမည် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံနယ်စပ်တစ်လျှောက်တွင် လူမျိုးတူများ၊ နှစ်နိုင်ငံခွဲ၍ နေကြသည်။ နိုင်ငံအလိုက် နာမည်များလည်း ကွဲပြားသည်ကို တွေ့ ရသည်။ မူရင်းလူမျိုးမှ ဖြာထွက်လာသော လူမျိုးသစ်လည်း ရှိလာသည်။ လူမျိုး သစ်ကလည်း ခေတ်အလိုက် နာမည်ပြောင်းလဲနေသည်ကို လေ့လာပါက တွေ့ရှိ

ပေမည်။ စိတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်များက ရိုဟင်ဂျာတို့၏ သမိုင်းမှန်ကိုသိရှိပြီး သံသယကင်းရှင်းစွာ လက်ခံနိုင်ရန် ရခိုင်နှင့်မြန်မာသမိုင်းဆရာများကို ဦးစားပေး ရည်ညွှန်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ နိုင်ငံခြားသားများ၏ ရေးသားချက်များကို တတ်နိုင် သမျှ ချန်လှပ်ထားသည်။

၁။ ရခိုင်သမိုင်းဆရာ ဦးငမဲ၏ ရခိုင်ရာဇဝင် (၁၉ ရာစု)တွင် ရခိုင်မှာ အစ္စလာမ် သာသနာ ရှစ်ရာစု အေဒီ ဝေသာလီနိုင်ငံ မဟာတိုင်စန္ဒမင်း လက်ထက်မှစ၍ ကုန်သည်သင်္ဘောပျက်မှ အာရပ်လူမျိုးများ၏ သာသနာပြုမှုမှတစ်ဆင့် ပြန့်ပွား ခဲ့သည်။ ဝေသာလီပြည်သားများ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် ဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုထားသည်။ နဝတ အစိုးရထုတ် ၁၉၉၇ ခုနှစ် သာသနာရောင်ဝါထွန်းစေ့ စာအုပ်မှာလည်း အထက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းထားသည်ကို တွေ့ ရသည်။

၂။ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ၁၂ ရာစုခန့်က ရခိုင်မြောက်ပိုင်းတွင် မွတ်စလင်ဘုရင်များအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ၎င်းတို့သည် အင်းဝမင်းများနှင့် မိတ်သင်္ဂဟ ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ယခုမေယုဒေသမှ ရိုဟင်ဂျာဆိုသူများသည် ထိုမွတ်စလင်ဘုရင် များ၏ အဆက်အနွယ်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရကြောင်း ကျောက်စာကို နံပါတ်နှင့် တကွ ကိုးကား၍ ရှင်းလင်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ (၁၉၉၄ ခု ဩဂုတ်လ ထုတ် ကလျာမဂ္ဂဇင်းပါ မြောက်ရခိုင် ဆောင်းပါး ရှု)

၃။ သမိုင်းဆရာဦးဘသန်း၊ ဦးအုန်းမောင်တို့က သူတို့၏ မြန်မာရာဇဝင် (ကျောင်း သုံး စာအုပ်)များ၌ ရခိုင်တွင် ဆယ့်နှစ် ရာစုခန့်ကစ၍ အစ္စလာမ်သာသနာသည် ကုန်းကြောင်း၊ ရေကြောင်းမှ စိမ့်ဝင်ထိုးဖောက်လာမှုကို ခုခံနိုင်စွမ်း မရှိခဲ့ချေ။ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်ရှိ (ဗဒုံမကာန်)ဗလီများသည် ထိုစဉ်ကပင် အစ္စ လာမ် ဘာသာ ထိုးဖောက်လာခဲ့ကြောင်း၏ သာဓကဖြစ်ပါသည်ဟု ရေးထား သည်ကို တွေ့ရ၏။

၄။ ၁၅ ရာစု အစောပိုင်း ရခိုင်နန်းကျဘုရင် နရမိတ်လှကို ပြန်လည် နန်းတင်ပေးရန်၊ ထီးနန်းပြန်လည်ရရှိစေရန် ရောက်ရှိခဲ့သော ဘင်္ဂလားဘုရင် နဇိရ်ရှား၏ စစ်ကူတပ်မှ တပ်မှူးဝလီခါန်က နရမိတ်လှကို သစ္စာဖောက် ဖမ်းချုပ်ထားပြီး သူကိုယ်တိုင် လောင်းကြက်မြို့မှာ နှစ်အတော်ကြာ ဘုရင်တက်လုပ်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ထီးနန်း သိမ်းထားသူများကို ဖယ်ရှားနှင်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ (နိုင်ငံတော်ကောင်စီဝင်ဟောင်း ဦးလှထွန်းဖြူ၏ "Narameik Hla, The Mra-U King" ၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ ရခိုင်တန်ဆောင် နှစ်လည်မဂ္ဂဇင်း တွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာဆောင်းပါးရှု)

၅။ နရမိတ်လှက ဖမ်းချုပ်ခံဘဝမှ လွတ်မြောက်ပြီး ဘင်္ဂလားဘုရင်ထံ ရောက်ရှိသွားရာ အကူအညီတောင်းပြန်သဖြင့် နောက်ထပ် စစ်သည် တစ်သောင်းဖြင့် ထပ်မံကူညီလိုက်သည်။ ထိုတပ်က ဝလီခါန်ကို ဖမ်းချုပ်၍ ဘင်္ဂလားဘုရင်ထံ ပြန်ပို့သည်။ နရမိတ်လှကို နန်းတင်ပေးသည်။ နရမိတ်လှက လောင်းကြက်မြို့မှ မြောက်ဦးမြို့သို့ မြို့တော်ပြောင်းရွှေ့သွားသည်။ စစ်ကူတပ်များကို မြို့ပတ်လည်တွင် နေရာချပေးသည်။ လိုလေသေးမရှိ ကူညီခဲ့သည်။ ဗလီများ ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သည်။ မြောက်ဦးရှိ စစ်တွေဂေးဇေးတီးယားပါ စင်ဒီခါန်ဗလီသည် ဘုရင်နရမိတ်လှ (၁၄၂၈- ၃၃ အေဒီ)က ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သော ဗလီဖြစ်သည်။ မွတ်စလင်တို့က ထူထောင်တည်ဆောက်ပေးခဲ့သော မြောက်ဦး နိုင်ငံသည် ရခိုင်သမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် အတောက်ပြောင်ဆုံး၊ အရှိန်အဝါအရှိဆုံး နိုင်ငံတော်ဖြစ်ခဲ့သည်။ (ဒေါက်တာ အေးချမ်း၊ ရခိုင်အမျိုးသား)၏ ဇော်မင်းထွဋ်သို့ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ၊ အထက် ဦးလှထွန်းဖြူ ဆောင်းပါးနှင့် Dr. J. Leider ၏ *The Ascent of Marauk-U Dynasty 2003* ရှုပါ။ (Dr. J. Leider မှာ ရခိုင်သမိုင်းဖြင့် ၁၉၉၈ ခုက ဒေါက်တာဘွဲ့ ရယူသူဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ ရခိုင်သမိုင်းကို ရခိုင်အမြင်ဖြင့် ကာကွယ်ရေးသားနေသူဖြစ်သည်။)

၆။ နရမိတ်လှမင်း(၁၄၀၁ မှ ၁၄၃၃အေဒီ)က ဘင်္ဂလားအကူအညီနှင့် မြောက်ဦး နိုင်ငံတော် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သူမှစ၍ မြောက်ဦးဘုရင် အပါးနှစ်ဆယ်ခန့်က

စောလိမွန်ခါန်၊ အလီခန်၊ ကလီမာရှား၊ စလိမ်ရှား၊ ဇဘက်ရှား၊ ဟိုင်ဒရ်ရှား၊ အီလီယာဟ်ရှား၊ နူရီးရှား၊ စီကန်ဒရ်ရှား၊ ဟူစိန်ရှား စသည်ဖြင့် မွတ်စလင် နာမည်ခံယူခဲ့သည်။ (ရခိုင် သမိုင်း- နိုင်ငံရေး- ရခိုင်ပြည်နယ် ကောင်စီထုတ် ၁၉၈၄ ခုနှစ်နှင့် *The Muslim Name of Arakan Kings; by J.Leider 2003* ရှု) မြန်မာဘုရင်များကဲ့သို့ ပါဠိဘွဲ့ခံယူခြင်းမဟုတ်။ နာမည်ရင်းဖြစ်သည်။ နာမည်ရှေ့မှာ ဂုဏ်ပြုစကားလုံး မြန်မာပါဠိဘွဲ့ပုံစံမျိုးလည်းရှိခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလား အကူအညီ နှစ်ကြိမ်တိတိယူပြီး ရခိုင်ထီးနန်းရယူခဲ့သည်။ မြောက်ဦးနိုင်ငံဟူ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဘင်္ဂလား မွတ်စလင် ဘုရင်များ၏ ဩဇာညောင်း ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လွှမ်းမိုးမှုများရှိခဲ့သည်။ မွတ်စလင်နာမည်အပြင် နန်းတွင်းနန်းပြင် မွတ်စလင်ဝန်ထမ်းများ ထားခဲ့သည်။ စစ်မှုထမ်းများ မွတ်စလင်ပင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုမွတ်စလင်များသုံးသော ဖာရစီစာသည် ရုံးသုံး စာဖြစ်လာခဲ့သည်။ အထက်ပါ ဖာရစီဘာသာ စာအုပ်များ မြန်မာလို ဘာသာ ပြန်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ဘုရင်များက ငွေဒင်္ဂါးသွန်းလုပ်ရာတွင် ဘုရင်၏ မွတ်စလင် နာမည် ဂုဏ်တော်နှင့်တကွ တစ်ဖက်၊ မွတ်စလင် ဆုတောင်းစာကို အရာဘိက် (အရဝီ)အက္ခရာဖြင့်တစ်ဖက် ထုနှိပ်ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဘုရင်နှင့်တကွ တိုင်း သူပြည်သားအားလုံး ရိုဟင်ဂျာ စကားပြောသည်။ ရိုဟင်ဂျာတို့စကားသည် *Lingua-franca* လူမျိုးစုံသုံးစကား ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပေါ်တူဂီနှင့်ပေါင်း၍ ၁၆၊ ၁၇ ရာစုများတွင် ဘင်္ဂလားပင်လယ်မှ ပင်လယ်စားပြတိုက်ပြီး ကုလားများ ခေါ် ဆောင်လာ၍ ကျွန်ပြုထားမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။ ကျွန်လူတန်းစား ထောင် သောင်းမက ရှိခဲ့သည်။ (M.Collis, *The Land of Great Image;*) ဦးလှ ထွန်းဖြူ၏ ရခိုင်ပြည်ဘဏ္ဍာသိုက်၊ အဆည် ညွှန်ချုပ် ဦးစံသာအောင်၏ (ရခိုင် အမျိုးသား) ၏ ရခိုင်ဒင်္ဂါးများ စာအုပ် ရှုပါ။

၇။ ရခိုင်သမိုင်းပညာရှင်၊ ကျောက်စာဖတ်သူ၊ မြောက်ဦးပြတိုက်မှူး ပဏ္ဍိတ ဆရာ ကြီး ဦးဦးသာထွန်းအောင်က မင်းဘားကြီး (ခ) ဇဘက်ရှား (၁၅၃၀-၅၄)မတိုင် ခင် ရခိုင်ဘုရင်သုံးဆက်က အိန္ဒိယ(ဘင်္ဂလား)မှ အစ္စလာမ် သာသနာပြုများ ဖြစ်သော ရှားအာလာမ်၊ ဟာနုမ္မာ မိရ်အာလီ၊ ဦးကာဒီတို့ ကို သာသနာပြုခွင့်ပြု

ထားခဲ့သည်။ သူတို့၏တရားပွဲများ စည်လာသည်။ အစ္စလာမ်လက်ခံသူ များ လာသည်။ တစ်ဦးချင်း၊ မိသားစုအလိုက်၊ ဆွေမျိုးအလိုက်၊ ရွာအလိုက် အစ္စလာမ်ဘာသာ ဝင်သွားသူများလည်း ရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမှ နောက်ထပ် သာသနာပြုများလည်း ခေါ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ ဤသို့ အစ္စလာမ်ဘာသာ ကျယ်ပြန့်လာခြင်းကို ဆရာမြဝါ၏လျှောက်ထားချက်အရ ဘုရင်မင်းဘာကြီးက သာသနာပြုလုပ်ငန်းကို ပိတ်ပင်လိုက်လေသည်။ {ဦးဦးသာထွန်းအောင် (၁၉၉၀ မှာ ကွယ်လွန်) ရခိုင်မဟာရာဇဝင်၊ ၁၉၂၇ ခုနှစ်} ဤတွင် ရခိုင်မှာ မွတ်စလင်ဦးရေ မည်မျှရှိနိုင်သည်ကို ခန့်မှန်း၍ရပါသည်။ ဤသူတို့သည် ယခု လဝကဝန်ကြီးပြောသလို မိမိနိုင်ငံသို့ ခိုးဝင်သူများမဟုတ်ပါ။ မိမိနိုင်ငံ၏ မူရင်း ပြည်သူများဖြစ်ကြသည်။ ဦးဦးသာထွန်း က ထိုစာအုပ်ရေးစဉ် က ဘင်္ဂလား ဒေသသည်လည်း အိန္ဒိယဖြစ်ပါသည်။

၈။ ၁၆ ရာစုနှောင်း ဘုရင်မင်းရာဇာကြီး (၈) စလီးမရှားက ဟံသာဝတီ ပဲခူးကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့သည်။ လေးနှစ်ကျော် ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ခဲ့ရသည်။ မုတ္တမ၊ မော်လမြိုင်မြို့များကိုပါ တိုက်ခိုက် အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ သိမ်းမထား ခဲ့ပါ။ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာ ပေးခဲ့သည်။ ထိုစစ်ဆင်ရေးတွင် ကုလား(မွတ်စလင်) စစ်သား ကိုးသောင်း ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ မော်လမြိုင်မြို့၊ သံတလန်ရပ်ကွက်တွင် ရခိုင်ဗလီဟူ၍ ယနေ့အထိ ရှိနေပါသည်။ (ရမ်းဗြဲဆရာတော်၏ ညေဝတီ အရေးတော်ပုံ ရှုပါ။) ဤစာအုပ်သည် ရခိုင်သမိုင်း လေ့လာသူတိုင်းက တန်ဖိုးထား ရည်ညွှန်းကိုးကားသော စာအုပ်ပင် ဖြစ်သည်။

၉။ အထက် ညေဝတီအရေးတော်ပုံမှာပင် မြောက်ဦးခေတ်မတိုင်မီ စစ်ရှုံး၍ ဖမ်း ဆီးခေါ်ဆောင်လာသော ဘင်္ဂလား မင်းသားကို စစ်တွေမြို့၏ မြို့ဝန်ခန့်ထား ခဲ့ကြောင်းနှင့် အရပ်ရပ်လုပ်ငန်း အထွေထွေမှာ ခိုင်းထားသော ကုလားကျွန် လေးသောင်းနှစ်ထောင် (၄၂၀၀၀) ရှိခဲ့ကြောင်း မှတ်တမ်းများလည်း တွေ့ရှိ ခဲ့ရပေသည်။

၁၀။ ၁၆၂၆-၃၃ အေဒီတွင် ပေါ်တူဂီဘုန်းကြီး Sebastian Manrique က ရခိုင်ပြည်တွင် ပေါ်တူဂီလူမျိုး အကျယ်ချုပ်ခံနေရသူများကို ကယ်တင်ရန် လာရောက်ပြီး ရှစ်နှစ်ကျော် နေထိုင်ခဲ့သည်။ ဘုရင်သီရိသုဓမ္မ (ခ) စလီးမံရှားနှင့် ရင်းနှီးမှုရယူခဲ့သည်။ ထိုဘုန်းကြီး၏ ကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်းအရ ရခိုင်တွင် မွတ်စလင်ဦးရေ အတော်များခဲ့သည်။ နန်းတွင်းနန်းပြင် ဝန်ထမ်းများမှာ မွတ်စလင်များဖြစ်ကြသည်။ ဘုရင်၏ နောက်ကျပြီးကျင်းပသော ဘိသိက်ခံပွဲ စစ်ရေးပြ၊ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်များ မွတ်စလင်များပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘုရင်ကို ကတိသစ္စာဆိုပေးခဲ့သူလည်း မွတ်စလင်ပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘုရင်၏ကိုယ်ရေးဆေးသမား(ဆရာဝန်)လည်း မွတ်စလင်ပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျေးကျွန်လည်း အမြောက်အမြားရှိခဲ့ကြောင်းများ သိရသည်။ သူကိုယ်တိုင်ပင် တစ်နေ့သော အခါ ကျွန်ဖမ်းသဘောဖြင့် စစ်တကောင်းမှ မြောက်ဦးသို့ လာခဲ့ကြောင်း ခရီးတွင် ဖမ်းဆီးခံကုလားများကို ခရစ်ယာန်သာသနာပြုရန် ကြိုးစားခဲ့ရာ အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ကြောင်းများ ဘုန်းကြီး၏ ခရီးသွားမှတ်တမ်းမှာ ပါရှိပါသည်။ (M.Collis, *The Land of Great Image*)

၁၁။ ၁၅ ရာစုအစောပိုင်းတွင် လောင်းကြက်နိုင်ငံ၏ နောက်ဆုံးမင်း ဝလီခါန် ဖြစ်ခဲ့သလို မြောက်ဦးနိုင်ငံ၏ (၃၇)ကြိမ် မြောက်ဘုရင်သည် ၁၇၃၇ ခုနှစ်တွင် Sultan Raja Kadir Shah ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုဘုရင်နှစ်ပါးစလုံးသည် မွတ်စလင်ဘုရင်များဖြစ်ကြသည်။ ကျောထောက်နောက်ခံ မွတ်စလင်လူထုမရှိဘဲနှင့် ရခိုင်ပြည်တွင် မွတ်စလင်တစ်ယောက် ဘုရင် မည်သို့ဖြစ်လာမည်နည်း။ ထိုခေတ်ကပင် ရှိနေသူများကို မိမိနိုင်ငံတွင် အစာရေစာပေါ်၍ ခိုးဝင်လာသူများဟု မသုံးသပ်အပ်ကြောင်း တင်ပြလိုပါသည်။ (ရခိုင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ ရခိုင်သမိုင်း၊ နိုင်ငံရေး ၁၉၈၄ ရှု)

၁၂။ သမိုင်းမှာ မှားခဲ့ခြင်း၊ မှန်ခဲ့ခြင်း ရှိမည်။ အရှိကိုအရှိအတိုင်း ရဲဝံ့စွာ ရေးသားခြင်းသည် သမိုင်း၏ အနှစ်သာရဖြစ်ပါသည်။ ဘိုးတော်ဘုရားခေတ် (၁၇၈၄ ခုနှစ်)အလွန် ရခိုင်ပြည်အုပ်ချုပ်ရေးကို ရခိုင်အမျိုးသားတစ်စုက ပုန်ကန်ခဲ့

သည်။ ဆူပူအုံကြွမှုရှိခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်၏ လူဦးရေတစ်ဝက်ကျော် ဘင်္ဂလားသို့ တိမ်းရှောင်သွားခဲ့ပါသည်။ မွတ်စလင်အများစုကလည်း မွတ်စလင်များရာဒေသ ဘင်္ဂလားသို့ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ ကျန်ရှိသူမွတ်စလင်များက ဘိုးတော်ဘုရားအုပ်ချုပ်ရေးကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ပုန်ကန်ခြားနားမှုမှာ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ ၎င်းသည် ရခိုင်ပြည်ကို သစ္စာဖောက်ခြင်းမဟုတ်။ ထိုအချိန် ထိုအခါ၏ အကောင်းဆုံးရွေးချယ်မှု ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘိုးတော်ဘုရားက မွတ်စလင် ခေါင်းဆောင်များကို အခွင့်အရေးပေးခဲ့၍ ရွှေစား၊ ငွေစားများကို ချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ မွတ်စလင်တို့၏ လူမှုကိစ္စပြဿနာများကို မွတ်စလင်ဘာသာ ဓလေ့နှင့်အညီ စီရင်ရန် ၁၈၀၇ ခုတွင် ဘုရင်အမိန့်တော်ပြန်တမ်း ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ (မြန်မာမင်း အမိန့်ပြန်တမ်းများ၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဘာသာပြန် ရှုပါ။) ထိုမူဆလင်အမှုများကို စီရင်ရန် တရားသူကြီးများ(ကာဇီများ) ခန့်အပ်ပေးခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရခိုင်ပြည်တွင် ကာဇီရွာ၊ ကာဇီဗလီ၊ ကာဇီရေကန်၊ ကာဇီ မျိုးနွယ် စသည့် အမည်နာမများ ရခိုင်ပြည်အနှံ့မှာ ယနေ့တိုင် တွေ့ရပေသည်။ ရခိုင်ကို နယ်မြေလေးခုခွဲ၍ မြို့ဝန်လေးဦးဖြင့် အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည့်အပြင် မွတ်စလင်ရေးရာများကို စီမံခန့်ခွဲရန် မွတ်စလင်မြို့ဝန်တစ်ဦး သီးသန့် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ရမ္မာဝတီမြို့ဝန်ဦးနုဖြစ်နိုင်ပါသည်။ (မေ ၁၄၁၀၊ ရေဦး၊ ဗဒုံမင်း၊ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် လုပ်သား သတင်းစာ၊ ၆-၁၂-၁၉၆၈) နှင့် (J.Leider: The Ascent of Mrauk-U Dynasty 2003 ရှုပါ။)

၁၃။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲတွင် ရခိုင်စစ်မျက်နှာနှင့် ရန်ကုန်စစ်မျက်နှာတွင် ရခိုင်မှ မွတ်စလင်များက ရှေ့တန်းမှာ တိုက်ပွဲဝင်ပေးခဲ့သည်။ စစ် မျက်နှာတွင် မွတ်စလင်တပ်၏ တပ်မှူးအဒူကရိမ် (စာရေးသူ၏ ခြောက်ဆက် မြောက် ဘိုးတော်) အင်္ဂလိပ်လက်အောက်တွင် အဖမ်းခံရ၍ ကာလကတ္တား ထောင်ထဲ ရောက်ခဲ့သည်။ ဘကြီးတော်မင်း၏စစ်တပ်တွင် ရခိုင်မွတ်စလင် သွေးသောက်တပ်များ ပါဝင်ခဲ့ရာ သူတို့၏စွန့်စားမှုကို အသိအမှတ်ပြုသောအားဖြင့် ရန်ကုန်မှာ ဗလီနစ်လုံး တည်ဆောက်ပေးခဲ့သည်။ (Encyclopedia Britancia 2003; နှင့် First Anglo Burma War by Captain Robertson ရှုပါ။)

၁၄။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲမတိုင်ခင်ကပင် ရခိုင်က လူဦးရေတစ်ဝက်ကျော် ဘင်္ဂလားသို့ထွက်ပြေးသွားခဲ့သည်။ လူတစ်သိန်းခန့်သာ ပြည်တွင်းတွင်ကျန်ခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခရှောင်လို၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သူများတွင် မွတ်စလင်လူဦးရေ များသည်။ အင်္ဂလိပ်က ရခိုင်ပြည်ကို သိမ်းပြီးသည်နှင့် ၁၈၂၆ ခု တွင် မှတ်တမ်းစာရင်းများ ကောက်ယူ ခဲ့သည်။ ထိုစာရင်းမှတ်တမ်းကောက်ချိန်တွင် အိန္ဒိယကုလားများ မြန်မာပြည်သို့ မဝင်လာသေးပါ။ ထွက်ပြေးခဲ့သော ရခိုင်ရော၊ မွတ်စလင်များပါ ဝင်မလာသေးပါ။ ထို ကောက်ယူသော စာရင်းမှာ လူဦးရေ တစ်သိန်းခန့်ရှိပြီး မောက် (ရခိုင်) ၆၀၀၀၀၊ မွတ်စလင် ၃၀၀၀၀ နှင့် ဗမာ ၁၀၀၀၀ ဟု ပြထားသည်။ တောင်ပေါ်နေလူမျိုးများ ဤစာရင်းတွင် မပါပါ။ တောင်ပိုင်းမှာ ဗမာစကားပြောသူများကို ဗမာဟုပြောခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ရခိုင်စကားပြောသော မွတ်စလင်များကို ရခိုင်အုပ်စုတွင် ထည့်သွင်းခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အင်္ဂလိပ်မတိုင်ခင်ရခိုင်ပြည်၏လူဦးရေစုစုပေါင်းမှာ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံခန့် မွတ်စလင်ဖြစ်နေကြောင်း ထင်ရှားနေပါသည်။ ၎င်းသုံးသောင်းသောမွတ်စလင်များကို ယနေ့ ကမန်ဆိုသူများသာဟု မပြောနိုင်။ ထိုသုံးသောင်းသည် ကမန်ဖြစ်ခဲ့သော ယနေ့ ကမန်ဦးရေ၊ ထိုစဉ် ရခိုင်ဦးရေတိုးနှုန်းအချိုးဖြင့် တိုးနှုန်းတွက်ပါက တစ်သန်းကျော် ဖြစ်သွားပါသည်။ ကမန်လူမျိုး ယင်းလောက်မရှိပါ။ ရခိုင်မှ မွတ်စလင်ဦးရေပေါင်းထဲက ကမန်ယနေဦးရေ နုတ်၍ ကျန်သူတို့သည် မြန်မာဥပဒေအရ ကျန် တိုင်းရင်းသားများ မဟုတ်လား။ ၁၈၂၃ ခု နေ့ မတိုင်ခင်ကပင် ရှိနေသူများ မဟုတ်လား။ ယနေ့တိုင်းရင်းသား ဆိုသူများထက် နောက်ကျ၍ ဝင်သူများ မဟုတ်ပါ။

၁၅။ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ယနေ့ မွတ်စလင်များသည် အိန္ဒိယမှ စိုးဝင်လာသူများ မဟုတ်။ အင်္ဂလိပ်မတိုင်မီကပင် ရှိနှင့်ပြီး သူများ ဖြစ်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ခေတ် အိန္ဒိယမှ ရခိုင်သို့လာရောက်ခဲ့သူများသည် မြန်မာပြည်မသို့ လာသူများနှင့်မတူ ကုန်သည်များ၊ ဝန်ထမ်းများ မဟုတ်။ ရာသီအလိုက် အလုပ်လုပ်ရန် ခေတ္တရာသီချိန်မှာ လာခြင်းဖြစ်သည်။ အလုပ်ရာသီကုန်လျှင် အိမ်ပြန်လေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ မူလဒေသအရပ်နှင့် အလွန်နီးကပ်နေ၍ ဖြစ်သည်။ (ဗမာ့ ဂေဇေးတီးယား

စစ်တွေခရိုင်တွင်ရှိပါ။) ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ၎င်းတို့ကို Floating Population ဟု ရေးသားသည်။ (မြန်မာ့နေ့ မဂ္ဂဇင်း ၁၉၉၂ ခု ဇူလိုင်လထုတ် ရှုပါ။) အင်္ဂလိပ်ခေတ် သန်းခေါင်စာရင်း၏မှားယွင်းမှု၊ ရှုပ်ထွေးမှုများကိုအခြေခံ၍ ရိုဟင်ဂျာကို ဘင်္ဂါလီ၊ စစ်တကောင်းဟု စွပ်စွဲလိုလျှင် ပြဿနာရှင်းသွားရန် မရှိပါ။ ရှေးခေတ်ရခိုင်များရေးခဲ့သော ရခိုင်သမိုင်းကိုအခြေခံ၍ ရိုဟင်ဂျာ သမိုင်းကို ရှင်းစေလိုသည်။ ဥပမာ ညောင်တီအရေးတော်ပုံ၊ ရခိုင်မဟာရာဇဝင် တို့ကို အခြေခံပါဟု ပြောလိုပါသည်။

၁၆။ ရခိုင်ဒေသနှင့် ဘင်္ဂလားအရှေ့ပိုင်းဒေသသည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ နိုင်ငံ တစ်ခုတည်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဘင်္ဂလားမှာ ရခိုင်သိန်းသန်းချီ၍ ရှိကြ သည်။ ယနေ့ အများစုမှာ ရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်ဝင်လာနေသည်။ ဘင်္ဂလားမှာ ထို ရခိုင်ခေတ်က ရခိုင်မှ ရခိုင်အမျိုးသားများ ဘင်္ဂလားသို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်လျှင် ဘင်္ဂလားမှ ကုလားများလည်း ရခိုင်သို့ ရောက်ရှိနေထိုင်နိုင်ခြင်း ရှိနိုင်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်။ ဟိုဘက်သည်ဘက် လူဦးရေ ကူးပြောင်း နေထိုင်မှု ရှိခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ခေတ်မှာ ဝင်လာသူများ မဟုတ်ပါ။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ ရခိုင်ဝန်ကြီးပင် ရှိနေခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ လက်ရှိ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဆိုင်ရာ မြန်မာသံအမတ် Anuk Kumar Chakma သည် ရခိုင်နွယ်ဝင်ဟု ဆိုသော ဒိုင်းနက်လူမျိုးဖြစ်သည်ကို သိရသည်။ ဘင်္ဂလားတွင် ရခိုင်လူမျိုးသည် နိုင်ငံ သားများဖြစ်ကြသည်။ ရခိုင်များက မြန်မာသို့လာလျှင်လည်း နိုင်ငံသား အခွင့် အရေးများ ချက်ချင်းရသည်။ ဦးနေဝင်းခေတ်က ဘင်္ဂါလီ ရခိုင်ငါးသိန်းကျော် ခေါ်ယူ နေရာချထားသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ရခိုင်များသာ ဘင်္ဂလားမှ ရခိုင်သို့ စဉ်ဆက်မပြတ်ဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် မွတ်စလင် တစ်ဦးမှ မရှိသော ရခိုင်ပြည်နယ်သို့ ဘင်္ဂလားသားများ ခိုးဝင်လာရန်မှာ လုံးဝ မလွယ်ပါ။ အားကိုးနိုင်သော ဝန်ထမ်းမရှိပါ။ ဝန်ထမ်းလောကတွင် အနောက် တံခါးလုံအောင် ပိတ်ရန် အော်နေသူများသာ ရှိသည်။

၁၇။ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အဓိကလွင်ပြင်ဒေသများ၊ မြစ်ဝှမ်းဒေသများ၊ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ကိုင်ရန် ကောင်းသောနေရာများသည် မွတ်စလင်များက ရွာတည်နေထိုင် ကြသော နေရာများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ လေးမြို့မြစ်ဝှမ်း၊ ကုလားတန် မြစ်ဝှမ်း၊ သရေချောင်းမြစ်ဝှမ်း၊ မေယုမြစ်ဝှမ်း၊ နတ်မြစ်ဝှမ်း ဒေသများတွင် မြစ် ဝဲယာနှစ်ဖက်စလုံးမှ အစအဆုံး မွတ်စလင်ရွာများ တန်းစီ၍ တွေ့ရသည်။ ယနေ့ စွပ်စွဲခံရသလို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ခိုးဝင်လာသူဆိုလျှင် ထိုသူများက နေရာကောင်းများ မည်သို့ရသွားသနည်း။ ခိုးဝင်လာသူသည် နောက်ကျလာ သူဖြစ်ရမည်။ နေရာကောင်းများတွင် တိုင်းရင်းသားဆိုသူ မူလပိုင်ရှင်များ နေရာယူထားပြီးဖြစ်ရမည်။ နောက်မှလာသူ ဝေးလံခေါင်ဖျားမှာ နေရမည်။ ဤ နေရာတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်မှာ လူနေထိုင်မှုအနေအထားသည် ထိုသို့မဟုတ် ပြောင်းပြန် အဘယ်ကြောင့်နည်း။ ကျွန် တော်တို့၏ ယူဆချက်၊ ထင်မြင်ချက် မှားနေခြင်းသာ ဖြစ်ရမည်။ အိမ်ရှင်များကို ဧည့်သည်ဟု မတရားစွပ်စွဲခြင်း သာ ဖြစ်သည်။ ရခိုင်မှာ နေရာကောင်းမြစ်ဝှမ်းများတွင် နေရာရထားသူများသည် မူလ တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြပါသည်။ မြန်မာစကားပြောသူများ ဝင်လာသော အခါ မြစ်ဝဲယာတန်း၍ ကုလားရွာများတွေ့ရှိ၍ ကုလားတန်မြစ်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလားတန်မြစ်၏ မူလနာမည်သည် ကစ္ဆပနဒီဖြစ်ပါသည်။ (Albert Fytch, Burma, Vol.II ရှုပါ။)

၁၈။ရခိုင်ပြည် ရှေးဟောင်းကျောက်စာ အထောက်အထားအရ လည်းကောင်း၊ ပညာရှင်များ၏ နောက်ဆုံးသုတေသန အရလည်းကောင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ ရှေးဟောင်းအမည်များမှာ ရခိုင် အခေါ်အဝေါ်မဟုတ် ရကွပူရ၊ အရကွဒေရုံ စသည့် ကုလားအမည်များ ဖြစ်ကြသည်။ ညေဝတီ ဝေသာလီမြို့ပြနိုင်ငံ အမည်များလည်း ရှိခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း ရဟာမီ၊ ရကွမ်း၊ ရာကာန်၊ အရ်ခေါးန်၊ ရိုရှန်၊ ရိုဟန်းစသည့် အခေါ်အဝေါ်များလည်း ခေတ်အလိုက် လူမျိုးအလိုက် (အသံထွက် ကွဲလွဲမှုများဖြင့်) ခေါ်ဝေါ်မှု ရှိခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများက အာရ်ကာန်ဟုခေါ်သည်။ ရခိုင်ပြည်ကို အင်္ဂလိပ်သိမ်းယူသောအခါ ထိုနာမည် ပို၍ထင်ရှားပေါ်လွင်လာသည်။ မြန်မာတို့က ရခိုင်ဟုခေါ်သည်။ (Dr. Pamela

Gutman, Ancient Arakan 1976 ရှု) ရှေးခေတ်က ထိုးခဲ့သော ရုပ်တုအများအပြားသည် ကုလားရုပ်နှင့်ဆင်တူသည်။ ယနေ့အထိ တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ရှေးဟောင်းကျောက်စာများ၊ ကျောက်စာပါ ဘာသာစကားများလည်း ကုလားစာ၊ ကုလားစကားဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်သည် သမိုင်းကြောင်းအရ ကုလားနှင့်ဆက်စပ်နေသည်။ ဘင်္ဂလားတစ်ခုလုံး ၁၃ ရာစုကစ၍ မွတ်စလင်ဖြစ်လာခဲ့၍ နီးစပ်သော ရခိုင်ဒေသသည်လည်း မွတ်စလင် ဖြစ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ၁၉၉၄ ခု၊ သြဂုတ်လထုတ် ကလျာမဂ္ဂဇင်းပါ မြောက်ရခိုင် ဆောင်းပါးရှု။) ထိုခေတ်က ရခိုင်သည် မြန်မာနှင့် ဆက်သွယ်မှုမရှိပါ။ မွတ်စလင်ယဉ်ကျေးမှုလက်ရာများ၊ ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်များ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်အနှံ့အပြားမှာ တွေ့ရသည်။ စစ်တွေမြို့၊ ဘဒရ်မကာန်ဗလီ (ရခိုင်က ဗုဒ္ဓေါမော်ဟုခေါ်သည်)၊ မြောက်ဦးရှိ စင်ဒီခါန်ဗလီများကို အင်္ဂလိပ်ပြုစုသော ဗမာဂေဇေးတီးယား စစ်တွေခရိုင်တွင် ရှေးဟောင်းမွတ်စလင် ယဉ်ကျေးမှု အဆောက်အအုံများအဖြစ် ပြထားသည်။ ကုသိုလ်ကံမကောင်း၍ စင်ဒီခါန်ဗလီသည် ယနေ့ ဖြိုဖျက်ခြင်းခံရ၍ ထိုနေရာမှာ တပ်မတော်တပ်ရင်းမှ နေရာယူထားကြောင်းနှင့် ဘဒရ်မကာန်ဗလီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဘုရားကျောင်း ဖြစ်နေကြောင်း သိရသည်။

အထက်ပါတို့သည် ယနေ့ ရခိုင်မှာရှိသော မွတ်စလင်များမှာ တိုင်းရင်း indigenous ဖြစ်ကြောင်း အဓိကကျသော အကြောင်းအချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းရေးခြင်းမဟုတ်သဖြင့် အကျဉ်းချုပ် Core Point, Nueclie များကို ဖော်ပြခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။ စစ်တွေကျွန်း၏ အင်္ဂလိပ်သိမ်းကာစ လူဦးရေသည် အများစု မွတ်စလင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓေါမော် (ဘဒရ်မကာန်) ဂေါပကဖြစ်သူ အဒုကရိမံညီမ မေရာဇ်ဂျာန်နှင့် ဟူစိန်အလီတို့ကို ဂေါပကလူကြီးအဖြစ် စစ်တကောင်းခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ဖာရစ်စာဖြင့် ခန့်စာပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း စစ်တွေဂေဇေးတီးယားမှာ တွေ့ရသည်။ ၎င်းဘဒရ်မကာန်မှာ မွတ်စလင်အမွေအနှစ်မဟုတ်ဟု ဆို၍ ဘုရားကျောင်း ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်ခေတ်မှာလည်း နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်၊ ရခိုင်မွတ်စလင်၊ မြန်မာ မွတ်စလင်နာမည်များဖြင့် မှတ်တမ်း ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားမှဝင်လာသော မွတ်စလင်နှင့်

မတူဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ (ခိုင်အာခီခေတ်၊ ၉၁ဌာနခေတ်များမှာ) ဦးဂိုနီမာရကန်၊ ဦးအီအက်စ်တာန် ဗီမာရကန်တို့က ထိုခေတ် တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားပြု လွှတ်တော် အမတ်များ ဖြစ်ခဲ့ သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ တိုင်းပြု ပြည်ပြု လွှတ်တော်မှာလည်း ဤမွတ်စလင်များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ စစ်တွေအနောက်မှ ဦးဖိုးခိုင်၊ မောင်တောမှ ဦးဆူလ်တန်အာမင်၊ ဘူးသီးတောင်မှ ဦးအဒူဂဗွာရ်တို့ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဦးဆူလ်တန်အာမင်နှင့် ဦးအဒူဂဗွာရ်တို့သည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကော်မတီ (၃၅)ဦးတွင် ပါဝင်ခဲ့ပါ သည်။ (ဦးဖေခင်၏ ကိုယ်တွေ့ပင်လုံရှု) (ဦးကျော်ဝင်း + ၃ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊ ၁၉၅၈-၆၂၊ တွဲ III ၁၉၉၀ခုနှစ်၊ သမိုင်းဖြစ်ရပ်အမှန် ဖော်ထုတ်ရေးအဖွဲ့မှ တည်းဖြတ် ထုတ်ဝေသည်ကို ရှု။)

မဆလခေတ်မှာလည်း ပါလီမန်အမတ်များ၊ အတွင်းဝန်များအပြင် ဝန်ကြီး များပင် ရှိခဲ့သည်။ မဆလခေတ်၌ ကောင်စီအဆင့်ဆင့်မှာ ရွေးချယ်ခံခွင့် ရှိခဲ့ ကြောင်း တွေ့ရသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် မောင်တောမှ ဒေါက်တာအဒူရော်ဟိမ်း၊ ဘူးသီးတောင်မှ ဦးအဘူလ်ဟူစိန် တို့ ပါဝင်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် မောင်တောမှ ဦးအဒူလ်ဟိုက် (ခ) ဦးထွန်းအောင်ကျော် ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဦးချစ်လွင်၊ ဦးဖော်ဇော်အာမတ်၊ ဦးကျော်မင်း၊ ဦးတင်မောင်နှင့် ဦးရွှေယ တို့မှာ ထိုဒေသမှ မွတ်စလင်အမတ်များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤရခိုင်မှ မွတ်စလင်များထဲမှ စစ်ဘက်နယ်ဘက် ဝန်ထမ်းများ ရှိခဲ့ပါ သည်။ ယခုလည်း ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပင်စင်စားများလည်း အမြောက်အမြား ရှိ ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကူးလက်မှတ်ကိုင်ပြီး နိုင်ငံခြား မဏ္ဍာသို့ ဟာဂျီသွားခဲ့သူများ လည်း ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် ရှိခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင်လည်း သံတွဲမှ ဦးဘစိန်၊ စစ်တွေမှ ဦးယာစိန်၊ မလိပီအဒူရောမာန်၊ ဦးဖိုးခိုင်၊ ဆူလ်တာန် မာမူဒ် တို့နှင့် မောင်တော၊ ဘူးသီးတောင်နယ်မှ လူမြောက်မြားစွာ ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေး၊ ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးတို့တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ စစ်တွေမြို့ အမျိုးသားကျောင်းတွင် ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးမှာ ဦးအောင်ထွန်းဦး ပြီးနောက် ဦးခိုင်နဒိန် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်ဦးပိုင်း လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်းဖြစ်ပြီး ရွာပေါင်းရာချီ၍ ရခိုင်ပြည်အတွင်း ပိုင်းမှ စွန့်လွှတ် ထွက်ပြေးခဲ့ရပြီး လူပေါင်းလည်း ထောင်သောင်းမက သတ်ဖြတ်

ခံခဲ့ရသည်။ တိကျသော စာရင်းမှတ်တမ်းမရှိပါ။ လက်တွေ့တွင် ရန်ပြုသူ၊ ကျူးကျော်သူအဖြစ် စွပ်စွဲခံရသူမှာ မွတ်စလင်ပင်ဖြစ်နေသည်။ ၎င်းမှာ စွပ်စွဲနိုင်ရန် လွတ်လပ် စွဲရရှိ၍သာ ဖြစ်သည်။ အမှန်တရား မဟုတ်ပါ။ အမှန်တရားကို အခြေခံလျှင် လူမျိုးရေးအမြတ်ထုတ်လိုမှု မရှိလျှင် ပြဿနာမရှိပါ။ မြောက်ဦးသည် ဗဟုယဉ်ကျေးမှုရှိခဲ့သော Cosmopolitan/ Multi Cultural နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့သည်ကို အသိအမှတ်ပြုပါက ရခိုင်နှင့်မွတ်စလင် လူမျိုးရေး ပဋိပက္ခဖြစ်ရန် မရှိပါ။ (ဒေါက်တာ သန်းမြင့်ဦး - River of lost footsteps) ကို ရှုပါ။

ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးအတွက် ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်မှာနယ်ခံများဖြင့်ဖွဲ့စည်းသော Victory Force ကြိုတိညှဉ်းပုံမှန်စစ်သားများထက် ထူးချွန်ပြောင်မြောက်စွာ တိုက်ပွဲဝင်ပေးခဲ့ကြောင်း ဗြိတိသျှ မှတ်တမ်း များတွင်တွေ့ရသည်။ (1944 Major Anthony Irwin, *Burmese Out post*; 1945 Field Marshal William Slim, *defeat into victory* ရှုပါ။)

ရခိုင်ပြည်နယ်လုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံးဟူ၍ ကိုလိုနီခေတ်နှောင်းတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် ဦးဆူလ်တာန်မာမူဒါဦးယာစိန်၊ ဦးဖိုးခိုင်တို့ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ အရပ်ရပ်သော မွတ်စလင်များသည် ဘာသာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ ဓလေ့ထုံးစံ လူနေမှုဘဝ၊ စီးပွားဘဝ တူညီသော လူမျိုးစုတစ်စုဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် ရိုဟင်ဂျာများပင် ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်စကားပြောဆိုသူသာ ရခိုင်ပြည်သားဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုခြင်းမှာ အဓမ္မဆန်သော နိုင်ငံရေး ဒဿနဖြစ်ပါသည်။ (ရိုဟင်ဂျာတို့စကား ဒေသတွင်းလူမျိုးစုံ သုံးစွဲသော ဘာသာစကားဖြစ်ကြောင်း J.Leider "Rohingya, the name, the movement + 2014" မှာ ရှုပါ။)

ယင်းတို့အား ယနေ့ နိုင်ငံတော်မှ သံသယရှိသူများဟု စွပ်စွဲနေသည်။ ခိုးဝင်လာသူ ဘင်္ဂါလီကုလားဟု ဆိုနေသည်။ ဤသံသယဟု စွပ်စွဲခံနေရသူများသည် ရခိုင်ပြည်နယ် မြို့နယ်အများစုတွင်ရှိနေပြီး ရခိုင်ပြည်နယ် လူဦးရေပေါင်း၏ ထက်ဝက်ခန့် ရှိပါသည်။ ယခင်အစိုးရများက နိုင်ငံသားများအဖြစ် လက်ခံထားခဲ့သည်ကိုလည်း သတိပြုမိပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာဟု အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြောင်း သက်သေသကေများလည်း မြောက်မြားစွာရှိနေပါသည်။ (တိမ်မြုပ်နေသော ရခိုင်ပြည်နယ်

သမိုင်း တစေ့တစောင်း၊ ဦးကျော်မင်း၊ ၂၀၀၃ ရှု)

“ရိုဟင်ဂျာ”ဆိုသည် သမိုင်းမှာမရှိသောနာမည်၊ အသစ်ထွင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု တချို့က ဆိုပါသည်။ သို့သော် ထို ရိုဟင်ဂျာကို သမိုင်းဆရာ Arthur Phayre က “မြန်မာသမိုင်း” “Burma” 1883 ဆိုသောစာအုပ် စာမျက်နှာ ၁၇၂ တွင် Ralf Fitch နှင့် အခြားသမိုင်းဆရာများ၏ မှတ်တမ်းများကို ကိုးကား၍ ဖော်ထုတ်ရေးသားထားသည်။ ရခိုင်ကို ရိုဝန်ဒေသဟု ခေါ်ဝေါ်ထားသည်။ ရခိုင်ဘုရင်ကို ရိုဝန်နိုင်ငံ ဘုရင်ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်။ ၁၈ ရာစုက အင်းဝရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ် Francis Buchanan က *The Language s of Burma Empire* ဆိုသည့်သုတေသနစာတမ်းတွင် ရိုဟင်လူမျိုး၊ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှင်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် Rennel ၏ ဘင်္ဂလားမြေပုံ၌လည်း ရိုရှန်းဒေသဟု လည်းကောင်း၊ ထီရီပူရာသမိုင်း Rajamala မှတ်တမ်းမှာလည်း ရခိုင်ကို (ရိုဟန်း)ဟု ခေါ်ဝေါ် သမုတ်ထားသည်ဟု Dr. S.B. Qanungo က သုတေသနပြုထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အလယ်ခေတ် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားစာပေများမှာလည်း တွေ့ရသည်။ စန္ဒာသုဓမ္မမင်း (၁၆၅၆-၈၂)၏ အမတ်တစ်ဦးဖြစ်သူ “ရှာအာလ်ဝါလ်” က “ရိုရှန်း ပန်ချာလီ” အမည်ဖြင့် သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှတ်တမ်းတစ်ခုပင် ရေးခဲ့သည်။ (ဒေါက်တာ ကာနုန်ဂူ၏ စစ်တကောင်းသမိုင်း ပထမတွဲ ရှုပါ။) ကုလားများက ရခိုင်ကို ရိုရှန်း၊ ရိုဟန်း နှစ်မျိုးစလုံး ခေါ်ခဲ့သည်။ (Buchanan ရှု)။ ဘင်္ဂလားမှာ “ရိုဟန်းဂျာဒေသ” အမည်ဖော်ညွှန်းသော ကလေးချောကဗျာများလည်း ရှိသည်။ ယနေ့ထိ ရခိုင်ကို “ရိုဟန်း Rohang” ဟုခေါ်ပြီး ပြည်သူများ(မွတ်စလင်များ)ကို ရိုဟန်းဂျာဟု ခေါ်ကြသည်။ ခေတ်ဦးပိုင်းမှာ ရခိုင်အသံထွက်ဖြင့် “ရိုဟင်ဂျာ” ရေးခဲ့သည်ကို ဘာသာပြန်ရာတွင် Rohingya ဖြစ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။

ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာကို ဆန့်ကျင်နေသူများပင်လျှင် ရိုဟင်ဂျာဟူသော အမည်ရှိကြောင်း ဝန်ခံပြောဆိုနေသည်။ ဂျာမနီ နေ ဦးခင်မောင်စောက ရိုဟင်ဂျာသည် မြောက်ဦးရှိ ရွာဟောင်းသားဟူသော အမည်ကို ကုလားများက ရိုဟင်ဂျာလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုသူကပင် ရိုဟင်ဂျာမှာ သခင်စိုးက ပေးထားသော နာမည်ဟု ဆိုပြန်သည်။ ဖြစ်ရပ်မှန်ကား Dr. J.P. Leider ၏ “The Poets and Traders in Mrauk-U court, in 17th Century; 2011” စာအုပ်အရ နန်းတွင်း

တဆိုရှားလ်အလ်ဝလ်၏ စန္ဒာသုဓမ္မဘုရင်ကို ချီးမွမ်းခန်းထုတ်ကဗျာများမှာ ရှိရန်-
(ခ) ရိုဟန်းနိုင်ငံ အကြောင်း ပါရှိသည်။

ထို့အပြင် ရခိုင်အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာအေးမောင်က ရိုဟင်သည် ရခိုင်(ပြည်)ဖြစ်သည်။ "ဂျာ"မှာ ပြန်လာသူ ဖြစ်သည်။ ရခိုင်မှ ဌာနေ ပြန်သူ ဘင်္ဂါလီများဟု ဆိုလေသည်။ ဥပမာ- လန်ဒန်ကပြန်လာသူကို လန်ဒန်ပြန် ဟုခေါ်သလိုပေါ့ဟု ၁၃-၆-၂၀၁၂မေးမြန်းခန်းတွင် ရှင်းလင်းထားသည်။ ရိုဟင်ဂျာ မှာ ဘင်္ဂလားအခေါ်အဝေါ်ဟု သူကဆိုသည်။ ဘင်္ဂလားဝေါဟာရကို ရခိုင်အမျိုးသား တစ်ယောက်က ဘာသာပြန်သည်ကို မှန်သည်ဟု မည်သို့ဆိုမည်နည်း။ ယခု တစ်ဖန် ရိုဟင်ဂျာ ရှိသည်ဟု ဆိုပြန်သည်။ စစ်တမ်းအမှန်မှာ ရခိုင်ကို ဘင်္ဂလား ကခေါ်သော နာမည်ဟု ဆိုသည်။ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားမှာ "ရိုဟင်" (ရခိုင် အသံထွက်) သည် ရခိုင်(အာရ်ကန်) ကို ကိုယ်စားပြုပြီး "ဂျာ"သည် လူကို ကိုယ် စားပြုသည်။ ရိုဟင်ဂျာသည် ရခိုင်ပြည်သားဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဥပမာ- မွတ်စလင်များက ရမ်းဗြဲသားကို "ရာမ်ဗြဲဂျာ" ဟု ခေါ်ဆိုလေ့ရှိသည်။

ရိုဟင်ဂျာသည် ဘင်္ဂါလီဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်သားဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် စောဒကတက်နေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထို နာမည်မရှိဟု မဆိုလိုပါ။ အသစ်မဟုတ်ပါ။ ရိုဟင်ဂျာသည် မည်သည့်နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ကို သမိုင်းအထောက်အထားနှင့် ဥပဒေများက အဆုံးအဖြတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ဂတိတရားနှင့် ဆုံးဖြတ်၍ မရနိုင်ပါ။ ဆန္ဒအပေါ် ဥပဒေက လွှမ်းမိုးသင့်သည်။ မြန်မာဥပဒေတွင် မွတ်စလင်က နိုင်ငံသား၊ တိုင်းရင်းသား မဖြစ်စေရဟု မပါရှိခဲ့ပါ။ နေထိုင်သောအချိန်ကာလနှင့်သာ ဆိုင် သည်။ နိုင်ငံသားနှင့်ဆိုင်သော မြန်မာဥပဒေအားလုံးမှာ ၁၈၂၃ ခုနှစ် နိုင်ငံသား၊ တိုင်းရင်းသား သတ်မှတ်ရေး၏ ရေချိန်သတ်မှတ်ချက် ပြုထားသည်ကို တွေ့ရ သည်။ ထိုခုနှစ်မတိုင်ခင်ကပင် ရခိုင်မှာရှိနေသော သမိုင်းအထောက်အထားများက ရိုဟင်ဂျာရှိနေကြောင်း ပြနေသည်မှာ ရှေ့စာမျက်နှာတွင် တင်ပြထားပြီး ဖြစ်သည်။

မြန်မာဥပဒေများက တိုင်းရင်းသားဆိုသည် လူမျိုး၊ ဘာသာနှင့်ဆိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်မထား၊ မြန်မာ့နယ်မြေတွင် နေထိုင်သော အချိန်ကာလကို အခြေခံ၍ သတ်မှတ်သည်။ ထိုအချိန်ကာလ ၁၈၂၃ ခု မတိုင်ခင်က ရိုဟင်ဂျာ ရခိုင်ပြည်၌ ရှိ ကြောင်း အထောက်အထား ရှိပါလျက်နှင့် တိုင်းရင်းသား မဖြစ်နိုင်ဆိုခြင်းသည်

တစ်ဖက်သတ် အယူအဆဖြစ်သည်။

၁၉၅၀ ကျော်ခုနှစ်များတွင် ယနေ့ သံသယဆိုသူများကို အိမ်တိုင်ယာရောက် ကွင်းဆင်း၍ စစ်ဆင်ရေး အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်ပြီး မှတ်ပုံတင်ကတ်များ ထုတ်ပေးခဲ့ သည်။ သူတို့ရွာများတွင် အစိုးရ ကျောင်းများ၊ ဆေးပေးခန်းများနှင့် စာတိုက်ခွဲ များ ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ သူတို့က နှစ်စဉ် မြေခွန်ဆောင်သူများလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနေ့ ဗဟိုအခမ်း အနားသို့ တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် နိုင်ငံတော်ဧည့်သည်များလည်း ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ သူတို့ကို တက္ကသိုလ်များတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ကျောင်းသား/သူ အသင်းများကဲ့သို့ ရိုဟင်ဂျာကျောင်းသား များအသင်းဟု မှတ်ပုံတင်ခွင့် ပြုခဲ့သည်။ မြန်မာ့အသံမှာ တိုင်းရင်းသား ဘာသာ စကား အစီအစဉ်ဟူ၍ ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ ပအိုဝ်း၊ လားဟူ၊ ရိုဟင်ဂျာ ဘာသာ စကားသုံးမျိုး တစ်ပတ်သုံးရက် ဆယ်မိနစ်စီ မြန်မာအသံမှ အသံလွှင့်ခွင့် ရရှိခဲ့ပါ သည်။ ခွင့်ပြုခဲ့သော ဝန်ကြီးဌာနအမိန့်စာပင် လူမျိုးသုံးမျိုးစလုံးအတွက် တစ်စောင် တည်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်သည် ၁၉၆၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၅ ခုနှစ် အထိ ရှိခဲ့သည်။ (မြန်မာ့အသံ နှစ်သုံးဆယ်စာစောင်၊ ကျော်ငြိမ်း၊ မာတလီ ရေး ရှုပါ။) အိမ်ထောင်စု စာရင်းများ၊ အမှုထမ်းစာအုပ်များ၊ ဝန်ထမ်းဆုလက်မှတ်များတွင် ယခင်က ရိုဟင်ဂျာဟုသာ ပါရှိသည်။

အထက်ပါ အခွင့်အရေး အသီးသီးရရှိခဲ့ခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံသားများဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်က သံသယတို့၊ ခွဲခြားမရတို့၊ ဘင်္ဂလားရောထွေးမှုတို့ မရှိခဲ့ပါ။ ယနေ့ ထိုစကားများ၏နောက်ကွယ်တွင် ကြံစည်မှုတစ်ခု၊ ရည်ရွယ်ချက် တစ်ခု၊ Ulterior motive တစ်ခု ရှိနေသည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။ မမှန်မကန်၊ မမျှတသော ရည်ရွယ် ချက်ဖြစ်မည်။ လူမျိုးရေးကို အခြေခံပြီး စတင်သန္ဓေတည်ခဲ့ သော၊ ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော စီမံချက်ဖြစ်သည်။ အာဏာရှင် စနစ်၏ အဖြစ်သနစ် Phenomenon ဖြစ်သည်။ စစ်အာဏာရှင်ခေတ်မှာသာ အိမ်ထောင်စုစာရင်းများ၊ အမျိုးသား မှတ်ပုံတင်ကတ်များတွင် ဘင်္ဂလီဟု ပြင်ဆင် မှတ်တမ်းတင်လာသည် ကို တွေ့ရသည်။ ထိုထဲမှာ ၂၀၀၀ ခုကျော်နှစ်များ အိမ်ထောင်စုစာရင်း အတော် များများမှာ ရိုဟင်ဂျာ ပါရှိနေသေးသည်။

ယနေ့ ဒီမိုကရေစီအစိုးရ ပြည်သူ့အစိုးရက အထက် မမှန်ကန်သော စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ဆက်လက် အကောင် အထည်ဖော်ရန် မသင့်တော်ဟု ယူဆပါသည်။ ယထာဘူတကျကျ ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်ပါသည်။ ယနေ့ ရခိုင်မှ မွတ်စလင်များ နိုင်ငံသားအရေးကို ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေအရ ဖြေရှင်းမည် ဟု ဆိုပြန်သည်။ ထိုဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ဦးနေဝင်းပြောခဲ့သော ၁၉၈၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၈ ရက်နေ့က မိန့်ခွန်းကို လေ့လာပါ။ ရိုဟင်ဂျာကို ဟင်္သာ စီမံချက်ဖြင့် လက်ခံယူပြီးနောက် နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရပ်သိမ်းရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေသာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည်။ ဥပဒေအပိုဒ် ၅ အရ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီး သူများလည်း နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ဟုပါရှိရာ- ယနေ့ အမျိုးသားမှတ်ပုံတင် ကိုင်ဆောင်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏သားမြေးများကို နိုင်ငံသားဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလျှင် ရိုဟင်ဂျာ ပြဿနာ ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဟု ယူဆပါသည်။ အမျိုးသားမှတ်ပုံတင် ကတ်၏ မှတ်တမ်းများမှာ နိုင်ငံတော်၏အစိုးရရုံးမှာသာ ပြည့်စုံစွာ ရှိပေမည်။ ရိုဟင် အာလုံးကို နိုင်(၂)ပုံစံဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်က နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ် ရရှိရေးအတွက် လျှောက်လွှာတင်စေခဲ့သည်။ ဧည့်နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်အတွက် လျှောက်ရသော ပုံစံဖြင့် လျှောက်ထားရန် မလိုအပ်ခဲ့ပါ။

ယခုဖြစ်ပျက်နေသည်မှာ အထက်ပါ တင်ပြချက်များနှင့်အညီ ကျပ်ပြည့် တင်းပြည့် နိုင်ငံသားဖြစ်နေသူများကို လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ဝန်ကြီးများက နိုင်ငံခြားသားများဟု ပြောနေသည်။ ခိုင်မာသောအထောက်အထားဖြင့် နိုင်ငံသားပြုခွင့် လျှောက်ထားရမည်ဟု လမ်းညွှန်သည်။ ၎င်းတို့ကို မှန်ကန်သည်ဟု မယူဆနိုင်ပေ။

ယခုရှိနေသော မွတ်စလင်များ၏ ဘိုးဘွား၊ မိဘများ နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ဘဲနဲ့ နိုင်ငံခြားသားဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာသောအထောက်အထား ဘယ်မှာရမည်နည်း။ မွတ်စလင်ဆိုလျှင် နိုင်ငံခြားသားဟု အစိုးရကသတ်မှတ်လျှင် သူတို့သည် မွတ်စလင် ဖြစ်နေသည်။ ၎င်းပင်လျှင် နိုင်ငံခြားသားဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားဟု ဆိုရပေမည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးစီ၏ သိက္ခာပိုင်းနှင့်ဆိုင်သည်ကိုလည်း စဉ်းစားသင့်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် လွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံခြား သားများ ဝင်ထွက်ရောနှော၍ လုံးဝမဖြစ်နိုင်သော နေရာဖြစ်သည်။ အဖြူ

ရောင်နယ်မြေဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးသောနေရာ ဖြစ်သည်။ တင်းကြပ်သော လဝကကြီးကြပ်မှုရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၁ ခုမှစ၍ (နစက) နယ်ခြားဒေသ လူဝင်လူထွက် ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့ဟူ၍ နယ်စပ်တစ်လျှောက် စခန်းပေါင်း ၃၀ ကျော်ဖြင့် ထိန်းချုပ် ထားခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အမှန်စင်စစ် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်စပ်သည် မြန်မာအရှေ့ဘက် မြန်မာနယ်စပ် နှင့်မတူ၊ နယ်စပ်ကို သံဆူးကြိုးဖြင့် ကာရံထားပြီးဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်စပ် မောင်တော၊ ဘူးသီးတောင်တို့တွင် မူဆလင်များကို ဘင်္ဂလားသားများ ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ရောထွေးသဖြင့် စိစစ်ရေးကတ်မထုတ်ပေးနိုင်ဆိုလျှင် ရခိုင်ပြည်အတွင်း ဘက်က မွတ်စလင်များကိုရော အဘယ့်ကြောင့် နိုင်ငံသား စိစစ်ရေးကတ် မထုတ် ပေးရသနည်း။ ထိုဒေသများသို့ မည်သည့်ကုလား၊ မည်သည့်မွတ်စလင်မှ သွား ရောက်ခွင့် မရှိသည်မှာ နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ကျော်ပြီ။ သူတို့ကိုလည်း ရောထွေးနေ သည် ခွဲခြားမရဟု ဆိုပါ့မလား။ ရောထွေးနေခဲ့သော်လည်း ဖော်ထုတ်အရေးယူ နိုင်သည်မဟုတ်လား။ အဖြေမှန် ဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အရပ်သဏ္ဌာန် ကြည့်၍ ခိုးဝင်လာသူဟု မသတ်မှတ်နိုင်၊ ဇာတိနေထိုင်မှု ဆိုင်ရာ အထောက်အထား ကြည့်ပြီးမှသာ သတ်မှတ်သင့်သည်။

ရိုးသားပွင့်လင်းစွာ သုံးသပ်သင့်သော အဆင့်ရောက်နေပါသည်။ မသိချင် ယောင်ဆောင်နေရန် မသင့်တော်ပါ။ အဂတိတရားဖြင့် မတော်မတရားပြုမှု၊ နှိပ်ကွပ်မှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ အခွင့်အရေးပိတ်ပင်မှုများရှိကြောင်း ထင်ရှားနေပါ သည်။ ယင်းသို့ အထက်မှ ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ထားမှုများသည် ဝန်ကြီးများ၏ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ပထမပိုင်း လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများတွင် ဖြေကြားရှင်းလင်းရာ၌ ပို၍ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေပါသည်။

၎င်းကို သာမန်ပြည်သူများကမြင်လျှင် ယနေ့ တိုင်းပြည်ကိုဦးဆောင်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ပို၍မြင်မည်မှာ အငြင်းပွား စရာမရှိပါ။ ပြည်သူ့အစိုးရသည် ပြည်သူများ အပေါ် ကွဲပြားဆက်ဆံခြင်းမျိုး မရှိသင့်ပေ။ အစိုးရ၏မေတ္တာစေတနာသည် နိုင်ငံ တစ်ဝှမ်း နေရာမရွေး၊ လူမျိုးမရွေး၊ ဘာသာမရွေး တစ်ပြေးညီလွှမ်းခြုံ၍ သက် ရောက်စေသင့်သည်။ ၎င်းသည် အမှန်ကန်ဆုံး အမျိုးသားရေးဝါဒဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး အတွက် အာမခံချက်ဖြစ်သည်။ နယ်စပ်ခြံစည်းရိုးသည် ရုပ်

ဝတ္ထုသာဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးအတွက် အာမခံချက်အမှန်မဟုတ်။ ရိုဟင်ဂျာကို မှန်ကန်မှုတစွာ ဆက်ဆံခြင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည်သာ နယ်စပ်လုံခြုံရေး အာမခံချက် ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဥပဒေပုဒ်မ ၆ တွင် "ဤဥပဒေ အတည်ပြုသည့် နေ့တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူများသည်လည်း နိုင်ငံသားဖြစ်သည်"ဟု ပါရှိသည်။ ၎င်းကို လဝက ဝန်ကြီး ဦးခင်စိုက UCC ကိုင်ဆောင်သူများကို ဆိုလိုသည်ဟု လွှတ်တော်တွင် ရှင်းလင်းသည်ဟု ကြားသိရသည်။ အလားတူ ဥပဒေပုဒ်မသည် ၁၉၇၄ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာလည်း ပါရှိခဲ့သည်။ ဝန်ကြီး၏ အထက်ပါရှင်းလင်းချက်နှင့်ဆိုလျှင် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ် ကိုင်ဆောင်သူ သည် နိုင်ငံသားမဖြစ်နိုင်ပါ။ ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၇၄ မှာပင် အတည်ဖြစ်သွားသည်။ ၁၉၇၄ ခုမှ ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေသစ် ပေါ်လာ သည်အထိ အထက်ပါ အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ် ကိုင်ဆောင်သူများကို နိုင်ငံ သားအခွင့်အရေး အပြည့်အဝ အဘယ်ကြောင့် ပေးခဲ့သနည်း။ အမျိုးသား မှတ်ပုံ တင်ကတ်ကို နိုင်ငံသားလက်မှတ်ဟု သတ်မှတ်ခြင်း မဟုတ်လော။

အခန်း(၃)

တစ်ဖက်နိုင်ငံမှ ခိုးဝင်လာသည်ဆိုခြင်းအပေါ် သုံးသပ်ချက်

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် ဆင်းရဲသည်။ လူဦးရေများသည်။ သို့သော် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေ ရနိုင်ဒေသထက် များသည်။ ရနိုင်ဒေသထက် အလုပ်ပေါများသည်။ ရနိုင်မှ မူဆလင်မှာလည်း ဘင်္ဂလားကုလားခေါ်လာ၍ ခွဲဝေစားရန် စီးပွားရေးအခြေခံ မရှိပါ။ မိမိအချင်းချင်း၊ ဆွေမျိုးသားချင်းအချင်းချင်း စားကွက်လုနေရသော နေရာ ဖြစ်သည်။ ရနိုင်မှာ ရွှေမိုး၊ ငွေမိုး မရွာ။ စင်္ကာပူ၊ ဂျပန်ကဲ့သို့ စက်မှုထွန်းကားသော နေရာမဟုတ်ပါ။ ဘင်္ဂလားကုလား ခိုးဝင်နေထိုင်ရန် အကြောင်းမရှိ။ မနာလိုသူများသာ ဘင်္ဂလားမှ ခိုးဝင်လာသည်ဟု အော်နေခြင်း၊ သရဲကြောက်ခြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပုံပြင်ဖန်တီး ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားကုလားခိုးဝင်ရန်၊ အခြေချ နေထိုင်ရန်၊ ရောထွေးရန် အခြေအနေလုံးဝမရှိကြောင်း အကျဉ်းမျှ ရှင်းပြပါရစေ။ ကျွန်ုပ်တို့ ဖြေရှင်းချက် မှန်၊ မမှန် ယုတ္တိရှိ၊ မရှိ စာဖတ်သူများကသာ အကဲဖြတ် ဆုံးဖြတ်ပါ။

၁။ အာဏာစက် လွန်လွန်ကဲကဲချပေးထားသော နစကအဖွဲ့ဌာနချုပ် မောင်တောမှာ ရှိသည်။ အင်အား ၂၀၀ ခန့်ရှိသော စခန်းခွဲများ နယ်စပ်တစ်လျှောက် ၃၀ နီးပါး ချထားသည်။ ၎င်းတို့က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှ ခိုးဝင်လာသူဟူ၍ အနှစ်နှစ်ဆယ်ခန့် အတွင်း မဖော်ထုတ်နိုင်သေးပါ။ ခြေကန့်နယ်စပ်ကျော်သူ၊ မိုးဒဏ်လေဒဏ်ကြောင့် လွင့်စင်လာသူလောက်သာ ဖော်ထုတ်အရေးယူခြင်း ရှိခဲ့သည်။ နယ်ခံ

ရီဟင်ဂျာများ နစက၏ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုကြောင့် BD ပြေး ထောင်သောင်း မကဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုင်ရာဝန်ကြီး၏ လွှတ်တော်တွင် ပြောကြားချက် ပါရှိ နေရာ လူစိမ်းဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သား ရခိုင်တွင် ခိုအောင်း နေထိုင်သည် ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။

- ၂။ ရခိုင်သည် စက်မှုလက်မှုထွန်းကားသော ဒေသမဟုတ်ပါ။ ရခိုင်သည် အမေရိကနှင့်မတူ၊ ဆင်းရဲသောရခိုင်မှာ ဘင်္ဂလားကုလားဝင်လာ၍ အလုပ်ရရန်မရှိ။ လယ်ယာမှာ ရခိုင်မွတ်စလင်လုပ်သား ပေါ်မှပေါ့ပါ။ အလုပ်မရှိ၍ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သွား၍ အလုပ်ရှာနေသည်ဟု လဝကဝန်ကြီး၏ လွှတ်တော်တွင်း (တတိယ အစည်းအဝေး) ရှင်းလင်း ပြောကြားချက်မှာပင် ပါနေသည်။ ဘင်္ဂလားမှ ချမ်းသာသူများဝင်လာ၍ ပိုင်ဆိုင်မှုမရနိုင်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်ရမည်မဟုတ်လား။ အိမ်ထောင်စုစာရင်း၊ အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ် လိုပေမည်။ နယ်ခံများပင် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ရရှိရန် ရုန်းရကန်ရသည်။ အထောက်အထားဟောင်းများ လှန်ရသည်။ စကား စစ်ဆေးခံရသည်။ နယ်ခံနှင့်စကားမတူသူ ဘင်္ဂလားသားက အိမ်ထောင်စုစာရင်း မည်သို့ရမည်နည်း။ ထုတ်ပေးသည့် ရုံးအဖွဲ့အားလုံးသည် ယနေ့ နယ်ခံများကို ခိုးဝင်လာသူဟု စွပ်စွဲနေသူများမဟုတ်လား။ ခိုးဝင်လာသူသည် လုံခြုံစွာ နေရမည်မဟုတ်။ ဖမ်းဆီးခံရမည်။ Black List Baby ၇၀၀၀ ကျော်ရှိ သည်။ တရားမဝင်မွေးသောကလေးဟု ဝန်ကြီးက ပထမအကြိမ်လွှတ်တော် တတိယအစည်းအဝေးမှာ ရှင်းလင်းထားသည်။ သူတို့ဖခင်များ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ ရောက်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနိုင်ငံသားဖြစ်လျက်နှင့်ပင် ဝင်လာလျှင် နစကဖမ်းမည်ကိုစိုးရိမ်၍ မဝင်ဘဲနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝင်လာလျှင်လည်း ထောင်ဒဏ်အနည်းဆုံး (၇)နှစ်ကျော် ကျခံရမည်။ ထိုအခြေအနေတွင် တစ်ဖက်နိုင်ငံကလူများ မည်သို့ဝင်ရောက် နေထိုင်မည်နည်း။ ရဝတက ဖမ်းဆီးပေးမည်။ ရွာစဉ်မှာ သတင်းပေး (Informer)များ ရှိသည်။ နစကသည် တောင်ကြားလမ်းများ၊ ပင်လယ်ပြင်များ၊ တောင်ကြိုတောင်ကြားများပါ ထိန်းချုပ်ထားသည်ဟု လွှတ်တော် စတုတ္ထအစည်းအဝေးတွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး၏ ရှင်းလင်းချက်

မှာပါသည်။ လူစိမ်းများ မည်သို့ဝင်လာမည်နည်း။ ရဝတသည် ထောက်လှမ်းရေးတို့၊ နစကတို့က ထောက်ခံတင်ပေးသူများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားသားဝင်လာနေသည်ကို သတင်းမပို့လျှင် အလုပ်ပြုတ်၊ ထောင်ကျခံရမည်။ ခွင့်ပြုချက်မဲ့ရွာတွင် အိမ်ထောင်ပြုသူ၊ ဗလီပြင်သူများ ရှိနေသည်ကို သတင်းမပို့သူ ရွာဥက္ကဋ္ဌများက ထောင်ကျသည့် သာဓက များစွာလည်း ရှိသည်။

၄။ လဝက ဝန်ထမ်းများသည် တိုင်းပြည်ရောင်းစားသူများမဟုတ်၊ အနောက်တံခါးကို လုံအောင်ပိတ်လိုသူများ။ မျက်စိ ဒေါက်ထောက် ကြည့်နေသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ယနေ့ ရာထူးနေရာတွင် မရှိသူများကို အပြစ်ပုံအပ်ရန် မသင့်ပါ။ ခိုးဝင်လာသူ၊ ရောထွေးလာသူ၊ အိမ်ထောင်ကျလာသူကို မည်သို့ သန်းခေါင်စာရင်း၊ မှတ်ပုံတင် ထုတ်ပေးမည်နည်း။ ထမင်းအိုးကွဲမည့် အန္တရာယ်များစွာ ရှိသည်။ လဝကရုံးဆိုသည် မွတ်စလင်အမျိုးသားလည်း တစ်ယောက်မှ မရှိပါ။ ငွေထိုး၊ လာဘ်ထိုး၍ ရသည်ဆိုခြင်းလည်း ဘင်္ဂလားကုလား ထိုမျှမချမ်းသာ။ ရခိုင်နယ်စပ်သည် တရုတ်နယ်စပ်ကဲ့သို့ ချမ်းသာသောဒေသ မဟုတ်ပါ။ မရှိသူ လဝကဝန်ထမ်းများ၊ မရှိသူ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးနု၊ အာဏာမရှိသူ နစကတို့အား ခိုးဝင်သူများကို အကာအကွယ်ပေးခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲခြင်းသည် ဖက်ရှင်တစ်ခုပမာ ဖြစ်နေသည်။ နစက အကြီးအကဲ ထောက်လှမ်းရေးမှူးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဟောင်းဦးခင်ညွန့်က သူ့ခေတ်မှာ ခိုးဝင်သူများ မတွေ့ခဲ့ချေဟု VOA Interview မှာ ဖြေဆိုခဲ့ကြောင်းလည်း သိရ သည်။

၅။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကုလားများ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက် ရောထွေးသည်ဆိုသည်မှာ သရေခေတ္တရာခေတ်က ငါ့စကော ပုံပြင်ကဲ့သို့ တစ်ယောက်ပြီး တစ်ယောက်၊ တစ်ရွာပြီးတစ်ရွာ အော်ဟစ်၍ တိုင်းပြည်ပျက်ခြင်းမျိုးပါ။ ဘယ် ငါ့စကောမှ ရှိခဲ့သည်မဟုတ်ပါ။ ဘင်္ဂလားကုလားများ ရခိုင်သို့ လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် ဝင်လာခြင်းမရှိပါ။ ရခိုင်ကုလားများသာထွက်ပြေးပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ပါကစ္စတန်၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ မလေးရှား နိုင်ငံများသို့ မိသားစုနှင့်တကွ ပြောင်းရွှေ့သွားသူ သိန်းပေါင်းဒါဇင်ချီ၍ ရှိနေကြောင်း သာဓကများရှိပါသည်။ ယခု လော

လောဆယ်တွင် ဝန်ကြီးရှင်းလင်းချက်အရ BD ပြေး ဘက်လားပြေး ခုနစ်ထောင် နှင့် ဒုက္ခသည်စခန်းများမှာ ထောင်သောင်းမက ရှိနေသည်။ ဆော်ဒီ၊ ပါကစ္စတန်၊ မလေးရှားရောက်နေသူများ၏ စာရင်းကိန်းဂဏန်းများကို ထိုနိုင်ငံ များ၏သံအမတ်များထံမှ ရရှိနိုင်သည်။ တိုင်းပြည် စွန့်ခွာခြင်းအကြောင်းကို ဤစာတမ်းဦးတည်ချက်မဟုတ်၍ မရေးပြတော့ပါ။ လူတိုင်းသည် ဇာတိမြေကို ချစ်သည်။ မတတ်သာမှ စွန့်ခွာခြင်းဆိုသည်ကို စာရှုသူများက လက်ခံမည်ဟု ထင်ပါသည်။ တစ်ဖက်နိုင်ငံမှ ခိုးဝင်လာသူများ ထိန်းချုပ်ရန် တာဝန်ရှိသလို မိမိနိုင်ငံသားများ လွှင့်စင်သွားသည်ကိုလည်း ပြန်လည်ခေါ်ယူရန် တာဝန် ရှိနေပါသည်။ အစီအစဉ်များ လုပ်သင့်ပေသည်။

၆။ ၁၉၅၀ ကျော်နှစ်များတွင် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ် ထုတ်ပေးရာတွင် ကျောက်ထိုးအမာရွတ် လက်ဝဲဘက်လက်မောင်းမှာ ရှိသူကိုသာ စိစစ်၍ ထုတ် ပေးခဲ့သည်။ လက်ယာဘက်လက်မောင်းမှာ ကျောက်ထိုးအမာရွတ် ရှိသူများ မှာ နိုင်ငံခြားသားလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်ခဲ့ရသည်။ သို့မဟုတ်က မြန်မာနိုင်ငံ လူဝင်မှုဥပဒေအရ ဖမ်းဆီး အရေးယူခြင်း ခံခဲ့ရသည်။

၇။ ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်သည် အိန္ဒိယပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်မှ ခွဲထွက်ပြီး နောက် မြန်မာနိုင်ငံသားနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသား ခွဲခြားပြီး ဖြစ်သွားသည်။ လူမျိုး တူသော်လည်း မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းချင်း မတူပါ။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ၉၁ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေး ဘုရင်ခံကောင်စီ အမတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ယနေ့ ခိုးဝင်လာ သူဟု စွပ်စွဲခံရသူများ နိုင်ငံသားကိုယ်စားလှယ်များ တင်မြှောက်ခွင့်ရသည်။ ဦးရွှေသာ၊ ဦးထွန်းခိုင်တို့နှင့် ပြိုင်ဘက် ဦးဂိုနီမာရကန်က အမတ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၇ ခု တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှာလည်း ဦးဆုလ်တာန်အာမဒ် (မောင် တော)၊ ဦးအဒုလ်ဂဗ္ဘာရ် (ဘူးသီးတောင်)၊ ဦးဘိုးခိုင် (စစ်တွေ) တို့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကိုယ်တိုင်က နိုင်ငံသားအဖြစ် လက်ခံ ၍ ဖြစ်သည်။ ယနေ့ ထိုသူများ ခိုးဝင်သူ ဘင်္ဂါလီ မည်သို့ ဖြစ်မည်နည်း။

ဗြိတိသျှခေတ် အိန္ဒိယမှ ဝင်လာသူများဟု စွပ်စွဲရာ ရခိုင်သို့ လာလေ့ရှိသူ အိန္ဒိယသားများသည် အလုပ်ရာသီမှာလာသူ အလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ အလုပ်ကုန်လျှင် ပြန်သွားတတ်သည်။ မပြန်ဘဲ ကျန်နေသူများ FRC နိုင်ငံခြားသား လက်မှတ် ကိုင်ဆောင်ခဲ့ရသည်။ ကျန်သူတချို့ ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဦး လူမျိုးရေး အရေး အခင်းမှာ သေသူသေပြီး ဘင်္ဂလားသို့ ပြေးသူပြေးခဲ့သည်။ နောက်ထပ်ကျန်သူ တချို့ အိန္ဒိယ ပါကစ္စတန် လွတ်လပ်ရေးရပြီး နေရပ်ပြန်သွားသည်။ ဆက်ပြီး ကျန်သူများ ၁၉၆၃ ခု ပြည်သူပိုင်သိမ်းပြီးနောက် ပြန်ကုန်လေပြီ။ ကျန်သူများ ရှိလျှင်လည်း FRC ကိုင်ဆောင်သည်။ အသက်ကြီး၍ သေသူသေကုန်ပြီ။ ကျန်ရစ်သူ ရာဂဏန်းပဲရှိကြောင်း အစိုးရထုတ်ပြန်ချက်အရ သိရသည်။ (Transitional institute, Burma Policy Briefing, No 13, Feb, 2014 ရှုပါ။)

Nowadays there are a lot of cries against Rohingya's nationality and indigenous status. But we recently got a very important and authentic historical primary source material which proves the antiquity of Rohingya's ethnicity. That is, the British East India Co., Administrator of Chittagong province, Major R.E. Roberts wrote an essay "An account of Arakan" at Islamabad (Chittagong) in June 1777. He said "Almost three fourths of the inhabitants of Rekheng (Rakhine) are said to be natives of Bengal or descendant of such who constantly pray that the English may send a force to deliver them from their slavery and restore them to their country. In that case they have agreed among themselves to assist their deliverers to the utmost their power. (See in: Ascanie 3, 1999. P: 142-150)

That is the undeniable fact that more than three hundred years ago majority populating of Arakan was Muslim or Rohingyas or native of Bengal. It is a wonder why some are going to deny it. Let alone the three fourth, today's one third of total Rakhine state population: the Rohingya should have a place of idigenous status in Rakhine State.

မှတ်ချက်။ ။ စာတမ်းထဲတွင် ရခိုင်ပါရှိခြင်းသည် ထိုဒေသ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ရည်ညွှန်းလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ် လူမျိုးနာမည်လည်း ရခိုင် ဖြစ်နေသည်။ ကုလားဟု တချို့ နေရာတွင် ပါရှိခြင်း၊ ရေးခြင်းသည် ရခိုင်လူမျိုး မဟုတ်သော တစ်ဖက်နိုင်ငံက မွတ်စလင်များကို ရည်ညွှန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မွတ်စလင်ထဲက မကြိုက်သူရှိလျှင် သည်းခံ ခွင့်လွှတ်ပါရန် တောင်းပန်ပါသည်။ စာဖတ်သူအများစု နားရှင်းအောင် ရေးသားသုံးနှုန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၁၀ ရာစုမတိုင်ခင်က ရခိုင်မှာ ရှိခဲ့သော လူမျိုးများကို ခေါ်ရန်အခေါ်အဝေါ် တိတိကျကျ မတွေ့၍ ကုလားဟု သုံးခြင်းလည်း ရှိသည်။

□□□

အခန်း(၄)

ရိုဟင်ဂျာသည် ရခိုင်ပြည်၏ ရှေးဟောင်းမူလ လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း

ရခိုင်တွင် ၂၀၁၂ ခု မေလ ၂၈ ရက်နေ့၌ သီတာထွေးအမည်ရှိ အမျိုးသမီးတစ်ဦး အသတ်ခံရခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဇွန်လ ၃ ရက်နေ့တွင် တောင်ကုတ်မြို့ပေါ်တွင် မွန်းလွဲသုံးနာရီခန့်၌ သံတွဲမှတရားလေ့ကျင့်၍ ပြန်လာသူ မွတ်စလင် ၁၀ ယောက် ကို ကားပေါ်မှ အောက်သို့ဆင်းစေပြီး ရိုက်သတ်လိုက်ကြသည်။ တစ်ဆက်တည်း ဇွန်လ ၈ ရက်နေ့မောင်တောတွင် မွတ်စလင်များမှ သောကြာနေ့ ဆန္ဒပြသည်ဆိုကာ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ပြည်မြို့နယ် ၁၁ မြို့နယ်တွင် တစ်ပြိုင်တည်း လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်၍ ပုဒ်မ ၁၄၄ နေဝင်မီးငြိမ်းအမိန့်နှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခဲ့ရသည်။

ဒုတိယအကြိမ်မှာ စက်တင်ဘာလတွင် ရသေ့တောင်မြို့နယ်၌ ရခိုင်ညီလာခံပြီးနောက် အောက်တိုဘာလ ၂၂-၂၄ ရက်နေ့များတွင် ရမ်းဗြဲ၊ ကျောက်ဖြူ အပါအဝင် ရှစ်မြို့နယ်၌ အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ပွားပါသည်။ လူပေါင်းရာကျော် သေဆုံးပြီး ကျောက်ဖြူ၊ မြေပုံတို့တွင် မွတ်စလင်များ ရွာလုံးကျွတ် ထွက်ပြေးရသည်။ အိုးအိမ်စွန့်ခွာရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ် စုံစမ်းရေးကော်မရှင်အစီရင်ခံစာအရ မွတ်စလင် ၁၃၀,၀၀၀ နှင့် ရခိုင် ၃၀၀၀ ကျော် ဒုက္ခသည်စခန်း ရောက်နေသည်။ အမှန်တွင် မွတ်စလင် ဦးရေသည် ၁၅၀,၀၀၀ ကျော်ရှိမည်။ ဒုက္ခသည်စခန်းများ စစ်တွေ၊ ပေါက်တော၊ မင်းပြား၊ မြောက်ဦးနှင့် ရသေ့တောင်တို့တွင် တည်ဆောက်ထားသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် မွတ်စလင်နှင့်ရခိုင် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခ ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့မြင်ရမှုအပေါ် ထင်မြင်ချက်အမျိုးမျိုး၊ ဆန္ဒအဖုံဖုံ၊ အကြံပေးချက်အရပ်ရပ် ကိုလည်း စာနယ်ဇင်းများတွင် ဖတ်ရှုရပါသည်။

တချို့ကလည်း မွတ်စလင်များသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှ ခိုးဝင်လာသူများ ဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာမဟုတ်။ ရိုဟင်ဂျာ ဆိုသည် မြန်မာနိုင်ငံသား လူမျိုးစုမဟုတ်။ တစ်ဖက်နိုင်ငံသားများဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် မှတ်ချက်ပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။ တချို့ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက ရိုဟင်ဂျာသည် ငါတို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတွင် မပါ။ အဲဒါကိုတော့ လက်မခံနိုင်ဟု သုံးသပ် ပြန်သည်။

ပို၍ပြင်းထန်သောအုပ်စုက ရိုဟင်ဂျာဆိုသူများကို သူတို့တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရောနှောမထားနိုင် (ယခင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် လူမည်းများကို ခွဲခြားထားသလို) သီးခြားဝေးလံသောနေရာမှာ ယာယီနေရာချထားပြီး ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ဂျူးများကို ပြုလုပ်သကဲ့သို့ တတိယနိုင်ငံကို ပို့ရမည်ဟုပင် ပွင့်လင်းစွာ ရေးသား ပြောဆိုနေပါသည်။

ကျွန်တော်မြင်သော ပြဿနာ၏ရင်းမြစ်မှာ အတ္တလောဘများနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

- (၁) ရိုဟင်ဂျာကို တန်းတူရည်တူမထားဘဲ နိုင်ငံမဲ့ပုံစံမျိုးဖြင့်ထားရှိသည်မှာ နှစ်ပေါင်းသုံးလေးဆယ်နီးပါးရှိနေ၍ ထိုအနေအထားမှာ ဆက်လက်ထား ရှိစေလိုခြင်း။
- (၂) လက်ရှိနိုင်ငံမဲ့ဘဝဖြင့် ထားနိုင်လျှင် ခေါင်းပုံဖြတ်၊ အမြတ်ထုတ်စီးပွား ဖြစ်နေသော လူတန်းစားတစ်ရပ်ရှိနေရာ ထိုသူများက လက်ရှိအနေအထားကို ဆက်လက်ရှင်သန်စေလိုခြင်း။
- (၃) ရခိုင်ပြည်နယ်၏နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးကို လက်ရှိလက်ဝါးကြီးအုပ်ထားသူများက ဆက်လက်လက်ဝါးကြီးအုတ်ထားလိုခြင်း။
- (၄) လူမျိုးစုများကြားမှာ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး မညီမျှခြင်းနှင့် လူမျိုးရေး မသင့်မမြတ် ဖြစ်နေခြင်းပေါ်မှာ အမြတ်ထုတ်လိုသူများ ရှိနေခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

ဖြေရှင်းရန်နည်းလမ်းမှာ

(၁) အမှန်ကို လက်ခံရန်သတ္တိရှိရန်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤရိုဟင်ဂျာဆိုသူများ ရှေးခေတ် ကပင်ရှိနေပြီး ၎င်းတို့၏ မျိုးဆက်ဟောင်းများက မြောက်ဦးနိုင်ငံတော်ကို တည် ထောင်ပေးခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့သီအောင် ထိန်းသိမ်းပေးခဲ့သူများဖြစ်သည်ကို လက်ခံရန် ဖြစ်သည်။ သို့ဆိုလျှင် တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ရန် လိုအပ်နေသော ၁၈၂၃ ခုနှစ် မတိုင်ခင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများဟူ၍ အများပြည်သူများက သိသွား ပေမည်။ တခြားတိုင်းရင်းသားများထက် မြန်မာပြည်တွင် နေထိုင်မှု နောက်မကျ ပါ။ လူမတူလျှင်လည်း မူကိုလက်ခံရပေမည်။ မိမိနှင့်မတူ၍ တိုင်းရင်းသား မဖြစ်နိုင်၊ ခိုးဝင်လာသူ ဖြစ်ရမည်၊ ကုလား မှန်သမျှ နိုင်ငံခြားသား ဟူသော အမြင်ကို လက်လွှတ်သင့်ပါသည်။ တစ်ချိန်က ထိုမွတ်စလင်များကြောင့် တိုး တက်အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့သည်ကို အသိအမှတ် ပြုသင့်သည်။ (Dr Than Myint U; The River of Lost footsteps, 2006 ခု)

(၂) အိမ်ရှင်နှင့် ဧည့်သည်ဟု ခွဲခြားရန်မရှိပါ။ တစ်မြေတည်းနေ တစ်ရေတည်း သောကံ တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကိုများဟု မြင်ရပေမည်။ မတူညီခြင်းများကို မမြင်ဘဲ တူညီသောယဉ်ကျေးမှုစရိုက်များရှိသည်ကို ဖော်ထုတ်ဆက်ခံ သွားရ ပါမည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ လူမျိုးတစ်မျိုးဝါဒ၊ ရခိုင်ပြည်သည် ရခိုင်သား အတွက် သာ၊ ကုလားကကုလားတိုင်းပြည်သို့ပြန်ရမည်ဟူသောယခုရေးသားဖော်ထုတ် နေသည့် အယူအဆများ စွန့်လွှတ်ရမည်။ မြောက်ဦးခေတ်မှာ မူဆလင်နှင့် ယင်းတို့၏ စာပေယဉ်ကျေးမှု ရခိုင်ပြည်မှာ မည်မျှ ထွန်းထွန်းကားကား ရှိခဲ့ သည်ကို ထိုခေတ်မှာရေးခဲ့သော စာပေများကို လေ့လာသင့်သည်။ သို့မှ ဖြစ်စေ လိုခြင်းနှင့် ဖြစ်သင့်သည်ကို ချိန်ထိုး စဉ်းစားနိုင်မည်။

(၃) ရှေးရခိုင်ဘုရင်များ လက်ထက်မှစ၍ အိမ်ချင်းကပ်၊ ရွာချင်းဆက်လျက် နိုင်ငံ ရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ဆက်စပ် လုပ်ကိုင်လာသည်ကို ရေရှည်အသက်သွင်း တည်တံ့ရန် ကြိုးစားရပါမည်။ နိုင်ငံရေးအရ နိုင်ငံသားသဘောအရ တန်းတူ ဖြစ်သွားမှပဋိပက္ခမဖြစ်ကြောင်းသာကေများရှိသည်။ ဥပမာတောင်အာဖရိကမှ လူဖြူလူမည်း၊ ယနေ့ မလေးရှား၊ စင်ကာပူ စသည့် နိုင်ငံများတွင် လူမျိုးရေး သဟဇာတကျမှုများ။

(၄) အတိတ်ကအပြီးအတေးများကို ပယ်ဖျောက်ပြီးဆန္ဒကို ဦးစားမပေးဘဲ ဥပဒေကိုလေးစားပါက အချင်းချင်းပြေလည်သော ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်ပေါ်ထွက်လာပါမည်။ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးသည် အပြန်အလှန် မှီနေရသောကမ္ဘာ ဖြစ်သည်ကို သတိထားရန် လိုအပ်ပေသည်။ မြောက်ဦးခေတ်မှာ အပြန်အလှန်မှီခိုမှု ရှိခဲ့သည်ကို လေ့လာသင့်ပါသည်။ နောက်ဆုံး ရိုဟင်ဂျာမရှိ၊ ရိုဟင်ဂျာကိုမသိ၊ ရိုဟင်ဂျာဆိုသည်မှာ သမိုင်းကြောင်းအရရှိသော အမည်နာမ မဟုတ်။ နိုင်ငံရေးသမားများက လုပ်ကြံဖန်တီးခြင်းဖြစ်သည်ဆိုသူများက လေ့လာသိရှိပြီး အမှန်ကိုတွေ့မြင်သွားရန် ဆယ့်ရှစ်ရာစုမတိုင်မီကပင် ရခိုင်မှာ မူဆလင်များ အတည်တကျ နေထိုင်ပြီး ထိုမူဆလင်များကို Rooringa or Native of Arakan ဟုခေါ်ဆို ကြောင်းပါရှိသည့် ရှေးဟောင်း သမိုင်းမှတ်တမ်းလေးခု ပူးတွဲတင်အပ်ပါသည်။ ထိုအခါ ရိုဟင်ဂျာကို ဒုက္ခသည်စခန်းဖြင့် လက်ရှိ အိမ်ရာ၊ အိုးအိမ်၊ မြို့ရွာများမှဖယ်ရှားပြီး ထားရှိရမည်။ တတိယနိုင်ငံသို့ ပို့ပေးရမည်ဆိုသော အယူအဆ မည်မျှမှန်ကန်သည်ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်နိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။ ထိုမှတ်တမ်းစာအုပ် လေးအုပ်မှာ-

- (1) Asiatick Researches: or Transactions of the Society instituted in Bengal, for inquiring into the History and antiquities of Asia
Volume The Fifth. (Calcutta:Landon) 1801.
- (2) The Classical Journal;For September and December, 1811, Vol. IV London Printed by A.J Valpy.
- (3) Linguanum totius orbis, Index, Alphabeticus; Quarun Grammaticae, Lexica, Collectiones Vobulorum Reens Senur Berlin, 1815
- (4) Compact Altas of world Histroy, Edited by Geoffrey Parker, Random House, 1999. Newyork, London, Toranto.

တို့ဖြစ်ကြသည်။

ပထမစာအုပ်တွင် အခန်း XVII စာမျက်နှာ ၂၁၉ တွင် A comparative Vocabulary of some of the Languages spoken in the Burma Empire ဆိုပြီး စာတမ်းတစ်ခုကို Dr. Francis Buchanan, က စတင် ရေးသားထားသည်။

Buchanan သည် 1790 ကျော် နှစ်များတွင် အင်းဝရှိ ဗြိတိသျှသံ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ မြန်မာဘက်လား နယ်စပ်များသို့ ခရီးသွား လေ့လာခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်သည်။ သူ၏စာတမ်းမှာ

I shall began with Burma Language as being at pesent the most prevalant. There are four dialects of it. that of the Burma proper: that of Arakan, that of Yo, and that of Tenaserim . . .

ဤတွင် ရခိုင်စကားကို မြန်မာစကားအုပ်စုတွင်း ထည့်ထားသည်။

The Proper natives of Arakan, call themselves Yakain, which name is also commonly given to them by the Burmas. By the people of Pegu they are named Takain, By the Bengal Hisdus, at least by such of them as have been settled in Arakan, the country is called Rossawn, from whence, I suppose, M.Rennel has been induced to make a country named Roshawn occupy part of his map, not conceiving that it would be Arakan, (Arakan နာမည်မရှိခင်ကပင် Roshawn ဟူသော အမည်တွင် နေပုံပေါ်လွင်သည်။) or the kingdom of Mugs, as we often call it --- (ရခိုင်ကို ထိုစဉ်က မော်ဂျင်ခေါ်သည်။)

The Mohammedans Settled at Arakan call the country Rovingaw, the Persian call it Rekan.

(In another paragraph Buchanam Says) – I shall now add three dialects spoken in Burma empire, but evidently derived from the language of Hindu nation

The first is that spoken by the Mohammdans, who have been long settled in Arakan and who call themselves Rooinga or native of Aakan.

ဤစာပိုဒ်သည် ရခိုင်တွင် ၁၇-၁၈ ရာစုကပင် “ရိုဟင်ဂျာ” ခေါ်ဆိုမှုများ ရှိနေကြောင်း ပေါ်လွင်နေသည်။ ဝေဖန်သူများပြောသလို အသစ်တီထွင်ခြင်း မဟုတ်ပါ။ ယနေ့ တချို့က ဒဿနအသစ်တွင် ရှင်းပြသလို ထိုလူမျိုးနှင့် ထိုဘာသာစကားသည် ရခိုင်လူမျိုး၊ ရခိုင်စကားမဟုတ်ပါ။

နောက်စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်မှာ Buchanam က The Second dialect is spoken by the Hindu of Arakan, I procured it from a Brahmen and his attendants, who had been brought to Amarapura by The King's eldest son on his return from the conquest of Arakan. They called themselves Rossawn, and for what reason I do not know, wanted to persuade me that theirs was the common Language of Arakan. Both these tribes (Mohammedans and Hindus) by the real natives of Arakan, are called Kulauw YaKain or stranger Arakan.

ဤနေရာတွင် ရခိုင်သည် မြန်မာပြည်လက်အောက်ခံ မဖြစ်ခင်ကပင် Rooinga or Natives of Arakan နှင့် Rosswan ဆိုသူများ ထိုဒေသတွင် ရှိနေခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားနေပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ Rooinga (Rohingya) ရခိုင်ပြည်၏ လူစိမ်းများ မဟုတ်ပါ။ ရှေးဟောင်း (antiquity) ဖြစ်ပါသည်။ ထင်ကြေးပေးသလို နိုင်ငံခြားမှ ခိုးဝင်သူများမဟုတ်ပါ။ တိုင်းရင်းသား (၁၃၅)မျိုးထဲမပါခြင်းမှာ မထည့်သွင်း၍သာ ဖြစ်သည်။ Burchanan က ဆက်လက်၍ the last dialect of the Hindustane which I shall mention is that of a people called by the Burmas Akyobat, many of whom are slaves at Amarapura

Mr. Buchanan က ဆက်လက်၍ သည်ဘာသာစကားသုံးမျိုးကို ဇယားပြု နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြသည်။ သူတို့အသုံးအနှုန်းများ တူညီနေပုံနှင့် ကွဲလွဲမှုရှိပုံကို သိရှိ ရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းမှာပါသည့်အတိုင်း Rooinga နှင့် Rosswan စကားသည် ရခိုင်ပြည် တွင် လူမျိုးစုံသုံးသော ဘာသာစကား ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုဘာသာ စကားနှစ်ခု ကွဲလွဲမှု ရှိသော်လည်း အချင်းချင်း ပြေလည်စွာ ပြောဆိုနိုင်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်များ မော်တွင် Rooinga တို့ကို ယဉ်ကျေးမှုလွတ်လပ်ခွင့် Cultural autonomy ပေးထားခဲ့သည်။ သို့ပေးထားကြောင်း၏ တခြားသက်သေလည်း မြောက်မြားစွာ ရှိပေသည်။ မိမိစကား ကို တစ်ခြားလူမျိုးများ (အထူးသဖြင့် ရခိုင်များက) ကပြောသဖြင့် Rooinga တွင် ရခိုင်စကားသင်ယူရန် ပြောဆိုရန် အကြောင်းမပေါ်ခဲ့ချေ။ ဦးလှထွန်းဖြူ (နိုင်ငံတော် ကောင်စီဝင်ဟောင်း) ၏ ရခိုင်ပြည်နယ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများစာအုပ်တွင် မြူ

သက်၊ ခိုင်းနက်၊ မြန်မာကြီးတို့အားလုံးကလည်း အသံကွဲကုလားစကား အသီးသီး ပြောသည်ဟု ရေးထားသည်ကို သတိပြုမိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်မှ မူဆလင် များ (ရိုဟင်ဂျာများ)ကို တိုင်းရင်းသား (ရခိုင်ပြည်ရှိ နယ်တိုင်းရင်းသား) ဘာသာ စကားတတ်မတတ် စစ်ဆေးပြီးမှ နိုင်ငံသား ပြုခွင့်ပေးပါရန် အကြံပေးသူ (ပညာရှိ သုခမိန်)များ၏ အကြံပေးချက်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်သင့်ပါသည်ဟု ပြောလိုပါသည်။ နိုင်ငံခြားမှဝင်လာသူများကိုသာ စာမေးပွဲ (Interview) ဖြေပြီးမှ နိုင်ငံသားဖြစ်ရသော လေ့ထုံးစံရှိကြောင်းသာ ကြားဖူးပါသည်။ ရခိုင်ပြည်သည် ယခုစာမေးပွဲစစ်၍ နိုင်ငံသားပေးရမည်ဟု ရည်ညွှန်းခံရသူများ၏ ပင်ရင်းနိုင်ငံဖြစ်သည်။ သာဓကကား ၁၈၂၆ ခုနှစ် ရခိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏ လူဦးရေအစီရင်ခံစာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် ထိုစဉ်က ရခိုင်လူဦးရေ ခြောက်သောင်း မူဆလင် သုံးသောင်းဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစဉ်ကလည်း ရခိုင်လူမျိုး၏ ထက်ဝက်၊ စုစုပေါင်း၏ သုံးပုံတစ်ပုံ ယနေ့လည်း သုံးပုံတစ်ပုံဖြစ်သည်။ ခိုးဝင်သူ မရှိဟု ဆိုရပေမည်။

ဒုတိယစာအုပ် Classical Journal တွင် ကမ္ဘာ့အထင်ကရာ ဘာသာစကားများ၊ အရှေ့တောင်အာရှရှိ ဘာသာစကား များ၊ အိန္ဒိယ၊ သီဟိုဠ်ရှိ ဘာသာစကားကို လေ့လာထားခဲ့သည်။ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာလှည့်များ ပြုစုထားသော မှတ်တမ်းများဖြင့် ပီပြင်အောင် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

၎င်းစာအုပ် စာမျက်နှာ ၁၀၇ တွင် မြန်မာပြည်ရှိ Rooinga, Rossawn, Banga, Burmah တို့၏ Numerals ဂဏန်း တစ်မှ တစ်ဆယ်အထိ နှိုင်းယှဉ် ဖော်ပြထားခဲ့ သည်ကို တွေ့ရသည်။ စာမျက်နှာ-၅၃၅ Index မှာလည်း Rooinga (ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာ) Languageကို စာမျက်နှာ-၃၄၈ သို့ကြည့်ရန်ဟု အညွှန်းပြထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤစာအုပ်ရေးခဲ့သော ၁၈၀၁-ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်တွင် Rooinga ဟူသော အခြေခိုင်၊ အတည်တကျရှိသည့် လူမျိုးတစ်မျိုးရှိနေကြောင်း ထင်ရှားပေ သည်။ မည်သည့်အခါကစ၍ အတည်တကျဖြစ်သည်ကို လေ့လာရန်သာ ရှိသည်။ ခိုးဝင်လာသည်ဟု စွပ်စွဲရန်မရှိပါ။

တတိယစာအုပ်မှာ ဂျာမန်ဘာသာဖြင့် ဖြစ်မည်ဟုထင်ရပါသည်။ ကိုးကားသော စာအုပ်များတွင် အင်္ဂလိပ် စာအုပ်များလည်း ရှိပေသည်။ ထိုစာအုပ်တွင် ဂျာမန် ဘာသာဖြင့်

In Ost. Indien diesseitsdes Ganges in Arakan Sinddiese Zwey Sprachen Mischengen der benuchbarten, Rooinga or order Ruinga von Hindi, Rukheng (S.Arakan) and Arabischen Gesprochen von dortigen Muhamedanem ဟူ၍တွေ့ရှိရသည်။

စတုတ္ထစာအုပ်မှာ မြေပုံဖြင့် ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို ရှင်းပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီ ၁၉၉၉ တွင် တတိယအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် စာမျက်နှာ ၆၀ ပထမမြေပုံ၌ ရခိုင်ပြည်ကို ယဉ်ကျေးမှုအရ ခွဲခြားပြရာတွင် 1500 AD မှာ Islam State ဟုပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဒုတိယမြေပုံ စာမျက်နှာ ၆၁တွင် ရခိုင်ပြည်ကို AD 500-1500အတွင်း Arakanese; Their Musslim Kindom, independent in AD 14th, 15th Centuries; later absorbed by Burma ဟုဖော်ပြထားသည်။ နောက်ဆက်တွဲမှ မြေပုံများကို ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

အထက်ပါတို့ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ရခိုင်သည် အစ္စလာမ်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ အစ္စလာမ်နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့မဟုတ်ကား အစ္စလာမ်နှင့် ရောယှက်မှုရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထိုစဉ်က ပြည်သူများကို (ရိုဝန်ဂျာ)ဟုခေါ်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားနေပါသည်။ ထိုသို့ အနည်းဆုံး ရောယှက်မှုရှိခဲ့သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုပြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း အစိုးရနှင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီး မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ အဆက်ဆက်က ရခိုင်မှ မူဆလင်များကို တိုင်းရင်းသားများအဖြစ် လက်ခံခဲ့သည်။ သို့အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ၁၉၄၀ ခု နိုင်ငံခြားသားများ မှတ်ပုံတင်ရေးဥပဒေ၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ်မြန်မာနိုင်ငံလူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး (လတ်တလော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၅၁ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး (ချုပ်နှောင်ခြင်း) နည်းဥပဒေ၊ ၁၉၄၉ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းနေထိုင်သူများ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၅၁ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်သူများ မှတ်ပုံတင်နည်းဥပဒေ၊ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေ၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၄ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့ စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေများ ရှိခဲ့ရာ ယင်းတို့နှင့် ဆန်းစစ်မှုပြုပြီး နိုင်ငံသားအရည်အချင်းနှင့် ကိုက်ညီ၍ နိုင်ငံသားအဖြစ် လက်ခံခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေများကို ကွေ့ကောက်လှည့်စား၍ ရရှိခဲ့ခြင်းမဟုတ်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်ခဲ့လျှင် ချုပ်နှောင်ခြင်း၊ ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးခြင်းများ ခံခဲ့ရပေ

မည်။ သို့မဟုတ်ကား နိုင်ငံခြားသား လက်မှတ် FRC ကိုင်ဆောင်ခဲ့ရမည်။ ယခုကား အားလုံးကို နိုင်ငံသားလက်မှတ် NRC ထုတ်ပေးထားသည်။

ပြည်တွင်း၌ လူတစ်ယောက် နိုင်ငံသားဖြစ်နိုင်ရေးအတွက် အထက်ပါဥပဒေ အားလုံး၏ ရိုက်ခတ်စမ်းသပ်မှုကို ခံခဲ့ရသည်။ သို့အစမ်းအသပ်ခံပြီးမှ ရိုဟင်ဂျာ များသည် ၁၉၈၂ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံသားတိုင်းရင်းသားဖြစ်ခဲ့သည်။ တော်လှန် ရေးကောင်စီခေတ်အထိ တိုင်းရင်းသားများ အခွင့်အရေး အပြည့်အစုံ ရခဲ့သည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံသားများ ဥပဒေအသစ်ဖြင့် ရိုဟင်ဂျာကို နိုင်ငံမဲ့ကဲ့သို့ ပြုလုပ် လိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းမှာ ဥပဒေကို နောက်ကြောင်းပြန် အကျိုးသက်ရောက် စေရန် ကြိုးစားခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ ထိုစဉ် အစိုးရကသတ်မှတ်သော တိုင်းရင်း သား ဆိုသူ ၁၃၅ မျိုး (ဥပဒေမှာမပါ)တွင် ရိုဟင်ဂျာကို မထည့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းကြိုးစားမှုတွင် ယနေ့ ဒီမိုကရေစီသမားများလည်း အားပေးလေပင့်နေသည်ကို ဝမ်းနည်းစွာ တွေ့ရပါသည်။ သူတို့ကလည်း ရိုဟင်ဂျာကို ခိုးဝင်သူများဟု အစိုးရနှင့် တစ်သံတည်း စွပ်စွဲနေပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာကိစ္စသည် မည်သည့်အခါမျှ ပြဿနာ တစ်ခု မဖြစ်ခဲ့ပါ။ ယခင်တစ်ပါတီ အာဏာရှင် ခေတ်နှောင်းမှစ၍ ပြဿနာတစ်ခုလို ဖန်တီးလာခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ပညာရှင်ဆိုသူများက ရိုဟင် ဂျာကို နိုင်ငံသားဖြစ်နိုင်ရေး ပေတံဖြင့် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းဘာသာစကား တတ် မတတ် စစ်ဆေးပြီးမှ နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်သင့်သည်ဟု အကြံပေးနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ ရခိုင်ဘုရင်များကပါ ကုလားစကားပြော၊ ကုလားနာမည် ထားခဲ့သည်။ ထိုကုလားဆိုသူများ၏စာပေကို နန်းတွင်းစာပေအဖြစ်သုံးခဲ့သောနိုင်ငံတွင် ကုလား များက ရခိုင်စကား မည်သို့တတ်မည်နည်း။ သမိုင်းအစဉ်အဆက်က ရှိနေခဲ့သူ လူမျိုးတစ်မျိုးကို နိုင်ငံခြားမှ ခိုးဝင် လာသူများအဖြစ် သံသယမျက်စိနှင့်ကြည့်ခြင်းမှာ ဒီမိုကရေစီကို ပြောင်းပြန်ဆွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ခေတ်၊ မြန်မာခေတ်၊ ကိုလိုနီခေတ်၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ၁၉၇၃ ခုနှင့် ၁၉၈၃ ခု သန်းခေါင်စာရင်းများပါ လူဦးရေတို့ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပြီးမှသာ ခိုးဝင်သူ ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ရန် ရှိသည်။ လူဦးရေ လျော့သည်သာ ရှိသည်။ တိုးလာသည် မတွေ့ရချေ။

လူမျိုးတစ်မျိုးအား တိုင်းရင်းသား၊ နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ကို ဆန္ဒကြောင့် ကန့်ကွက်၍ မရပါ။ ထိုလူမျိုး၏သမိုင်းနောက်ခံနှင့် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဥပဒေအဆင့်ဆင့်ကို လေ့လာသင့်ပေသည်။ မိမိနှင့်မတူတိုင်း နိုင်ငံခြားသား မဖြစ်သင့်ပါ။ ရခိုင်ပြည်နယ်မှဗုဒ္ဓဘာသာကုလားများကိုတိုင်းရင်းသားဟုသတ်မှတ်ထားသည်ကိုမည်သို့ သုံးသပ်မည်နည်း။ တိုင်းပြည်ကိုဦးဆောင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသူများသည် အဂတိ တရားကင်းပြီး မျှတသောအမြင်ဖြင့် ပြည်သူအားလုံးကို လူမျိုးမရွဲ၊ ဘာသာမရွဲဘဲ ကြည့်ရှုရမည်။ ဂတိတရားဝင်ပြီး ဘက်လိုက်နေလျှင် နိုင်ငံအတွက် အကျိုးယုတ်သွားမည်။

ယနေ့ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ဆိုသူများ၊ ပါတီခေါင်းဆောင်များ၊ ဒီမိုကရေစီအရေးဆိုသူများနှင့် ပညာရှင်ပညာတတ် စာနယ်ဇင်းသမားများ (အားလုံးကို မဆိုလိုပါ။) ရိုဟင်ဂျာကို လက်မခံနိုင်၊ ရိုဟင်ဂျာဆိုသည် မြန်မာနိုင်ငံသားမဟုတ်ဟု ပြောဆိုခြင်း၊ ကြေညာချက်များ ထုတ်နေခြင်းကို ကြည့်ပါက မြန်မာ့ Democracy သည် Tyranny of Majority ဖြစ်နေပါသလားဟု စဉ်းစားနေရပါသည်။ Majority ကသဘောတူ၍ လူမျိုးတစ်မျိုး အညွန့်တုံးစေလိုလျှင် ရရှိနိုင်သည့်အနေအထား ဖြစ်နေပါသည်။ လူနည်းစုများ လုံခြုံမှုမဲ့သွားနိုင်သည်။ လူမျိုးရေးအရောင်ဖြင့် နိုင်ငံသားများကို ရှုမြင်ခြင်းသည် စစ်မှန်သော နိုင်ငံရေးမဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံသား တစ်ဦးချင်းကိုလည်းကောင်း၊ လူမျိုးတစ်စုကိုလည်းကောင်း၊ ယနေ့ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းအရ ကာကွယ်ပေးရန် နိုင်ငံတော်မှာ တာဝန်ရှိသည်။ ကျန်သော နိုင်ငံသားများ အားလုံးမှာလည်း တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများမှာ ပို၍တာဝန် ရှိပေသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် လူမျိုးစုများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂညီလာခံ ကြေညာချက်ကို အားလုံးသော နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ သဘောတူပြီးဖြစ်သည်။ အလားတူ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေညီလာခံမှာ လူနည်းစုများ တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေး ရရှိစေရေး ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ပြီး ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံက သဘောတူလက်မှတ်ထိုးပြီး ဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာကလေးများကို နိုင်ငံသားပေးရန် တာဝန်ရှိနေပါသည်။ ယနေ့မှာမူ မွေးစာရင်းပင် မရနိုင်သူများ ရှိနေပါသည်။

ခိုးဝင်လာသည်။ ဖဆပလ မဲနိုင်ရန် ခေါ်သွင်းသည်ဆိုခြင်းတွင် ပါလီမန် ခေတ် ရွေးကောက်ပွဲလေးခုမှာ မည်သည့် ဖဆပလအမတ်မှ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမှ အနိုင် ရရှိခြင်းမရှိပါ။

ဒေသခံ တစ်သီးပုဂ္ဂလများကသာ အနိုင်ရခဲ့သည်။ သူတို့အတွက် လူသစ် ခေါ်ဆိုရန်မလို နယ်ခံများကို စည်းရုံးနိုင်သူ မဲ သာမြဲ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ မူဂျာဟစ်က ခေါ်သွင်းသည်ဟုဆိုလျှင် မူဂျာဟစ်သည် မောင်တော၊ ဘူးသီးတောင်နယ်တွင်သာ ရှိခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်တွေခရိုင်တခြားမြို့နယ်များရှိ မူဆလင်များကို ခိုးဝင်သူဟု သတ်မှတ်ရန်ရှိပါသလား။ မူဂျာဟစ်များလည်း ၁၉၆၁ခုနှစ်မှစ၍ အကုန်အစင် ငြိမ်းချမ်းရေးယူခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းသည် အဖြူရောင် နယ်မြေဖြစ် သွားသည်။ ၁၉၉၁ခုနှစ်မှစ၍နစကစခန်းပေါင်းသုံးဆယ်ကျော်နယ်စပ်တစ်လျှောက် အင်အား ၂၀၀/၃၀၀ စီဖြင့် ချထားသည်။ သန်းခေါင်စာရင်း နှစ်မျိုးထားရသည်။ လဝကနှင့်နစက သန်းခေါင်စာရင်း နှစ်မျိုးပါ။ အိမ်ရွာများကို ဓာတ်ပုံရိုက် ထားသည်။ လစဉ်စစ်ဆေးရေးရှိသည်။ တစ်မြို့မှတစ်မြို့သွားလာခွင့် ပိတ်ပင်ထားသည်။ အိမ် ထောင်ပြုခြင်းကို ခွဲတမ်းအတိုင်း ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ပြုရသည်။ နောက်ပိုင်း နယ်စပ် တစ်လျှောက် သံဆူးကြိုး ကာရံလိုက်ပေသည်။ နိုင်ငံခြားသား မည်သို့ဝင်မည်နည်း။ နိုင်ငံသားများ (ပြည်တွင်းမှ မူဆလင်များ)သာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် တခြားနိုင်ငံ အသီး သီးသို့ (သိန်းသန်းမက) ရောက်ရှိနေကြောင်း ပထမအကြိမ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဒုတိယ အစည်းအဝေးမှာ လဝကဝန်ကြီးက ရှင်းပြထားကြောင်းတွေ့ရသည်။

နိုင်ငံခြားမှလူမျိုးခြား ဘင်္ဂလီများ ခိုးဝင်လာသည်ဆိုခြင်းမှာ ငါ့စကော ပုံပြင် ကဲ့သို့ တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်နား ကြားရခြင်းဖြင့် တစ်ပြည်လုံး ပျံ့သွား ခြင်း ဖြစ်သည်။ တကယ့် ဘင်္ဂလားကုလား ဝင်မလာပါ။ ရခိုင်များကသာ ရခိုင် ဒေသရှိ ရခိုင်ဝန်ထမ်းများ၏ အကာအကွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ ဖိတ်ခေါ်မှု ဖြင့်လည်းကောင်း ဝင်လာပြီး နေထိုင်သည်ကို စစ်ဆေးတွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ မွတ်စလင်များသည် လူမှုဘဝတစ်ခုလုံး ကျဉ်းကြပ်ချုပ်ချယ်ခံရ၍ တခြားနိုင်ငံအသီး သီးသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားရခြင်းများ ရှိကြသည်။

ရိုဟင်ဂျာသည် ခိုးဝင်လာသူမဟုတ်။ ရခိုင်ဘုရင်ခေတ်ကပါ ရှိနေကြောင်း အထက်ပါမှတ်တမ်းအရ တွေ့ရှိရမည်ဖြစ် သည်။ သို့ဖြင့် မြန်မာ့ နိုင်ငံရေးသမားများ၊

မြန်မာနိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ၊ စာနယ်ဇင်းသမားများက ရိုဟင်ဂျာအရေးကို သမိုင်းရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေရေး၊ ရှုထောင့်မှန်ဖြင့် ကတိတရား ကင်းရှင်းစွာ သုံးသပ် ဖြေရှင်းပေးပါမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ ဥပဒေရေးဆိုရာတွင် ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုဥပဒေကို ရိုဟင်ဂျာများအား နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ ရုပ်သိမ်းရန် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြောင်း ကို ရခိုင်ပဋိပက္ခစုံစမ်းရေးကော်မရှင် အစီရင်ခံစာတွင် ဖတ်ခဲ့ရပါသည်။ ၎င်း ဥပဒေ မပါဝင်နိုင်ပါ။

ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာဆိုသူများသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ အရလည်း ကောင်း၊ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုမြန်မာ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အက်ဥပဒေပုဒ်မ (၃)နှင့် ၄ (၂)တို့ အရ ၎င်းနိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့အပြင် ၁၉၄၉ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင် သူများ မှတ်ပုံတင်ရေး အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၄(၂)အရ (အမျိုးသားမှတ်ပုံတင် အမှတ် ကတ်) သက်သေခံကတ်ပြားများ အားလုံးသူလိုလိုကို ထုတ်ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုကတ်ပြားသည် နိုင်ငံသားလက်မှတ် NRC ပင်ဖြစ်သည်။ NRC မရနိုင်သူကို FRC နိုင်ငံခြားသား မှတ်ပုံတင် ကတ်ပြားထုတ်ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတွင်နေထိုင်သူ NRC ကိုင်ဆောင်သူနှင့် FRC ကိုင်ဆောင်သူ နှစ်မျိုးသာရှိခဲ့သည်။ NRC ဖြင့် ယနေ့ နိုင်ငံ သားစိစစ်ရေးကတ်ဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သော ကိစ္စအရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်တွင်း နေထိုင်သူများ မှတ်ပုံတင်ရေး နည်းဥပဒေ(၃၃)အရ နိုင်ငံခြား သား တစ်ယောက်က NRC ကိုင် ဆောင်ခွင့် မရှိပါ။

စဉ်းစားရန်မှာ ၁၉၈၂ ခုနှစ်မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဥပဒေ ပုဒ်မ (၆)တွင်- ဤ ဥပဒေအာဏာတည်သည့်နေ့တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူသည် နိုင်ငံသားဖြစ်သည် ဟု ဆိုထားသည်ကို လဝကဝန်ကြီး ဦးခင်ရီက UCC (Union Citizenship Certificate) ကိုင်ဆောင်ထားသူများကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု ရှင်းထားပါသည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၅ (ခ)တွင် ဤဥပဒေ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းသည့်နေ့ တွင် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီး သူများလည်း နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ဟု ပါရှိသည်။ ၎င်းက ၁၉၄၈ ခုနှစ် နိုင်ငံသား ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်နေသူများအားလုံးကို ၁၉၄၉ ခု မြန်မာပြည်တွင် နေထိုင်သူများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေအရ NRC ထုတ်ပေး ခဲ့သည်။ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၇၄ ခု

နောက် ပိုင်းလည်း ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး အပြည့်အဝ ရရှိခဲ့သည်။ NRC ဖြင့် ၁၉၈၂-ခုနှစ် ဥပဒေအထိ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးအားလုံးရရှိခဲ့သည်ကို သတိပြုအပ် ပေသည်။ NRC ကိုင်ဆောင်ခဲ့သူ ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံမဲ့ မည်သို့ ဖြစ်မည် နည်း။ ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေဖြင့် နောက်ကြောင်းပြန် အကျိုး သက်ရောက် စေပြီး ရိုဟင်ဂျာကို နိုင်ငံမဲ့ဟု ပြောနေခြင်းမှာ မမှန်ကန်သော ဥပဒေရေးရာကိစ္စ ဖြစ်နေပါသည်။ ဆန္ဒက ဥပဒေကို လွှမ်းမိုးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပဒေ အထက် ဘယ်သူမှမရှိ ဆိုခြင်းသည် အဘယ်မှာနည်း။

နိုင်ငံတော်ဆိုသည် ပင်လယ်နှင့်တူသည်။ အမှိုက်မှအစ အားလုံးသော အရာ ကို လက်ခံနိုင်ရမည်။ လူမျိုးစုံ၊ ဘာသာစုံ၊ အရှေ့နွယ်သည်ဖြစ်စေ၊ အနောက်နွယ် သည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ မှန်ကန်မျှတသော တရားသော အမြင်ဖြင့် ဆက် ဆံရမည်။ ဘက်လိုက်မှု၊ တစ်ဖက်သတ် နှိမ်နင်းမှုများ မရှိသင့်ပါ။ မိဘသဖွယ် သားသမီးအားလုံး ကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည်ဖြစ်စေ မေတ္တာအပြည့်ဖြင့် ကောင်းရာကောင်းကြောင်း စီမံပေးရမည်။ ပျက်အစဉ် ပြင်ခဏ ဆိုသလို နိုင်ငံတော် ခေါင်းဆောင်များ၏ စိတ်သဘောထားပြောင်းလဲရုံဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်သည် တိုး တက် သာယာလာမည်။ ပြည်ထောင်စု တည်တံ့ရေးနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေး အာမခံချက်များ ရှိသွားပါမည်။

ဘက်လိုက်မှုနှင့် မြှောက်စားမှု နောက်ကွယ်တွင် အမျိုးသားလုံခြုံရေး အတွက် အန္တရာယ်ရှိနေသည်ကို မြင်ရန် လိုပေသည်။

□□□

အခန်း(၅)

အဖြူကတ်(White Card) ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားနှင့် ရိုဟင်ဂျာ

ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား အဖြူကတ်ဖြင့် မဲထည့်ခွင့်မပြုပါရန်နှင့် နိုင်ငံရေး ပါတီ တည်ထောင်ခွင့်မပြုရန် လွှတ်တော်မှာ အဆိုတင်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ယခုတလော နိုင်ငံရေးသမားတချို့က စာနယ်ဇင်းများမှာ အဖြူကတ်ဖြင့် မဲထည့်ခွင့်မပြုရန် ဆော်ဩရေးသားနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ အပတ်စဉ်ဂျာနယ်တချို့ ကလည်း ထိုသတင်းကို အသားပေး မီးမောင်းထိုးပြပြန်သည်။ ၂၀၁၄ ခု နိုဝင်ဘာလ လောက်က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ထိုအဆိုကို အတည်ပြုပြီး ဖြစ်သည်။

အဖြူကတ်သည် အရပ်စကားဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဥပဒေမှာ ယာယီ သက်သေခံကတ်ပြား(လက်မှတ်) ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဥပဒေ ပုဒ်မ-၄(က)အရ ယာယီသက်သေခံလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် နိုင်ငံရေးပါတီ တည်ထောင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို ဥပဒေပုဒ်မ-၁၀(က) ယာယီ သက်သေခံလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်သူသည် ပါတီဝင် ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပုဒ်မ-၆ အရ မဲထည့်ခွင့်လည်း ရှိသည်။

ထိုဥပဒေပုဒ်မအသီးသီးကိုပြင်ဆင်ပြီး နိုင်ငံသားများသာ နိုင်ငံရေးပါတီ တည်ထောင်ခွင့် မဲထည့်ခွင့်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းရမည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံတွင် ယာယီ သက်သေခံလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်သူ သန်းချီ၍ ရှိနေသည်ကို သတိထားရန် လိုပေသည်။ ထိုသူများ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး ဆုံးရှုံးသွားမည်။ နိုင်ငံရေးမှာ ပါဝင်ခွင့်မရ ဖြစ်

သွားမည်။ ၎င်းသည်ပင် နိုင်ငံတော်၏ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ အဟန့်အတားဖြစ် သွားမည်။ အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် မြို့လုံးကျွတ် ယာယီသက်သေခံ လက်မှတ် ထုတ်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် ၁၉၉၀-ခုနှစ်လောက်က ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုဥပဒေအရ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားထုတ်ပေးနိုင်ရန် အသက်ပြည့်သူ အားလုံးကို လဝက နိုင်ပုံစံ(၂)ဖြင့် လျှောက်လွှာတင်သွင်းစေခဲ့သည်။ ၎င်းပုံစံ နိုင် (၂)သည် ဧည့်နိုင်ငံသားလက်မှတ်၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်လက်မှတ် အတွက် လျှောက် ထား ရသော ပုံစံမဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံသားများ လျှောက်ရသော ပုံစံဖြစ်သည်။

နိုင်ငံသားပြုခွင့်လက်မှတ်ရရှိရန် လျှောက်ထားရသောပုံစံသည် သီးသန့် ဖြစ်ပါ သည်။ ထိုစဉ်က ရခိုင်မြောက်ပိုင်းတွင် ယနေ့ ဘင်္ဂါလီဟု အစိုးရမှ ခေါ်ဝေါ်နေသူ များသည် နိုင်ငံသားဖြစ်နေ၍ ပုံစံနိုင်(၂)ဖြင့် လျှောက်ထားစေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပုံစံနိုင်(၂)ဖြင့် လျှောက်ထားစေခြင်းမှာ ထိုသူများကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိ အမှတ် ပြုထားခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

လက်တွေ့မှာ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်များ ထုတ်ပေးခြင်း မရှိသည့်အပြင် ထိုသူတို့၏လက်ထဲမှာရှိသော အမျိုးသား မှတ်ပုံတင်ကတ်(NRC)ခေါ် သက်သေခံ ကတ်ပြားများကို န.စ.က(အဖွဲ့မှ)သိမ်းယူပြီး ယာယီသက်သေခံလက်မှတ်(အဖြူ ကတ်များထုတ်ပေးခဲ့သည်။ အစိုးရ ထုတ်ပြန်ချက်အရ ထိုယာယီ သက်သေခံ လက်မှတ်(အဖြူကတ်/White Card) ကိုင်ဆောင်သူ (၆)သိန်းခန့် ရှိပါသည်။ နိုင်ငံ သားအရေး စဉ်းစားရာမှ ဤသို့ပြောင်းပြန်လှန်ထားသည့် အဖြစ်မှန်ကို မျက်ကွယ် ပြု၍မရနိုင်ပါ။ အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ရရှိထားသူများ၊ ယာယီသက်သေခံ ကတ်ပြား (အဖြူကတ်)ကိုင်ဆောင်ရသော အကြောင်းရင်းကို သိရှိရန်လိုပါသည်။

ယခု ထိုအဖြူကတ် ကိုင်ဆောင်သူများ မဲပေးခွင့်မပြုရ။ ပါတီထူထောင်ခွင့် မပြု ရဟု လွှတ်တော်အတွင်း/အပြင်မှာ နိုင်ငံရေးသမားတချို့က လှုပ်ရှားနေခြင်းသည် အဖြူကတ်ကိုင်ဆောင်သူများကို နိုင်ငံရေးအခွင့် အရေးဆုံးရှုံးရန် ထိုးနှက်ခြင်း တစ်ရပ်သာဖြစ်သည်။ အဖြူကတ်ဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီ ထူခွင့်မရှိကြောင်း ဥပဒေကြမ်း ကို လွှတ်တော်မှအတည်ပြုပြီးကြောင်းလည်း သိရသည်။ အရေးကြီးသော ဥပဒေ၊

နောင်တွင် ဤကတ်ပြားကို အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ်(NRC)ဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိမ်ထောင်စုစာရင်းတိုင်းမှာ ပါရှိသောနိုင်ငံသား/ နိုင်ငံခြားသား ကော်လံဇယားများဖြည့်ရာတွင် အထက်ပါသက်သေခံ ကတ်ပြားနံပါတ်ကို နိုင်ငံသားဇယားမှာ ဖြည့်ထားကြောင်းတွေ့ရမည်။ ဌာနဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းဖိုင်များ တွင်လည်း ထိုလက်မှတ်နံပါတ်ကိုသာ ပြခဲ့ရသည်။ ထိုလက်မှတ်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသား ပါဗ်ပို့ (Passport)ထုတ်ယူရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်တော်လှန်ရေးကောင်စီခေတ်မှစ၍ နိုင်ငံသားများကိုသာ အလုပ်အကိုင်ခန့်ရာ ထိုသက်သေခံကတ်ပြား(NRC)များကို နိုင်ငံသား ဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားအဖြစ် တင်ပြရသည်။ နိုင်ငံခြားသားများက အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း၊ သိပ္ပံ တက္ကသိုလ်များမှာ ပညာ သင်ယူခွင့် မရှိချေ။ NRC ကိုင်ဆောင်သူ (မိဘများအပါအဝင်)များသာ သင်ယူခွင့်ရှိသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ယခု ယာယီသက်သေခံကတ် ကိုင်ဆောင်သူများ၏ မိဘ၊ ညီအစ်ကိုမောင်နှမများသည် (NRC)သက်သေခံကတ် ကိုင်ဆောင်ခဲ့သဖြင့် အထက်ပါနိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝရရှိခဲ့သည်။ ထိုသက်သေခံကတ်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ အသီးသီးတွင် ၁၉၅၀ ကျော်နှစ်များမှစ၍ ၂၀၁၀-ခုနှစ်အထိ မဲထည့်ပေးခွင့်၊ အရွေးခံခွင့်များ ရရှိခဲ့သည်။

ဤတွင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြား (White Card အဖြူကတ်)သည် သာမန်ရုံးက ထုတ်ပေးသော အထောက်အထားတစ်ခုလား (သို့တည်းမဟုတ်) ပယ်ဖျက်ခြင်းမရှိသေးသော တည်ဆဲဥပဒေအရ ထုတ်ပေးသော သက်သေခံ လက်မှတ်ကို အစားထိုးသောယာယီလက်မှတ်လား ဆိုတာ စဉ်းစားရန်ရှိပါသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်သူများ မှတ်ပုံတင်ရေးနည်း ဥပဒေများ ပုဒ်မ(၁၂)၊ အပိုဒ်(၁)တွင် လက်ထောက်မှတ်ပုံတင်အရာရှိသည် မှတ်ပုံတင်စာရင်းများ ရရှိသောအခါ ထိုစာရင်းများတွင် နည်းလမ်းတကျ ထည့်သွင်းထားသူ အသီးသီးကို ဆယ့်နှစ်နှစ်ပြည့်ပြီးဖြစ်လျှင် သက်သေခံကတ်ပြားတစ်ခုစီ ထုတ်ပေးရန်။

တစ်ဖန် ပုဒ်မ(၁၃)(၁)တွင် အောက်ပါအကြောင်းတစ်ခုရှိလျှင် စာရင်းထိန်း ကယာယီသက်သေခံ လက်မှတ်များကို ထုတ်ပေးနိုင်သည်ဟု ပါရှိသည်။ ပုဒ်မ (၁၃)(၁)(ခ)မှာ ပျောက်ဆုံးသော (သို့တည်းမဟုတ်)၊ ပျက်စီးသော (သို့တည်း မဟုတ်)၊

ထောင်မရှားဖြစ်သော သက်သေခံကတ်ပြားအစား အခြားကတ်ပြားတစ်ခု ထုတ်ပေးရန် လျှောက်ထားနိုင်သည်ဟု ပါရှိပြန်သည်။

ယာယီသက်သေခံကတ်ကို ပုံစံ(၃)ဟုခေါ်တွင်ပြီး ကန့်သတ်သောကာလတစ်ခုအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ယာယီ သက်သေခံကတ်အစား သက်သေခံကတ် (NRC) ရရှိသောအခါ ယာယီကတ်ကို စာရင်းထိန်းထံတွင် ပြန်အပ်ရမည်ဟု အထက်နည်းဥပဒေမှာ ပါရှိပါသည်။

အထက်ပါနည်းဥပဒေ ပုဒ်မ(၃၃)အရ သက်သေခံကတ်ပြား (ငါ) ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားကို နိုင်ငံသားများအားသာ ထုတ်ပေးရသည်။ နိုင်ငံခြားသားများ ဤဥပဒေနှင့် မသက်ဆိုင်စေရပါ။ ပုဒ်မ(၃၃)(၁က/ခ) တို့အရ နိုင်ငံခြားသားများကို ၁၉၄၀-ပြည့်နှစ် နိုင်ငံခြားသား မှတ်ပုံတင်ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအရ မှတ်ပုံတင်ပြီး FRC ကတ် ထုတ်ပေးရမည်။ ထိုကတ်ကို ၁၉၄၉ ခု လူဦးရေ မှတ်ပုံတင်ဥပဒေအရထုတ်ပေးသည့် သက်သေခံကတ်ပြား ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဟု ပါရှိသည်။ ဤတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများတွင် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ်တွင် (NRC)နှင့် နိုင်ငံခြားသား မှတ်ပုံတင်ကတ်(FRC)ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိနေသည်။ မှတ်ပုံတင်တစ်ခုစီ၏ ပုံစံများလည်း မတူပါ။

ခြုံငုံပြောရလျှင် ယာယီသက်သေခံကတ်ပြားသည် နိုင်ငံသားများအား ဥပဒေအရ ထုတ်ပေးခဲ့သော အထောက်အထားဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားသားကို ထုတ်ပေးခဲ့သော လက်မှတ်မဟုတ်ပါ။

သို့ဖြစ်ပါ၍ ယာယီသက်သေခံကတ်ကို သက်သေခံလက်မှတ် (အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ်)(သို့တည်းမဟုတ်) နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ် ထုတ်ပေးရသည့် ကြားကာလတွင် မဲထည့်ခွင့်၊ နိုင်ငံရေးပါတီထူထောင်ခွင့်၊ ရွေးကောက် ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်များကို ခွင့်ပြုရမည် ဖြစ် သည်။

အထက်ပါအခွင့်အရေးများကို ပိတ်ပင်လိုခြင်းသည် နိုင်ငံသားတစ်စု၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရရှိပြီး ဖြစ်နေခြင်းကို ချိုးဖောက် ဖျက်ဆီးရာကျပါမည်။ ဥပဒေကို နောက်ကြောင်းပြန် အကျိုးသက်ရောက်စေခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအပိုဒ်(၁၅)ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ပစ်ပယ်ပြီး

မိမိတို့မလိုလား မကြိုက်မနှစ် သက်သော လူတစ်စုကို နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်အောင် ကြံစည်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ နိုင်ငံမဲ့ပပျောက်ရေး ကွန်ဗန်းရှင်းများအရ ယနေ့ နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်နေသူဟူ၍ မရှိစေရပါ။

ဤဆောင်းပါးဖြင့် အဖြူကတ်(White Card)အကြောင်း ပြည်သူများနှင့် ဗဟုသုတဖလှယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေပညာရှင်များကလည်း ဆွေးနွေးရေးသားမှုများရှိသည်။ အဖြူကတ်အကြောင်း ယနေ့ ရှေ့တန်းတင်လာခြင်းသည် လူတစ်စု၏ နိုင်ငံရေးအမြတ်ထုတ်ရန် ကြံစည်မှုဖြစ်ကြောင်း နိဂုံးချုပ် ရှင်းပြအပ်ပါသည်။

အခန်း(၆)

Multicultural Mrauk U

ယဉ်ကျေးမှုစုံ ယဉ်တွဲနေထိုင်ခဲ့သော မြောက်ဦးနိုင်ငံ

ယနေ့လူမျိုးရေး ဘာသာရေးပဋိပက္ခ နှစ်ချိန်ဖြစ်နေသော ရခိုင်ပြည်နယ်သည် တစ်ချိန်က လူမျိုးစုံ ဘာသာစုံ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယဉ်တွဲနေထိုင်ပြီး တိုးတက်သော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ တိုးတက်ခဲ့ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုစုံ ငြိမ်းချမ်းစွာ ယဉ်တွဲနေထိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ် သည်။

ဒေါက်တာသန်းမြင့်ဦး၏ လေ့လာချက်တွင် - For centuries Arakan prospered on international trade, and readily took in people and ideas from across Asian continent and beyond; aflourishing civilization with the most cosmopolitan court in modern Burmese history. Arakan's isolation is a very new thing. And its loss of cosmopolitanism is a part of Burma's present day poverty.

အဓိပ္ပာယ်မှာ ရခိုင်သည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပြည်ပကုန်သွယ်ရေးဖြင့် ကြီးပွားချမ်းသာခဲ့သည်။ အာရှတိုက်နှင့် ၎င်းကိုကျော်လွန်၍ လူများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို လက်ခံသိမ်းသွင်းခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုစုံခဲ့သော cosmopolitanism ဖြစ်သော civilization နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ရှိခဲ့သည်။ ထိုယဉ်ကျေးမှုစုံ ယဉ်တွဲနေထိုင်သော cosmopolitanism ဆုံးရှုံးသွားခြင်းသည်ပင် ယခုခေတ်မြန်မာနိုင်ငံ ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းခံတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာသန်းမြင့်ဦးက ဆက်လက်၍ ၁၅ ရာစုအစပိုင်းတွင် ရခိုင်ဘုရင် နရမိတ်လှက အရှေ့ဘင်္ဂလား Turkish-Afghan ဘုရင်၏ အာဇာနည်တပ်ဖွဲ့ အကူ

အညီဖြင့် စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသော ရခိုင်ထီးနန်းပြန်လည်ရရှိခဲ့ပြီး ရခိုင်ပြည်၏ ရွှေခေတ် စတင်ခဲ့သည်။ သြဇာအာဏာတည်ဆောက်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးတိုးတက် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ အစ္စလာမ်နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောနှောသော hybrid အုပ်ချုပ်ရေး စနစ် တီထွင်ခဲ့သည်။ မြို့တော်ကိုလည်း မြောက်ဦးသို့ပြောင်းရွှေ့သည်။ မြောက်ဦးသည် လူဦးရေ တစ်သိန်းခြောက်သောင်းခန့်ရှိပြီး နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေး၏ ဆုံရပ် တစ်ခု(ယခုခေတ်အခေါ် စီးပွားရေး transit)တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ လူဦးရေတွင် ရခိုင်၊ ဘင်္ဂါလီ၊ အာဖဂန်၊ ဗမာ၊ ဒတ်ချ်၊ ပေါ်တူဂီ၊ အင်္ဂလိပ်၊ အိန္ဒိယ၊ ပါရှား၊ အာရပ် နှင့် ခရစ်ယာန် ဂျပန်တို့ပါဝင်ခဲ့သည်။

ယဉ်ကျေးမှုအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဘင်္ဂါလီနှင့် ရခိုင်စာပေဖွံ့ဖြိုးရေးကို အားပေးခဲ့သည်။ ဒေါ်လတ်ကာဇီ၊ အလ်ဝါလ်တို့က နန်းတွင်းအရာရှိကြီးများဖြစ်ပြီး ကဗျာများ၊ ဘာသာပြန်စာပေများရေးသားခဲ့သည်။ ဘုရင်များက ပါဠိဘွဲ့များအပြင် မူဆလင်နာမည်များ ခံယူခဲ့သည်။ ပါရှားဝတ်စုံများ Isfahan and Mughal conical hats(ဦးထုပ်များ)ဝတ်ဆင်လေ့ရှိခဲ့သည်။ မူဆလင်ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်ကြေညာ စာတမ်းလေးပါသော ငွေဒင်္ဂါးများ သွန်းလုပ်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ရခိုင်နိုင်ငံတော်သည် အလွန်တိုးတက်သာယာခဲ့ပါသဖြင့် ပေါ်တူဂီမှတ်တမ်းများမှာ မြောက်ဦးကို Venice, London, Amsterdam စသည့် ဥရောပ မြို့ကြီးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ (ThanMyint -U, The river of lost foot steps, 2006 P72-74)

Thibautd'Huber နှင့် J.leider တို့၏ "Traders and poets in Mrauk-U court in seventeen century; 2011, P 81-94)တွင်

ရခိုင်နန်းတွင်းတွင် ပါရှားနှင့် ဘင်္ဂါလီစာပေကို ရုံးသုံးစာပေအဖြစ် သုံးခဲ့သည်။ ဒေသတွင်းကုန်သွယ်ရေးတွင် ဤစာပေများ အရေးပါခဲ့သည်။ ပြည်ပ ကုန်သွယ်ရေးအတွက် ရောက်ရှိသူအများစုမှာ အိန္ဒိယ မူဆလင်များဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရခိုင်ဘုရင်က ဘင်္ဂါလီစာပေပညာရှင်များကို မြှောက်စားခဲ့သည်။ နန်းတွင်း ရာထူးကြီးများတွင် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ Magon Thakur နှင့် Asraf Khan တို့ ထိုစဉ် ရခိုင်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးများဖြစ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့လက်အောက်တွင် Dalaut Qazi နှင့် Alaol ကဲ့သို့ နန်းတွင်းအရာရှိကြီးများ(courtiers)နှင့် စာပေပညာရှင်များ၊ ကဗျာ

ဆရာများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဘင်္ဂါလီမျက်နှာဖုံးလူကြီးများသည် ဘာသာစကားစုံတတ်ကျွမ်းသဖြင့် ပြည်တွင်းပြည်ပဆက်ဆံရေးတွင် အဓိကအကျိုးဆောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ မူးရင်းစာအတိုင်း ဖော်ပြရလျှင် "It is Bengali literature that provides the most comprehensive picture of the literary culture as conceived and practised by the members of Royal court. Some letters and one in-scription also testify to the use of persian in diplomtic and administrative affairs." ဤသို့ဖြင့် ထိုစဉ်ရခိုင် နန်းတော်တွင်းတွင် ယဉ်ကျေးမှုစုံဝေဆာခဲ့ကြောင်း ထင်ရှား နေပေသည်။

ရခိုင်ပြည်တွင် နှစ်စဉ် ဘင်္ဂလားကမ်းခြေမှ လူများ ထောင်သောင်းချီ၍ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာ၍ ရောင်းဝယ်ကြသည်။ ပြည်တွင်း၌ ခိုင်းစေခဲ့သည်။ စာမူရင်းအတိုင်းဆိုလျှင် "the Hindu and Muslim Bengalis that were deported by the Arakanese were settled as royal workers into the rice growing plains of Kaladan and Lemro rivers." J.P. Leider က ဆက်လက်၍ ရေးသားသည်မှာ-

သီရိသုဓမ္မရာဇာ ၁၆၂၂- ၃၈ က ဘင်္ဂလားမှ စစ်သုံ့ပန်း သုံးသောင်းကျော် ခေါ်ဆောင်နေရာချခဲ့ သည်။ နရပတိမင်း ၁၆၃၈- ၄၅ ကလည်း စစ်တကောင်းမှ ဆေးဆိုးသည်နှင့် ရက္ခန်းသည် သုံးသောင်းကို ပြည်ပအထည်အလိပ် ကုန်သွယ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန် ခေါ်ဆောင်၍ ရခိုင်မြစ်ဝှမ်းဒေသများတွင် နေရာချခဲ့သည်။

ဓန္ဒသုဓမ္မဘုရင် ၁၆၅၂-၈၄ ကို အထက် ကဗျာဆရာ Alaol က ချီးမွမ်းခန်းထုတ်သော ကဗျာတစ်ပုဒ်တွင် ပထမ စာကြောင်းမှာ

"The city Rosanga is a matchless place on earth; constantly full of grains and fishes" ရိုးရှန်းမြို့သည် ကမ္ဘာ့မြေပြင်တွင် ယှဉ်ပြိုင်ဘက်ကင်းသော နေရာဖြစ်ပြီး သားငါးသီးနံ့ ပေါကြွယ်သည်။

ကဗျာ၏ နောက်တစ်ကြောင်းမှာ "Revering the sword of justice the lamb and tiger meet peacefully and drink water together at the same ghat (water)" ဘုရင်၏ တရားမျှတမှု ဓားမြှောင်ကို အားလုံးသူ လေးစားသည်။ ကျားနှင့်သိုး တစ်နေရာတည်း တစ်ရေတည်း သောက်သည်။ နောက်တစ်ကြောင်း တွင် ထပ်မံ၍

"No trace of the malevolent and wicked men's vice anymore; the honest conduct of the king destroys all kind of pains." နိုင်ငံတွင်းတွင် မလိုမုန်းတီးမှုများနှင့် လူယုတ်မာများ၏ ဆိုးသွမ်းမှုများ၏ အရိပ်လက္ခဏာ ပင်မရှိ၊ ပြည်သူများတွင် နစ်နာမှု၊ မတရားခံခဲ့ရမှု၊ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း ခံရမှုမျိုးမရှိခဲ့ချေ။ ဘုရင်၏ မှန်ကန်မှုတစ်သော ဖြောင့်မတ်သော အုပ်ချုပ်ကိုင်တွယ်မှုကတည်းငြိမ်အေးချမ်းစေခဲ့သည်။ ဤသည် ရခိုင်ဘုရင်ခေတ်၏ comopolitanism တစ်နည်း Multiculturalism ၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ (J.leider နှင့် Thibautd' Hubert, traders and poets in Mrank-U court P- 96)

ဝေါဟာရရှင်းလင်းချက်တွင် Rosango အဓိပ္ပာယ်ကို the Bengali name of Mrauk-U and it is also used to designate the kingdom of Arakan ဟုပါရှိသည်။ ရီရှန်းသည် ရခိုင်၏ ၁၇ ရာစုက နာမည်ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ၎င်းတွင် ရခိုင်မှအပ ဘင်္ဂါလား၊ အိန္ဒိယ ပါးရှားစသည့်ဒေသမှ လူများရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားနေသည်။ ရခိုင်မဟုတ်သော ထိုလူမျိုးစုများကိုပေါင်း၍ ယနေ့ ရီရှန်းဂျာ (ဝါ) ရိုဟင်ဂျာဟု ခေါ်ဆို ခြင်းဖြစ်သည်။

ဟိုရှေးခေတ်က မတူကွဲပြားသော လူမျိုးစုံယှဉ်တွဲနေထိုင်၍ သာယာတိုးတက်ခဲ့သော သာဓကဖြစ်သည်။ ယခု အချိန်တွင် ထိုမတူညီကွဲပြားခဲ့သူများ၏ မျိုးဆက်များနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲမနေနိုင်၊ ခွဲခြားထားရမည် တတိယနိုင်ငံပိုမိုမည် စသည်ဖြင့် ပြောဆိုနေခြင်းသည် ရိုးရိုးမဟုတ်နိုင်၊ ပယောဂကြောင့် ရောဂါတစ်ခုဝင်နေခြင်း ဖြစ်ရမည်။ ကောင်းသော ရောဂါ မဟုတ်၊ သူများကို ဖျက်ဆီးမည့်ရောဂါဖြစ်သည်။ အထက်တန်းလွှာ စီးပွားရေးသမားတစ်စု၊ တည်ငြိမ်မှုပျက်ပြား အောင် ဆော်ဩကြိုးကိုင်ခဲ့သူ နိုင်ငံရေးသမားတစ်စုမှအပ ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားအားလုံး ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးစုံ ခံနေရသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ နေရပ်ကိုစွန့်ခွာ၍ ရေခြား၊ မြေခြားတွင် စီးပွားရှာနေကြရသည်။ အကြမ်းဖက် လုယက်တိုက်ခိုက်လိုသူများ၊ လူမျိုးစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ ယှဉ်တွဲအတူနေထိုင်လိုခြင်း မရှိသူများက ရှေးရခိုင်ခေတ်ကို သင်ခန်းစာယူနိုင်ပါက ရခိုင်ပြည်နယ်သည် အေးချမ်းသာယာပြီး ဒုတိယဆင်းရဲဆုံး ပြည်နယ်အဆင့်မှလွတ်မြောက်၍ တိုးတက်သောပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်လာနိုင်မည့် အကြောင်းသတင်းကောင်းပါးအပ်ပါသည်။

အခန်း(၇)

“ရခိုင်ဝေသာလီခေတ် နှင့် ယင်းနေ ပြည်သူများ”

ဝေသာလီခေတ် မည်သည့်အချိန်က စတင်ခဲ့သည်ဟူသည့် အချက်အပေါ် သမိုင်းဆရာများ အမြင်ကွဲကြသည်။ ဝေသာလီခေတ်၏ အစပထမအချိန်ကို တိကျစွာ ပြောဆိုရန် ခဲယဉ်းပေသည်။ သို့သော် အေဒီ-၄ ရာစုမှစ၍ ၁၁ ရာစု အစပိုင်းကာလထိ ရခိုင်တွင် စန္ဒြားအမည်ရှိ မင်းမျိုးမင်းနွယ်က အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏မြို့တော်မှာ ပထမပိုင်းတွင် ဧညဝတီဖြစ်ပြီး ၆ ရာစု အေဒီမှစ၍ ဝေသာလီ ဖြစ်လာခဲ့သည်ကို ကျောက်စာမှတ်တမ်းအရ တိကျခိုင်မာစွာ ပြောနိုင်သည်။ မြို့တော်နှစ်ခုလုံးသည် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း ကုလားတန်မြစ်နှင့် လေးမြို့မြစ်ကြား ရှိလွင်ပြင်တွင် တည်ရှိခဲ့သည်။ ဝေသာလီသည် ဧညဝတီမှ အရှေ့တောင်ဘက် ၈ မိုင်ခန့်အကွာတွင် ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယမှာ ဝေသာလီရှိပြီး ယင်းအမည်ကို အတု ယူခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

ဝေသာလီခေတ်ကပြည်သူများအကြောင်းလေ့လာလျှင်ရခိုင်လူမျိုး၏သမိုင်းကို ချန်ထား၍ မဖြစ်ပေ။ ရခိုင်သမိုင်း အပေါ် ရခိုင်သမိုင်းပညာရှင်များ အမြင်ကွဲလွဲမှု ရှိသလို၊ မတိကျမပြတ်သားသော imbiguous ဖြစ်သော အမြင်လည်း တွေ့ရသည်။ ယနေ့အထိ ရခိုင်သမိုင်းဆရာများက တစ်ဖက်တွင် တိဗက်မြန်မာ အနွယ်ဝင်ဖြစ် သည်။ ပြည်မရှိဗမာများနှင့်လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုတူညီသည်ဟုပြောပြီး တစ်ဖက်တွင် မြန်မာများ မြေပြန့်ဒေသသို့ ၉ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် ရောက်ရှိမလာခင် ကာလကပင် ရခိုင်ပြည် ဝေသာလီတွင် ရှိနေခဲ့သည် ဟုခံယူနေကြောင်းများ တွေ့

ရသည်။ နိုင်ငံတော်ကောင်စီဝင်ဟောင်း ဦးလှထွန်းဖြူက ရခိုင်နှင့်ဗမာ၊ သွေးသား ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုတူညီသည်ဟု ရှင်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အခြား တချို့က ရခိုင်သည် အင်ဒိုအာရိယန်နွယ်ဝင် ဖြစ်သည်။ မဇ္ဈိမတိုင်း၊ မာဂဓဒေသမှ လာသူများဖြစ်ကြသည်။ မာဂဓမှ လာသူများဖြစ်၍ ရိုဟင်ဂျာဆိုသူများက “မောက်” ဟု ခေါ်ကြသည်ဟုဆို၏။ တချို့ကလည်း လိုလျှင်လိုသလို အခြေအနေကြည့်ပြီး မြန်မာနှင့်တူသည်၊ မြန်မာနှင့်ကွဲသည်ဟု ဆိုကြလေ့ရှိသည်။ အချင်းချင်း အမြင် ကွဲလွဲမှုရှိသည်မှာတော့ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါ သည်။

မာရယုမင်းက ညောင်တီမြို့(နိုင်ငံ)ကို B.C သုံးထောင်ခန့်က တချို့ကလည်း လေးထောင်ခန့်မှာ တည်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ မာရယုဆိုသည် မဇ္ဈိမဒေသမှ မင်းသားတစ်ပါးဟု သမိုင်းအဆိုရှိသည်။ တစ်ဖန် ဒုတိယညောင်တီကို မြန်မာ ပြည်မ ရှိ တကောင်းမြို့ဟောင်းတည် အဘိရာဇာ၏သား ကံရာဇာကြီးက ဗုဒ္ဓမပွင့်မီ နှစ်ပေါင်း ၃၅၀ ခန့်က တည်သည်ဟု ဆိုသည်။ ရခိုင်သမိုင်းအလိုအရ B.C ၅ ရာစု ခန့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား ညောင်တီနိုင်ငံသို့ ကြွရောက်တော်မူပြီး သာသနာပြန့်ပွား စေခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ညောင်တီမင်း စန္ဒာသူရိယကို ဗုဒ္ဓကိုယ်ပွားရှပ်ထုတော် ထုလုပ် ခွင့်ပြု၍ မဟာမုနိ ရုပ်ပွားတော် ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။ အနောက်တိုင်း သမိုင်းပညာရှင် များကမူ စန္ဒာသူရိယမင်း ရခိုင်ပြည်မှာ စိုးစံအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်မှာ အေဒီနှစ်ရာစု အလယ်လောက်တွင်ဟု ဆိုကြသည်။ ဤသို့ သက္ကရာဇ်ကွဲလွဲနေခြင်း အငြင်းပွားမှု မှာ ရှင်း၍မကုန်နိုင်ဖြစ်သော ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။ မြတ်စွာဘုရား ရခိုင်သို့ ကြွ ရောက်ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ ရခိုင်ပြည်သားအားလုံးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာမှလွဲ၍ တခြား မည်သည့်ဘာသာကိုမှ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်းမရှိ၊ ရခိုင်စစ်လျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်သာ ဖြစ်ကြသည်ဟု ယနေ့ရခိုင်စာနယ်ဇင်းများမှ ရေးသားနေကြောင်း မကြာမကြာ တွေ့မြင်ရပါသည်။ သို့သော် ဒေါက်တာသန်းထွန်းကဲ့သို့ ပညာရှင်များကမူ အခြား ဘာသာ ကိုးကွယ်မှုရှိခဲ့သည်ဟု ရှင်းလင်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ရခိုင်ပြည် လူနည်းစုများဖြစ်ကြသော မြို့၊ ခမီ၊ ချင်း၊ သက်တို့သည်လည်း တိဗက်မြန်မာ အနွယ်ဝင်များဖြစ်ကြသည်။ အနောက်ဘက်မှ (အာသံ၊ မကီပူရ ဘက်မှ) ဝင်လာသော တိဗက်မြန်မာနွယ်ဝင်များဟုဆိုသည်။ သူတို့ ရခိုင်ပြည် ရောက်ရှိခြင်းသည် “ရခိုင်”များထက် စောသည် (Pamela Gutman, 1976,5)။

ဆယ်ရာစုမှစတင်၍ ဝေသာလီနိုင်ငံ အင်အားချဉ်နဲ့လာပြီး ပျက်သုဉ်းသွားခြင်း တွင် ၎င်းလူမျိုးစုများ၏ ပုန်ကန်ခြားနားမှုလည်း ပါဝင်သည်(Pamela Gutman, 1976, 321)

ရခိုင်လူမျိုးသည် အနောက်ဘက် မဇ္ဈိမဒေသ(အိန္ဒိယလယ်)မှ ဝင်လာသူများ ဖြစ်သည်ဟု ပြောနေသူများက အေဒီ-၆ ရာစုကပင် ၎င်းတို့တွင် ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာ ဖြင့် ရေးသည့် ရခိုင်စာပေရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ (သူမြတ်-ရခိုင်သဟာယအသင်း မဂ္ဂဇင်းအမှတ်-၆၊ ၂၀၀၃ ခု၊ စာ-၆၇)။ နောက်သမိုင်းပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဒေါက်တာအေးချမ်း(ယခု ဂျပန်နိုင်ငံ)ကမူ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာဖြင့် ရခိုင်စာပေကို လေးမြို့ခေတ်(အေဒီ-၁၁ ရာစု မှ ၁၅ ရာစု)မှာမှ စတင်တွေ့ရသည်ဟုဆိုသည်။ သူ့အဆို ယခုပြောဆိုနေသော ရခိုင်စကားဖြင့် စာပေကို လေးမြို့ခေတ် မတိုင်ခင် လုံးဝမတွေ့ခဲ့ရပါ။ (ဦးအေးချမ်း၊ ၁၉၇၅၊ ၅၂-၅၃)။ ဤသို့အားဖြင့် ရခိုင်အမျိုးသား များတွင် အချင်းချင်းတွင်းပင်လျှင် ယင်းတို့၏လူမျိုးရေး ဇာတိဇစ်မြစ်နှင့် ပတ် သက်၍လည်းကောင်း၊ စာပေနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကွဲလွဲမှုရှိနေကြောင်း၊ ရခိုင် စာပေ၊ ဆောင်းပါး၊ မဂ္ဂဇင်းများ ဖတ်ရှုပါက ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

ပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် မြန်မာသမိုင်းပညာရှင်များလောက တွင် ကြည်ညိုလေးစားစွာ အသိအမှတ်ပြုခံထားသည့် ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်စာပေပညာရှင်တစ်ဦးက သူနှင့် သမိုင်းအမြင်မတူညီနိုင်ဖြစ်၍ အိတ်ဖွင့် ပေးစာ ရေးထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ (သူမြတ်-ရခိုင်သဟာယအသင်းမဂ္ဂဇင်း အမှတ်-၆- ၂၀၀၃ ခု)။ ဒေါက်တာ သန်းထွန်းက . . .

“ရခိုင်ဟာ ရခိုင်ပဲလား၊ မြန်မာခွဲလားဆိုတာ၊ အထောက်အထား မရှိဘဲ ပြောလို့မရပါ။ ယခုတွေ့ထားတဲ့ သက္ကဋကျောက်စာ၊ ဗြဟ္မိ ကျောက်စာ တွေနှင့် မလုံလောက်ပါ။ ကျွန်တော်က ရခိုင်စာပေ စစ်စစ်ကို မတွေ့ခဲ့ ပါ။ ရခိုင်စာပေသည် ပုဂံမှ မြန်မာစာပေမှတစ်ဆင့် ဆင်းသက်ခြင်း ဖြစ် တယ် ^(၁) ဟု ရေးသားထားသည်ကို မကျေနပ်၍ အိတ်ဖွင့်စာ ပေးပို့ ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[1] ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ “ကျွန်တော်လည်း အဖြေမသိပါ” “ရှင်ရှင်တေးကဗျာမဂ္ဂဇင်း” ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ အတွဲ-၁၆၊ အမှတ်-၉၊ စာ-၄၅

အမှန်မှာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက အငြင်းအခုံကို ရှောင်လို၍ ဤမျှ အကန့်အသတ်ဖြင့် ရေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဆရာကြီးက ကျွန်ုပ်တို့အား ရခိုင်သည် မြန်မာအုပ်စုထဲကဟု အကြိမ်ကြိမ်ပြောဖူးပါသည်။ ဆရာကြီးရေးသော နောက် ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ပါ အကြောင်းအချက်ကို သုံးသပ်ပါက ရခိုင်လူမျိုး၏ ဇာတိနှင့်ပတ်သက် ၍ ဆရာကြီး၏အမြင်မှန်ကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ဆရာကြီးက

"မြန်မာနိုင်ငံတွင်(ကိုးရာစုနှောင်း၌) ရောက်ပြီး သိပ်မကြာခင် မြန်မာတွေကျောက်ဆည်နယ်ကလှုံထွက်လာပါတယ်။ယပ်တောင်ဖြန့်သလိုဇရာဝတီကို ဆင်း၊ ပုံတောင်နှင့် ချင်းတောင်ထဲသွား၊ နောက်ဆုံး ရခိုင်စစ်တွေကို ရောက်ပါတယ် ^(၁) ဟု ရှင်းထားသည်။

ယနေ့ စစ်တွေခရိုင်မှာ မြန်မာဟု ရှာဖွေလျှင် ရခိုင်သာရှိပါသည်။ မြန်မာနှင့်တူညီသော အခြားမည်သည့်လူမျိုးမှ မရှိပါ။ ယနေ့ရခိုင်ဆိုသူများသည် ကိုးရာစုနှောင်းပိုင်းမှ မြန်မာပြည်ဘက်မှ ဝင်လာသူဖြစ်နေရာ ဝေသာလီခေတ်မှာ ရခိုင်စာပေရှိခဲ့သည်။ ရခိုင်စာဆိုပညာရှင်များရှိခဲ့သည်။ စာဆိုရှင်မင်းသမီးစောပြည့်ညိုက ရခိုင်စာပေ၊ ကဗျာများ ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်ဟု အထက်ဆောင်းပါးရှင်သူမြတ်က ရေးသားခဲ့သည်ကို ဖြစ်ရပ်မှန်ဟုလက်ခံရန် ခဲယဉ်းပေသည်။ ညေဝတီ၊ ဝေသာလီခေတ် မင်းသား၊ မင်းသမီးတချို့၏ အမည်ကို မြန်မာအမည်များဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်းသည်လည်း မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်နေပါသည်။

ဤနေရာတွင် ရခိုင်သည် "မြန်မာ"လား၊ အင်ဒိုအာရိယာဉ်လားဟူသော မေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် ရခိုင်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သူ ဒေါက်တာအေးချမ်း၏ သုံးသပ်ချက်က အတော် အထောက်အကူဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ အထက် ခေါင်းစဉ်ပါ အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နှစ်သုံးဆယ်အရင် စာရေးခဲ့သောသူ၏ ဆောင်းပါးသည် အမြော်အမြင်ကြီးပြီး ရခိုင်သမိုင်းအမှန် ဖော်ထုတ်လိုသောဆန္ဒ ဖြင့် ရေးခဲ့ပုံရသည်။ ယနေ့တွင်မူ မူလပြောဆိုရေးသားချက်မှ နောက်ဆုတ်လိုပုံ ရသည်။ သူဆောင်းပါးကို နောက်ထပ်အဓိပ္ပာယ်သစ်ဖွင့်ရန် ကြိုးစားနေသည်။ ထိုဆောင်းပါးကို အသက်အရွယ် ငယ်ရွယ်စဉ်က ရေးခဲ့ခြင်းဟု ဆိုပြန်သေး၏။ သူ့ဆောင်းပါးကို ကိုးကား၍ စာပေရေးနေသူများကို အဓိပ္ပာယ်လွဲမှားစွာယူပြီး သူ့ဆောင်းပါးကို အလွဲသုံးစား

[1] ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ "ခေတ်ဦးမြန်မာဝမ်းစာရာ"၊ "မြန်မာ့နေမဂ္ဂဇင်း"၊ ၁၉၉၉ ခု၊ ဩဂုတ်လ၊ စာ-၉၇၊

ပြုနေသည်ဟု စွပ်စွဲနေကြောင်း တွေ့သည်။ ဒေါက်တာအေးချမ်း ဤသို့ သူ၏ မူလ ရေးသားချက်မှ နောက်ဆုတ်နေခြင်းမှာ ပတ်ဝန်းကျင်ပယောဂကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ ဂတိတရား ဝင်လာပုံရသည်။ နှစ် သုံးဆယ်အရင် အသက်ငယ်စဉ်က ရေးသားမှု တွင်မူ ရိုးသားမှုနှင့် ရခိုင်သမိုင်း အပေါ်စေတနာမှန်ထားမှု ပေါ်လွင်နေပါသည်။ ဒေါက်တာအေးချမ်း (ထိုစဉ်က ဦးအေးချမ်း ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်-သမိုင်းဌာန) က

“လေးမြို့ခေတ်မတိုင်ခင်က ဖြစ်သော ဝေသာလီခေတ်တစ်ခေတ်လုံး သည် စာပေရေးသားရာတွင် သက္ကဋ ဘာသာစကား၊ နာဂရီ အက္ခရာဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤကာလအတွင်း ကျွန်ုပ်တို့ ယနေ့ ပြောဆိုနေသော ရခိုင်ဘာသာစကားဖြင့် ရေးထိုးထားသည့် ကျောက် စာ ခေါင်းလောင်းစာ စသည် တို့ကို တစ်စုံတစ်ရာမျှ မတွေ့ရပါ။ . . . လေးမြို့ခေတ်မှာမှသာ တွေ့ရသည်။ ဥပမာ- ဒဿရာဇာ ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။” (ဦးအေးချမ်း၊ ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၇၄-၇၅ ခု၊ အမှတ်စဉ်-၁၄)

ရခိုင်မြန်မာစာပေကို လေးမြို့ခေတ်မှာမှ တွေ့ရှိသည်ဆိုခြင်းသည် ရခိုင်တို့ က ဆယ်ရာစုမှစတင်၍ ဝင်ရောက်လာသည်ဟူသော အဆိုအတွက် ထောက်ခံချက် ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာများ (ဗမာများ) မြန်မာပြည်သို့ ဝင်ရောက်လာခြင်းသည်ပင် ၉ ရာစု နှောင်းဖြစ်နေရာ မြန်မာထဲကဖြစ်သော ရခိုင်က မိမိတို့ရခိုင်မှာ ဆယ်ရာစု မတိုင်ခင်က ဝေသာလီခေတ်ကပင် ရှိနေသည်ဟု ဆိုခြင်းကို ဆန်းစစ်ရန် လိုပေ လိမ့်မည်။ စာပေရေးသားမှုမှာလည်း မိမိတို့မှာ စာပေမရှိ၍ ထိုခေတ်မှာ ကုလား စာပေသုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုရန်မရှိပါ။ ထိုခေတ်က ဘာသာစကားလည်း ကုလားစကား ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဝေသာလီနိုင်ငံပျက်သုဉ်းခြင်းသည် ရခိုင်၊ မြန်မာစာပေများ စတင် တွေ့ရှိလာရသော ဆယ်ရာစုနှောင်းပိုင်းကာလ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ် မြန်မာများဝင်၍ ဝေသာလီပျက်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ဝေသာလီခေတ်ကလူများ အိန္ဒိယနွယ်ဝင်များ ဖြစ် ရန်သာရှိသည်။ ရခိုင်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုရားပုထိုး၊ စေတီများအပြင် ဟိန္ဒူနတ် ဘုရား၊ ပုထိုးများကိုလည်း နေရာ အနှံ့မှာ တွေ့ရသည်။ (Pamela, 2001: 10, 11, 13) ဟိန္ဒူဆိုလျှင် ကုလားလူမျိုးသာ ဖြစ်ရမည်။ တခြားလူမျိုးတွင် ဟိန္ဒူဘာသာဝင် မရှိပါ။ ထို့အပြင် ဒေါက်တာအေးချမ်း ကလည်း သူ့ရဲ့ အထက်ဆောင်းပါး၏ နောက်

တစ်ပိုဒ်တွင်

"ကျွန်ုပ်တို့အနေနှင့် ဖြေရှင်းရမည့် အဓိက အရေးကြီးဆုံး ပြဿနာ တစ်ရပ်မှာ ဝေသာလီခေတ်ကုန်သည်အထိ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်သွားကြသော ပြည်သူများသည် ရခိုင်လူမျိုး ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ဆိုသည့် ပြဿနာပင်ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာ ပင်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်မှာ လွယ်ကူမည်မဟုတ်ချေ။ သို့သော် မျက်မှောက်ခေတ်မှာ ရရှိထားသော သမိုင်းအထောက်အထားများကို အားကိုးအားထားပြု၍ အနီးစပ်ဆုံး ဖြစ်အောင် တွေးတောကြံဆ ကြရန်သာ ရှိပေသည်။ (ဦးအေးချမ်း-၁၉၇၅၊ စာ-၅၁)။

ဦးအေးချမ်းက ဝေသာလီခေတ်က ပြည်သူများ ယနေ့ ရခိုင်များ ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ဟူသော ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် လွယ်ကူမည်မဟုတ်ဟု သုံးသပ်ခြင်းသည်လည်း အကြောင်းရှိပေသည်။ ရခိုင်လူမျိုးမဟုတ်ဟု အမှန်ကိုသာ ပြောခဲ့လျှင် သူ့ပတ်ဝန်းကျင်က သူ့ကို ရန်ဆောင်လာမည်၊ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်လာမည်။ ယခုလောက်စောဒကတက် မေးခွန်းထုတ်မှုအတွက်ပင်လျှင် ကန့်ကွက်မှုများ ပေါ်ပေါက်နေ၍ ဒေါက်တာအေးချမ်းခမျာ နောက်ဆုတ်၍ မကုန်ဖြစ်နေသည်။ ရခိုင်တွင် ရှေးဟောင်းသမိုင်း၊ အလယ်ခေတ်သမိုင်း၊ တခြားဘယ်သူနှင့်မှမဆိုင်ဟု ပြောဆိုရေးသားမှသာ အမျိုးသားရေး တာဝန်ကျေမည်ဟု ခံယူသူအစွန်းရောက်သူများ ရှိနေသည်မဟုတ်လော။

ဝေသာလီခေတ်ပြည်သူများနှင့် ပတ်သက်၍ အဖြေက ရှင်းနေပါသည်။ ကျောက်စာ၊ ပေစာ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသန ပစ္စည်းများအရ ဝေသာလီခေတ်သည် ကုလားခေတ်ဖြစ်၍ ကုလားလူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့သည်။ အနောက်တိုင်းသမိုင်းပညာရှင်များအပြင်၊ မြန်မာ့သမိုင်းပညာရှင်များဖြစ်ကြသော ဒေါက်တာကျော်သက်၊ ဗိုလ်မှူးဘရှင်၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်းတို့က ရခိုင်သည် မြန်မာပြည်မဘက်မှ ဆယ်ရာစုနောက်ပိုင်း ဝင်ရောက်လာသူ မြန်မာအုပ်စု တစ်စုဖြစ်သည်။ ထိုစဉ် မတိုင်ခင်က ရခိုင်ပြည်တွင် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားပြီး၊ အိန္ဒိယ လူမျိုး နေထိုင်ခဲ့သည်ဟု သူတို့ရေးသော သမိုင်းစာအုပ်များ အသီးသီးမှာ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ဒေါက်တာကျော်သက်က

"တိဗက်မြန်မာအုပ်စုတွင် အနောက်ဘက် တိဗက်မြန်မာနှင့် အရှေ့ဘက် တိဗက်မြန်မာဟူ၍ ရှိပြီး အရှေ့အုပ်စုတွင် ရခိုင်၊ ထားဝယ်၊ တောင်ရိုး၊ အင်းသားများ ပါဝင်သည်။ မြန်မာတို့သည် ပုဂံကို အေဒီ ၈၅၀ ခန့်က တည်ခဲ့ပြီး အခြားအရပ်များသို့ ပြန့်နှံ့ခဲ့သည်။ ရခိုင်တို့သည် အနောက်ဘက်အရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ပြန့်နှံ့သူတို့၏ ရှေးဦးချီတပ်ဦး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် ခရစ် ၉၅၇ ခု လောက်တွင် ဧရာဝတီ မြစ်ဝှမ်းကို ဖြတ်ကျော်၍ အမ်းတောင်ကြားလမ်းကို ကျော်လွှားဖြတ်သန်းသော ရခိုင်ဒေသသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းနောက်ပိုင်း ရခိုင်သမိုင်းသည် မြန်မာပြည်၏ သမိုင်းနှင့်ပိုမို ဆက်စပ်နေခဲ့သည်။ ၎င်းဆယ်ရာစု နောက်ပိုင်းကာလကို ရခိုင်ပြည်တွင် လေးမြို့ခေတ်ဟုခေါ်ပြီး ၁၅ ရာစု ထိ တည်တံ့ခဲ့သည်။

....ရခိုင်ပြည်သို့ မြန်မာအုပ်စုတစ်စု မဝင်ရောက်မီ ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်း အတန်ကြာကပင် အိန္ဒိယမင်းဆက်များ စိုးစံခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကျောက်စာအထောက်အထားအရ မြန်မာများ မရောက်ခင် အုပ်စိုးခဲ့သောသူများ၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုနှင့် နီးစပ်ပြီး ဘင်္ဂလားလွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမင်းဆက်များကို အဆုံးတိုင် နှိပ်ကွပ်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ရခိုင်သားတို့သည် လျင်မြန်ဖျတ်လတ်၍ ရဲရင့်ထကြွသော မြန်မာ အဆက်အနွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။^(၁)

ဒေါက်တာကျော်သက်၏ အထက် ရှင်းလင်းချက်တွင် ဤစာတမ်း၏ ခေါင်းစဉ် အတွက်လည်းကောင်း၊ ဦးအေးချမ်း၏ ရခိုင်ပြည်ဝေသာလီခေတ်က ပြည်သူများ ယနေ့ရခိုင်များ၊ ဟုတ်၊ မဟုတ် ဟု မေးခွန်းထုတ်မှုအတွက် လည်းကောင်း၊ လုံလောက်သော အဖြေပါဝင်နေပြီဟု သုံးသပ်တွေ့ရှိရပါသည်။

အလားတူပင်လျှင် မြန်မာသမိုင်းကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သူ ဗိုလ်မှူး ဘရှင်က

"ဝေသာလီနိုင်ငံ မည်သည့်အချိန်က စတင်သည်ကို ပြောရန်ခဲယဉ်းပေသည်။ ၎င်းသည် အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းမှ လူမျိုးများ၏ မင်းဆက်ဖြစ်ပြီး

^(၁) ဒေါက်တာကျော်သက် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊ ခေတ်မြန်မာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။

၁၀ ရာစု၊ ၁၁ ရာစု မြန်မာ/ရခိုင် များ ဝင်ရောက်လာသည့် ကာလအထိ တည်တံ့ခဲ့သည်^(၁) "ဟု ရေးသားထားသည်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက "မြန်မာတွေ ကျောက်ဆည်နယ်က ပြန်ထွက်တယ်။ ယပ်တောင်ဖြန့်သလို ပျံ့နှံ့သွားရာတွင် ရခိုင်စစ်တွေထိရောက်တယ်"ဟု ရေးသားသလို မြန်မာများ ကျောက်ဆည်နယ်သို့ ၉ ရာစု နှောင်းပိုင်းမှ ရောက်ရှိ သည်။ မြန်မာမြေပြန့်ကို မြန်မာများရောက်မလာခင်ကပဲ တခြားလူမျိုးတွေ ရောက်နေပြီဆိုတာကိုတော့ မေ့လို့မဖြစ်ဘူး (သန်းထွန်း၊ မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း၊ ၂၀၀၁ ခု၊ စာ-၃၃)လို့လည်း ရေးထားသေးတယ်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ရောက် မြန်မာ (ယနေ့ ရခိုင်ဆိုသူ)များလည်း ၉ရာစုနှောင်းပိုင်းမှသာ ရောက်ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ရခိုင်သမိုင်းမှာလည်း ၁၁ ရာစုအစပိုင်း လောက်တွင် ပုဂံမှ စောခင်နှောင်းမင်းက ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်၍ စုဠစန္ဒြားမင်း၏ သားငမင်းငတုံ နန်းစွန့်ရသည်။ ခေါင်းဖြတ် အသတ်ခံခဲ့ရသည်။ စန္ဒြားအုပ်ချုပ်ခဲ့သော ဝေသာလီ နိဂုံးချုပ်သွားပြီး ရခိုင်သမိုင်းမှာ ခေတ်သစ်တစ်ခေတ် စတင်ခဲ့သည် စသည်ဖြင့် ပါရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ (ဦးလှထွန်းဖြူ၊ ၁၉၅၄၊ ရခိုင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ ၁၉၈၄ နှင့် ဦးဉာဏ၊ ၁၉၉၆၊ စာ-၃၁ ရှု) ဤတွင် ငမင်းငတုံသည် ဝေသာလီမင်း စုဠစန္ဒြား၏သားဆိုလျှင် စောခင်နှောင်းသည် ဝေသာလီမျိုးမဟုတ်သလို ပုဂံဘက်မှလာသောသူ မျိုးဆက်များလည်း ဝေသာလီနွယ်ဝင် မဟုတ်၊ မြန်မာသာ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါတို့သည် ပြည်တွင်းပညာရှင်များ၏ ထင်မြင်ချက်များ၊ လေ့လာစူးစမ်းရရှိမှုများဖြစ်သည်။ ပြည်ပမှ သမိုင်းပညာရှင်များက မည်သို့သုံးသပ်သည်ကို ကြည့်ရန် လိုပေသည်။ ရခိုင်ပြည်၊ ရှေးဟောင်းသမိုင်းကို ကျောက်စာ၊ ပေစာ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနပစ္စည်းများကို အခြေခံ၍ လေ့လာစာတမ်းပြုစုသူ သြစတြေးလျမှ Dr.Pamela Gutman က

"We cannot be sure who the earliest inhabitants of Arakan were. Most probably they included some minority groups, still surviving in the remoter areas: the Chin, The Mro and the Sak. The dominant group today, the Rakaing, appear to

[1] ဗိုလ်မှူးဘရှင်၊ "အရှေ့ရထား အရှင်က မြန်မာနိုင်ငံ" ၁၉၉၈ ခု၊ စာ-၇၀၊ ၇၁။

have been an advance-guard of Burmas who began to cross the Rakhaing Yoma in the ninth century."

ရခိုင်၏ရှေးဦးဆုံးလူများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်တို့ မသေချာ၊ ဖြစ်နိုင်ဆုံးက ၎င်းတို့ထဲမှာ ယနေ့ဝေးလံခေါင်ဖျား ရောက်နေသူ လူနည်းစုများဖြစ်ကြသော ချင်း၊ မြို့ နှင့် သက်တို့ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ယနေ့ ကြီးစိုးနေသော ရခိုင်များသည် မြန်မာ တို့၏ ရှေ့ပြေးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ၉ ရာစုမှာ ရိုးမတော်ကို ကျော်ဖြတ်လာ ခဲ့ကြသည်။⁽¹⁾

Pamela က ရှေးဦးရခိုင်ပြည်သူများအကြောင်း မသေချာဟု ပြောသော်လည်း ရခိုင်များမှ ၉ ရာစုမှ ဝင်လာကြောင်း သေချာစွာ ပြောထားသည်။ အေဒီ ၉ ရာစုမှာမှ ဝင်လာသူသည် အေဒီ ၄ ရာစုကပင် အခိုင်အမာ မှတ်တမ်းရှိပြီးဖြစ်သော ဝေသာလီ နိုင်ငံ ပြည်သူများဆိုရာတွင် မပါဝင်နိုင်ချေ။ Pamela Gutman က နောက်တစ်နေရာ မှာလည်း "Thier (the Chins')infiltration into Arakan had certainly begun before the arrival of Burma Rakhaing. Rakhaing were the LAST significant group of people to come into Arakan."⁽²⁾

ရခိုင်တွင် ချင်းများက ရခိုင်တို့ မရောက်ခင်ကပင် ရောက်ရှိသွားသည်။ ရခိုင် သည်သာ နောက်ဆုံးဝင်လာသော လူမျိုးစုဖြစ်ပါသည်။

ချင်း၊ မြို့ သက်တို့သည် ဝေသာလီတွင် လူနည်းစုအဖြစ်သာ ရှိခဲ့မည်။ အဓိက ပြည်သူများမဟုတ်ပါ။ ရခိုင်တွင် တွေ့ရသော စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လက်မှုပညာအ ဆင့်သည်အတော်မြင့်မားသည်။ ၎င်းတို့ကို ယနေ့အထိ မဖွံ့ဖြိုးသေးသော အထက် ပါလူမျိုးစုများနှင့် ပတ်သက်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ ထိုယဉ်ကျေးမှုများကို သယ်ဆောင် လာသူမှာ အိန္ဒိယလူမျိုးများသာ ဖြစ်ရပေမည်။

မြန်မာ့သမိုင်း ပြုစုခဲ့သော အနောက်တိုင်း သမိုင်းပညာရှင်များဖြစ်ကြသော A.Phayre, G.E.Harvey, D.G.E Hall, M.Collis တို့က ဝေသာလီနိုင်ငံနေ အဓိက ပြည်သူများမှာ အိန္ဒိယလူမျိုးများဖြစ်သည်ဟု သူတို့၏သမိုင်းစာအုပ်များမှာ ရှင်း လင်းစွာ ဖော်ပြထားကြောင်းတွေ့ရသည်။

M.Collis . "ဝေသာလီသည် မြန်မာတို့၏ ပထမဦးဆုံး မြို့တော်မဟုတ်၊ ဟိန္ဒူ

⁽¹⁾ Pamela Gutman: "Burma's Lost Kingdom," orchid press Bangkok, 2002, p. 15.

⁽²⁾ Pamela, 1976, 23.

တို့၏ နောက်ဆုံးမြို့တော်ဟု ပြောသည့်အပြင် ဆယ်ရာစုမတိုင်ခင် ရခိုင်သည် ဟိန္ဒူနိုင်ငံတစ်ခုသာ ဖြစ်ခဲ့သည်”ဟုဆိုသည်။⁽¹⁾ M.Collis နောက် စာအုပ် တစ်အုပ်တွင်-

"I saw around me a race which spoke Burmese, though an earlier type, and, while predominantly Mangolian in appearance, was evidently mixed with Indian blood. --- for a thousand years, it was an Indian Land, dynasty following dynasty. Then in AD 957 the whole area was overrun by a Mongolian incursion from the north. The Mongolians mixed with the Indians and created the Arakanese race. According to San Shwe Pu (a Arkanese historian who helped M.Collis in his works on Arakan's history) Arkanese history, proper then (after AD 957) began and it lasted 8 centuries until AD 1784."

"အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျွန်တော်သည် ရှေးခေတ် မြန်မာစကားပြောသူ လူမျိုးတစ်မျိုး တွေ့သည်။ အရှင်သဏ္ဌာန် မွန်ဂိုလို့က်ပုံပေါ်သည်။ အိန္ဒိယသားများနှင့် သွေးရောပုံရှိသည်။ ... နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ၍ ဤဒေသသည် အိန္ဒိယလူမျိုး မင်းဆက် များ တစ်ဆက်တည်းအုပ်ချုပ်ခဲ့သော အိန္ဒိယနယ်မြေဖြစ်ခဲ့သည်။ အေဒီ ၉၅၇ ခု တွင် မွန်ဂိုလို့က်များ၏ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အိန္ဒိယလူမျိုးများနှင့် မွန်ဂိုလို့က်များ သွေးနှောပြီး ရခိုင်လူမျိုးဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။ . . . ဦးစံရွှေစံဘု အလို အရ ဆိုလျှင် ထိုစဉ်ကစ၍ ရခိုင်သစ်သမိုင်းသစ် စတင်သည်။ ၁၇၈၄ ခုထိ နှစ်ပေါင်း ရာစုရှစ်ရာထိ တည်တံ့ခဲ့သည်။"⁽²⁾

A brilliant Historian, Arthur Pharyre remarks: "the chandra dynasty numbered nine kings who reigned from AD 788 to AD 957. It is probable that these Kings were of a foreign race". စန္ဒြားမင်းများအကြောင်းကို ရခိုင်ခေတ်မှာ ရေးသားနေသဖြင့် သူတို့ကို နိုင်ငံခြားလူမျိုးဟု သုံးခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံခြားဖြစ်လျှင် ရခိုင်လူမျိုး မဟုတ်။ သို့ဖြင့် ထိုခေတ်ဘုရား၊ ပုထိုးများ၊ စာပေ၊

[1] JBRS, 50th Anniversary Publication 1960, p-488

[2] M.Collis: Into Hidden Burma, London 1954, 134

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများသည် ထိုနိုင်ငံခြားလူများနှင့်သာ သက်ဆိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရခိုင်တွင် အစမူလ ခြေချနေထိုင်ခဲ့သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုခေတ်ကို ရခိုင်များက မိမိတို့ခေတ်ကာလဖြစ်သယောင် ရေးသားနေခြင်းသည် မှန်ကန်မှုမရှိဟု ဆိုရပေမည်။ စန္ဒြားအုပ်ချုပ်သော ဝေသာလီကို ရခိုင်လေးမြို့ခေတ်နှင့် ပေါင်းစပ်ပေးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးလှည့်ကွက်တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနတွင် နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်နီးပါး ပါမောက္ခအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ D.G.E. Hall က

“ဆယ်ရာစုထိ မြန်မာများ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အခြေစိုက်ခဲ့ပုံ မရပါ။ သို့ဖြင့် ထိုစဉ်မတိုင်မီက မင်းဆက်များသည် အိန္ဒိယလူမျိုးများဖြစ်ကြပြီး ဘင်္ဂလားနှင့်တူသော လူမျိုးစုများပေါ်တွင် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မြို့တော် အားလုံးမှာ မြောက်ပိုင်း၊ ယခုစစ်တွေခရိုင်တွင် တည်ရှိခဲ့ သည်။ ဤခရိုင်ကို တောင်ပေါ်သားများ၊ ရှမ်းများ၊ မြန်မာများနှင့် ဘင်္ဂလီများက အဆက်မပြတ်တိုက်ခိုက်မှုများရှိခဲ့၍တည်ငြိမ်မှုမရှိခဲ့သောကာလသည် များပေသည်။⁽¹⁾”

D.G.E. Hall အဆိုမှ သိရသည်မှာ ရခိုင်ပြည်တွင် ဆယ်ရာစုမတိုင်ခင် (တစ်နည်း ဝေသာလီခေတ်မှာ) ပြည်သူများသည် ယနေ့ ရခိုင်များမဟုတ်ပါ။ ဘင်္ဂလားနှင့်တူသော လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။ ဘင်္ဂလားနှင့်တူသော လူဟူ၍ ရခိုင်ပြည်မှာ ရိုဟင်ဂျာများသာ ရှိသည်။ ရခိုင်များမူ မြန်မာနှင့်သာ တူသည်။ ယခု ဖြစ်နေပုံကား ထိုဘင်္ဂလားနှင့်တူသော ရိုဟင်ဂျာများကို ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် မည်သို့မျှ မသက်ဆိုင်ကြောင်း၊ ဘင်္ဂလားမှ မကြာခင်ကဘဲ စိမ့်ဝင်သူ၊ ခိုးဝင်သူများဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝါဒဖြန့်နေသည်။ ရှေးကျသူကို နောက်ကလာသူက နိုင်ငံခြားသားဟု ဆိုနေသည်။ မဟုတ်မမှန် ဝါဒဖြန့်သူများ စဉ်းစားရန် လိုလိမ့်မည်ဟု ထင်ပါသည်။ ဝေသာလီခေတ်မှာ လည်းကောင်း၊ လေးမြို့ခေတ်မှာလည်းကောင်း၊ မတည်မငြိမ်သော ကာလများရှိခဲ့သည်။ တောင်ပေါ်သားများ၊ ပျူများ၊ ရှမ်းများ၏ တိုက်ခိုက်မှုများရှိခဲ့သည်။ ထိုစစ်ရေးစစ်ရာကြောင့် ပြည်တွင်းရှိလူများ ဟိုပြောင်းသည်ပြောင်းရှိခဲ့သည်။ ရခိုင်က ဘင်္ဂလားကို အုပ်ချုပ်ခဲ့သလို ဘင်္ဂလားက ရခိုင် ကို

(1) D.G.E.Hall: *A History of south-east Asia*, London. Mcmillan, 1961,p-192

အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် အချိန်ကာလများလည်း သမိုင်းမှတ်တမ်းမှာတွေ့ရသည်။ (Dr. Qanungo; *History of Chittagong*, Vol I ရှု) ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်မှ လူဦးရေ အရွေ့အပြောင်း ရှေးခေတ်ကာလကပင် ရှိခဲ့သည်။ တိုင်းပြည် တည်ငြိမ်သောအခါ ကျလျှင် ရွှေ့ပြောင်းခဲ့သူများ မူလနေရာသို့ ပြန်ဝင်ရောက်နေထိုင်ခဲ့မှုများ ရှိခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံး ရှေးဟောင်း သုတေသန အရာရှိ Emile Forchhamma ကလည်း " The earliest dawn of the history of Arakan reveals the base of the hills, which divide the lower course of the Kaladan and lemro rivers, inhabited by sojourners from India, Governed by chiefs who claim relationship with rulers of Kapilavastu. Their subjects are divided into the four castes of older Hindu communities. . . . the rivers, hills, cities bear names of Aryan origin .(Forchhamma, 1918, 1)

ချင်း၊ မြို့ သက်တို့သည် ရခိုင်သို့ ဝေသာလီခေတ်ကပင် ရောက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့ရောက်ရှိခြင်းသည် ရခိုင်များထက် စောသည်။ (Pamela 1976, 23)။ သို့သော် ဝေသာလီ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု အစစသည် အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်း ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နွယ်နေသဖြင့် ထိုယဉ်ကျေးမှုကို သယ်ဆောင်သူသည် အထက် ချင်း၊ မြို့ သက်များမဖြစ်နိုင်ပါ။ ချင်း၊ မြို့ သက်၊ ခမီတို့၏ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံသည် အိန္ဒိယလူမျိုးနှင့်မတူပါ။ ထိုစဉ်က ရခိုင်ပြည်မှ လူများသည် အိန္ဒိယသားများ ဖြစ်ခဲ့ကြမည်။

ဟာပေး၏ မှတ်တမ်းမှာလည်း ကျန်စစ်သားမင်း ၁၀၈၄-၁၁၁၂ လက်ထက် ရခိုင်စစ်ဆင်ရေးမှ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင် လာသူများသည် ကုလားများဖြစ်ပြီး မြင်းခြံ ခရိုင်မှာ နေရာချထားပေးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ (Harvey, 1947, 30)။

ဝေသာလီခေတ် ပြည်သူများနှင့်ပတ်သက်၍ Pamela Gutman ၏ ရှင်းလင်းချက်သည် လိုရင်းတိုရှင်းဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရမည်။ သူမက-

"From the middle of 8th century East-Bengal, Arakan and Pyu cities of central Burma were disrupted by the waves of Tibeto-Burma speaking peoples: these were the Mrama (in morden Burmese Myanmar) who were eventually to make

Pagan their capital and the People who were to rule Arakan and call themselves Rakhain(Rakhaing)"

တိဗက် မြန်မာ စကားပြောသူများ၊ အရှေ့ဘင်္ဂလား ရခိုင်နှင့် မြန်မာ ပြည် အလယ်ပိုင်း ပျူမြို့များကို ၈ ရာစုကပင် တိုက်ခိုက်သည်။ တချို့က ပုဂံမှာ မင်းနိုင်ငံထူထောင်ပြီး တချို့က ရခိုင်ကို အုပ်ချုပ်လာသည်။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ရခိုင်ဟုခေါ်ကြသည်။⁽¹⁾

ဤစာပိုဒ်တွင် ပါမေလာက ရာစုနှစ် တစ်ခုနှစ်ခုစော၍ မြန်မာများ ဝင်လာပုံကို ရေးပုံရသည်။ တစ်ဆက်တည်းမှာ အုပ်ချုပ်ရေး နေပြည်တော်ကို ၉ ရာစု ဆယ် ရာစုတွင် ယနေ့ မြောက်ဦးနယ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ ရခိုင်၏ တိုက်ခိုက်မှုသည် ဆယ်ရာစုနှစ်များဟု ဖော်ပြထားခြင်းလည်းရှိသည်။ ရခိုင် တို့တိုက်ခိုက်လာစဉ် သက်တို့၏ ခုခံမှု၊ အုံကြွမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ (Pamela, 1976, 15)။ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပါမေလာက ဆက်လက်၍

"By the middle of 10th century Arakan was invaded by Tibeto-Burmars who still dominate. Their cousins at the same time were conquering the Pyu and Mon of central and Lower Burma and establishing their capital at Pagan, In the succeeding centuries Pagan dominated the cities and culture of Arakan."

ယနေ့ထိ ရခိုင်ပြည်ကို ဆက်လက်ကြီးစိုးနေသော ရခိုင်များက ဆယ်ရာစု လယ်မှာ တိုက်ခိုက်ဝင်လာသည်။ သူတို့ညီနောင်များကလည်း ဗမာပြည်အလယ် ပိုင်းမှ ပျူနှင့် တောင်ပိုင်းမှ မွန်တို့ကို နှိမ်နင်းပြီး ပုဂံမှာ မြို့တော်တည်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း ရာစုနှစ်များတွင် ပုဂံက ရခိုင်မြို့များနှင့် ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်။⁽²⁾

ပုဂံဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်ဆိုခြင်းသည် ဝေသာလီပျက်ပြီး ပဉ္စာတွင် မြို့တည်အုပ်ချုပ်လာသော မင်းများပေါ်တွင် ဟုဆိုလိုသည်။ လေးမြို့ခေတ်မင်း၊ မြို့

[1] Pamela, 2001, 14

[2] Pamela, 2001, 54

များလည်း ပါဝင်မည်။ ထိုကာလမှ ရခိုင်ပြည်တွင် အိန္ဒိယအက္ခရာဖြင့် ရေးသော စာပေလည်း တဖြည်းဖြည်း လျော့နည်းတိမ်ကောလာသည်။ အစဦး အေဒီ-၁၀၁၈ ခုတွင် ပဉ္စာ ကိုမြို့တည်၍ ခတ္တသင်းက အုပ်ချုပ်စဉ် ဝေသာလီတွင် စန္ဒြားမိသားစုဝင် မင်းတစ်ပါးက အုပ်ချုပ်နေကြောင်း၊ ပုဂံသြဇာခံပဉ္စာမှမင်းများကို ခုခံတိုက်ခိုက်ကြောင်း၊ ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ မြောက်ဖက်မျက်နှာတွင် ရှိသည်ဟု Pamela က ဖော်ထုတ်ထားသည်။ ပါမေလာက-

"The north face of Shitthaung pillar may therefore have been written by a king who traced his line, if not to the old Chandra Kings, at Least to the family which gained power around the end of 8th century re-establishing vesali as the capital and barely managing to serve the tumultuous events of two centuries. The King could have been a legitimate member of old family, attempting to counter act from the old city the influence of puppet kings owing their allegiance to Pagan ruling in the new capital of Pyinsa. The Parasasti is a cry for help from old capital and it was the last gasp of Indianized line and the last Sanskrit inscription in Burma."⁽¹⁾

ဤစာပိုဒ်သည် စာတမ်း၏ ခေါင်းစဉ်အတွက် အတော်အရေးပါသည်။ အထောက်အကူဖြစ်သည်။ ပထမအချက်က ပဉ္စာမှာ ခတ္တသင်းတို့ အုပ်ချုပ်စဉ် ဝေသာလီမှာ စန္ဒြားမိသားစုဝင်တစ်ယောက် စင်ပြိုင်အုပ်ချုပ်နေကြောင်း ပေါ်လွင်သည်။ ဒုတိယအချက်က ခတ္တသင်သည် စန္ဒြားမိသားစုဝင်မင်းတစ်ပါးနှင့် စင်ပြိုင် ဖြစ်နေ၍ သူကိုယ်တိုင်က ရခိုင်သမိုင်းမှာ ပါရှိနေသလို ဝေသာလီစုဌာထိုင်စန္ဒြားမင်း၏ သား/တူ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဝေသာလီမင်းက ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးတည်တံ့ရန် ခုခံနေသည်။ အကူအညီတောင်းခံနေသည်ဟု ပါရှိသဖြင့် ပဉ္စာရှိမင်းများကြောင့် ဝေသာလီပျက် မညှိကိန်း ရောက်နေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုရမည်။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စာမင်းသည် ဝေသာလီမင်းများနှင့် သွေးသားတော်စပ်ရန်မရှိပါ။ ပဉ္စာရှိ ခတ္တသင်း

[1] Pamela, 1976, 74

သည်သာ စူဠစန္ဒြားမင်း၏ တူသားဖြစ်လျှင် သူနှင့်သူ့ကို ဆက်ခံသူမင်းများ စန္ဒြားမျိုးနွယ်ဝင်များ ဖြစ်မည်။ ထိုမင်း၏အမည်နောက်တွင် စန္ဒြားစကားလုံး ရှိနေမည်။ သူတို့ လက်ထက်တွင် ရှေးကကဲ့သို့ အိန္ဒိယကျောက်စာ ပေစာများ ရှိနေပေမည်။ ယခု ပါမေလာပြောသော အထက်ကျောက်စာမူ ဝေသာလီမှ စန္ဒြား မိသားစုဝင်မင်းက ရေးသည့်အပြင် အိန္ဒိယစာပေဖြင့် နောက်ဆုံး ကျောက်စာဟု လည်း သိရပါသည်။ ဒီနောက်ပိုင်းတွင် ဝေသာလီနိုင်ငံဟူ၍ မရှိတော့ချေ။ လေးမြို့ခေတ်ဟု စတင် ပေါ်လာပြီး ခတ္တသင်းနှင့် သူတို့ဆက်ခံသူ မင်းများအားလုံး မြန်မာအမည်ဖြင့် တွေ့ရသည်။ ဤခေတ်မှစ၍ မြန်မာအက္ခရာဖြင့် စာပေများ ပေါ်လာသည်။ ၎င်းသည်ပင် ရခိုင်ပြည်တွင် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး ပြောင်းလဲမှုတစ်ရပ် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပေါ်ပေါက် ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဝေသာလီ၏ နိဂုံးချုပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဦးအေးချမ်း၊ ရခိုင်တန်ဆောင်၊ တွဲ-၁၄၊ ၁၉၇၅-၇၆)

ဤအပြောင်းအလဲကာလနှင့်ပတ်သက်၍ ရခိုင်အမျိုးသား သမိုင်းပညာရှင် ဒေါက်တာအေးချမ်း၏ လေ့လာသုံးသပ် တင်ပြချက်သည် ပိုမို၍ ပီပြင်ရှင်းလင်းကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဒေါက်တာအေးချမ်းက

"ဝေသာလီခေတ်မှာ သက္ကဋဘာသာစကားကို အသုံးပြုပြီး လေးမြို့ခေတ်မှာ ရခိုင်ဘာသာစကားကို အသုံးပြု၍ ကျောက်စာများ ရေးထိုးလာကြသည်။ ... နာဂရီအက္ခရာအစား ရက္ခဝဏ္ဏ အက္ခရာကို အသုံးပြုလာကြသည်။ ဤကာလတွင် ဝေသာလီခေတ်က ထုနှင့်ထည်နှင့် လွှမ်းမိုးခဲ့သော အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်း ယဉ်ကျေးမှုသည် အဋ္ဌေအသက် မျှသာကျန်တော့သည်ဟု ဆိုချင်သည်။ တိုတောင်းသောကာလအတွင်း အပြောင်း အလဲက မြန်လွန်းလှပေသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ဝေသာလီခေတ်၏ ဇာတ်သိမ်းပိုင်းနှင့် နီးနွယ်နေ ပေမည်။ ဝေသာလီခေတ်နှင့် လေးမြို့ခေတ် ခေတ်အကူးအပြောင်း ၏ တိုတောင်းသောကာလတွင် ရခိုင် ပြည်၌ ကြီးမားသော နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး ပြောင်းလဲမှုကြီးတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့၍ပင် ဖြစ်မည်လော ဟု တွေးတောစရာဖြစ်လာပါသည်။ . . . အများအားဖြင့် ဝေသာလီ ခေတ် ထိုသက္ကဋကျောက်စာများမှာ မင်း၊ မိဖုရားတို့ ကုသိုလ်ပြုကြောင်း ကမ္မည်းတင်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် သံတွဲမြို့၊ ငလုံးမော်ရွာ အနီးရှိ သက္ကဋကျောက်စာမှာ (၈) ရာစုခန့်က ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်၍ မဲဂါနှင့် သာကောမဓမ္မ အမည်ရှိ ဒါယကာနှစ်ဦးက မိဘတို့ကုသိုလ်အတွက် အလှူအတန်း ပြုထားကြောင်း ဖော်ပြထားသဖြင့် မင်း၊ မိဖုရား တို့သာမဟုတ်ဘဲ တစ်ပြည်လုံးကပင် သက္ကဋဘာသာစကားကို အသုံးပြုကြောင်း ထင်ရှား သိသာစေပါသည်။ သို့ ဖြစ်လျှင် ဤမျှမြောက်ပိုင်းအိန္ဒိယ ယဉ်ကျေးမှုကို ရက်ရက်ရောရော လက်ခံခဲ့သော ပြည်သူများသည်လည်း မြောက်ပိုင်း အိန္ဒိယနှင့် မည်မျှ နီးစပ်မည်ကို အထူးစောဒကတက်ရန် လိုမည်မထင်ပါ။ ဤကဲ့သို့ အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်း ယဉ်ကျေးမှု အကြီးအကျယ် ထွန်းကားခဲ့သော ဝေသာလီ ခေတ်သည် မည်ကဲ့သို့ ဇာတ်သိမ်းသွားသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ အတိအကျ မသိကြခြင်းမှာ အလွန် ဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းပေသည်။^(၁)

ဒေါက်တာအေးချမ်း၏ သုံးသပ်ချက်မှာ ဝေသာလီမင်းမျိုးမင်းနွယ်များသာ အိန္ဒိယနှင့် နီးနွယ်ခြင်းမဟုတ်၊ ပြည်သူများလည်း နီးစပ်ပေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တူညီသည်ဟု ဆိုရမည်။ ဝေသာလီမှ လေးမြို့ ခေတ်သို့လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲသွား၍ အိန္ဒိယစာပေလည်း ရပ်တန့်သွားသည်။

ဝေသာလီနှင့်ခေတ်ပြိုင် မြန်မာပြည်မတွင် ပျူနိုင်ငံများ ရှိခဲ့သည်။ သရေခေတ္တရာ၊ ဟန်လင်း၊ ဗိဿနိုး၊ မိုင်းမော် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ပျူများသည်လည်း မြန်မာ့သမိုင်းပညာရှင်များ အလိုအရ တိဗက်မြန်မာစကားပြောသော အုပ်စုထဲက ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ နောက်ပိုင်းမှ ဝင်လာသူမြန်မာများနှင့် ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတူညီ နီးစပ်မှုရှိ၍ ရောနှောသွားသည်။ ယခုအခါ ပျူဟူ၍ သီးခြားမရှိတော့ချေ။

ရခိုင်ဝေသာလီမှ အိန္ဒိယလူမျိုးများနှင့် အရှေ့ဘက်မှဝင်လာသူ တိဗက်မြန်မာများသည် လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုမတူညီသဖြင့် အပြည့်အဝ ရောနှောသွားခြင်းမဖြစ်ခဲ့ချေ။ မရောနှောဘဲ ကျန်သူများ ရခိုင်ပြည်တွင် ယနေ့ထိ ရှိပေသည်။ ဘင်္ဂလားနှင့် ဆက်လက် ကူးလူးဆက်ဆံနိုင်ခဲ့၍ မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းပြီး

(၁) ဦးအေးချမ်း၊ ၁၉၇၅-၇၆၊ ရခိုင်တန်ဆောင်၊ တွဲ-၁၄၊ စာ-၅၂

သီးခြားရပ်တည်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ထဲတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ရှိနိုင်သလို ဟိန္ဒူများလည်း ရှိပေမည်။ အများစုမှာ မွတ်စလင်များဖြစ်ကြသည်။ အရှေ့ဘက်လားတွင် စန္ဒြားမင်းများ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော ဒေသမှာလည်း ထိုစဉ်က ဟိန္ဒူဘာသာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယနေ့အများစုမှာ မွတ်စလင်မ် ဖြစ်နေသည့် နည်းတူပင်ဖြစ်သည်။

ရခိုင်သမိုင်းအဆိုအရ ဆယ်ရာစုအလယ်မှာ စန္ဒြားမင်းဆက်၏ နောက်ဆုံးမင်း စူဠထိုင်စန္ဒြားက တကောင်း ခရီးမှ အပြန်ကံလွန်၍ မြို့အမြဲတူနှင့် သူတူ ပိုင်ဖြူက ရခိုင်ဝေသာလီမင်းများ အသီးသီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပိုင်ဖြူအား ပထမ ပျူတို့က တိုက်သည်။ နောက်ရှမ်းတို့က တိုက်ခိုက်လာရာ မြောက်ပိုင်း “ယောချောင်း”ဖျားသို့ ထွက်ပြေးရင်း ကံလွန်လေသည်။ ထိုအခါ မြောက်ပိုင်း “စိုင်းတင်” ဖက်မှ သက်များ အင်အားတောင့်တင်းလာပြီး သက်မင်း ငမင်ငတုံက ရခိုင်ထီးနန်းကို သိမ်းယူသည် ဟုဆိုသည်။ မြို့တော်ကိုလည်း “လေးမြို့မြစ်”ကမ်း စွယ်ဝက်သို့ ပြောင်းရွှေ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ငမင်ငတုံကို ရခိုင်းသမိုင်းက စူဠစန္ဒြားမင်း၏သား ဟုဆိုသည်။ တောင်ပေါ်သား သက်တစ်ယောက် စန္ဒြားမင်း၏ သားဟု ဆိုခြင်းသည် စောဒကတက်စရာ ဖြစ်နေသည်။ အကြောင်းအကျိုး ဆီလျော်မှုမရှိ၊ ငမင်ငတုံကို ပုဂံမင်း စောခင်နှောင်းက အကြိမ်ကြိမ် တိုက်ခိုက်၍ ခေါင်းဖြတ် ယူဆောင်သွားသည် ဟုဆိုသည်။ (ဦးညာက-၁၉၉၆၊ စာ-၃၁)။ ဤတွင် ခတ္တသင်းသည် ရခိုင်ဘုရင်ဖြစ်လာပြီး မြို့တော်ကို ပဉ္စာသို့ပြောင်းရွှေ့သည်။ ခတ္တသင်းကို ရခိုင်သမိုင်းက စူဠစန္ဒြား၏ သားဟု ဆိုပြန်သည်။ တချို့ကလည်း တူဟု ခေါ်သည်။ ထိုမင်းတို့သည် စန္ဒြားမျိုးများနှင့်နွယ်နေလျှင် စန္ဒြားတို့၏ ဝေသာလီ အဘယ်ကြောင့် ပျက်သုဉ်းရပေမည်နည်း။ ပဉ္စာမှာ ပုဂံဩဇာခံမင်းကို ဝေသာလီမှ စန္ဒြားနွယ်ဝင် မင်းတစ်ပါးက ခုခံတိုက်ခိုက်နေသည်ဟု ကျောက်စာပါရှိပြန်သည်။ ဝေသာလီနိုင်ငံမင်းကို ပုဂံမှ မင်းတစ်ပါးက တိုက်ခိုက်ခြင်းမှာ စန္ဒြားမင်းဆက်ကို ထိန်းသိမ်းပေးရန် မဟုတ်။ မိမိကိုယ်တိုင် မင်းလုပ်ရန်သာ ဖြစ်ရမည်။ သို့ဖြစ်၍ သက်မင်း ငမင်ငတုံ (စူဠစန္ဒြားမင်း၏သားဆိုသူ)ကို သတ်ပြီးနောက် တက်လာသူ ပုဂံမှမင်းသည် သူ့ရဲ့ညီ/အစ်ကို ဖြစ်ရန်မရှိပါ။ တိုက်ခိုက်၍နိုင်သူ မြန်မာတစ်ယောက်သာ ဖြစ်ရမည်။ စန္ဒြားနွယ်ဝင်နှင့် မြန်မာနွယ်ဝင် တခြားစီဖြစ်သဖြင့် စန္ဒြားဝေသာလီမှ မြန်မာလေးမြို့သို့ ခေတ်ပြောင်းသွားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် ခတ္တသင်းကို စူဠစန္ဒြားမင်း၏ တူသားဟု ရခိုင်သမိုင်းက

ပြောဆိုခြင်းသည် ဝေသာလီခေတ်နှင့် လေးမြို့ခေတ်ကို အမွေပေါင်းဆက်ပေးရန် အားထုတ်ခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဤသည်ပင် ရခိုင်သမိုင်း၏ လှည့်ကွက်၊ မြှုပ်ကွက် တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ သမိုင်းပညာရှင်များက အာရုံစိုက်၍ အဖြစ်မှန် ဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်သော အကြောင်းအချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ဝေသာလီ ပျက်သုဉ်းခြင်းသည် မြန်မာများ တိုက်ခိုက်၍ ဖြစ်ကြောင်းကို ဒေါက်တာအေးချမ်းက

“ဤနေရာတွင် စဉ်းစားဆင်ခြင်ရန် အချက်အလက်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်သည်။ မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းတွင် အင်အားနည်းနေသော ပျူတို့ဒေသသို့ တိဗက် မြန်မာအနွယ်ဝင်များ ဝင်ရောက်လာသကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်တွင်း သို့လည်းဝင်ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ဝေသာလီခေတ် ဇာတ်သိမ်းသွားရခြင်း ပေလော ဟူသည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။”

ဆယ်ရာစုတွင် ရခိုင်သို့မြန်မာများ ဝင်ရောက်ခြင်းဖြင့် ဝေသာလီနိုင်ငံ ပျက်သုဉ်းသွားသည်ဟုဆိုလျှင် ဝေသာလီနေ မူလပြည်သူများ မြန်မာမဖြစ်နိုင်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ချင်းအတူတူ ဖြစ်နိုင်သော်လည်း၊ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရ ကွဲပြားသော လူမျိုးများဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့ ရခိုင်များသည် ဝေသာလီခေတ်က လူနှင့် လူမျိုးရေးအရ မတူနိုင်ပါ။ ဘာသာကို အခြေခံ၍ လူမျိုးသမိုင်း တည်ဆောက်၍ မရပါ။ ဘာသာနှင့်လူမျိုး တစ်ခြားစီ ဖြစ်သည်။

စန္ဒြားမင်းများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ မဟာယန ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဆိုသည်။ သို့သော် ဩဟာနနှင့် ယင်းတို့၏ အယူဝါဒကိုလည်း စောင့်ရှောက်ကူညီပေးခဲ့သည်။ ရခိုင်တွင်ဩဟာနဝါဒနှင့် သျှိုဝကိုးကွယ်မှုများ ရှိခဲ့သည်။(သန်းထွန်း၊ ၂၀၀၁၊ စာ-၂၉)။ စန္ဒြားတို့သည် ဟိန္ဒူ သျှိုဝနတ်မှ ဆင်းသက်သူများဟု ခံယူသည်။ (Pamela, 2001, 13-42)ဟိန္ဒူတွင် ဇာတ်ခွဲခြားမှု စနစ်ရှိရာ တခြားလူမျိုးများကို မိမိတို့ထံ ရောနှောခွင့်မပြု။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ရက္ခမှ ရက္ခိုင်၊ ရက္ခိုင်မှ ရခိုင်ဖြစ်လာသည်။ အမျိုး၊ သီလ စောင့်ရှောက်သူများဖြစ်သည်။ မျိုးပျက်မည်ကိုစိုး၍ တခြားလူမျိုးနှင့်မရောဟု ရခိုင်တို့ကဆိုသည်။ နှစ်ဖက်စလုံး (ဝေသာလီကုလားနှင့် မြန်မာပြည်မဘက်မှ ဝင်လာသူရခိုင်)သည် အမျိုးစောင့်သူ၊ သီးသန့်မျိုးမရောဘဲ နေလိုသူများဖြစ်ကြရာ နောက်ပိုင်းရာစုများတွင် မည်သည့် အတိုင်း

အတာထိ (M.Collis ပြောသလို)ရောနှောခဲ့သည်ကို ဆက်လက် သုတေသနပြုရန် လိုမည်ဟု ထင်ပါသည်။ M.Collis က လွယ်လွယ်နှင့် မှတ်ချက်ပေးပုံရသည်။ အဆုံးသတ် သုံးသပ်ရသည်မှာ စန္ဒြားမင်းများခေတ် ပြည်သူများသည် ရခိုင်မဟုတ် သလို ရခိုင်များသည် စန္ဒြားမင်းများ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော ဝေသာလီကာလ၌ အုပ်ချုပ် ခဲ့သူများတွင်လည်း မပါဝင်ချေ။ သူတို့သည် စန္ဒြားမင်းမျိုးနွယ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခြင်း ကို ဆက်လက်သုတေသန ပြုရန်လိုမည်ဟုထင်ပါသည်။ သူတို့သည် စန္ဒြား မင်း ဆက် ဇာတ်သိမ်းသွားသည်အထိ အရှေ့ဘက်မှဝင်လာ၍ တိုက်ခိုက်ပြီး ရခိုင်ပြည် အုပ်ချုပ်ရေး ရယူသူ များသာဖြစ်ကြသည်။

စန္ဒြားမင်းများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးသည် ရခိုင်မှာသာမက စစ်တကောင်း အခြေပြု အရှေ့ဘက်လားမှာလည်း ရှိခဲ့သည်။ စစ်တကောင်း စန္ဒြားများတွင် ဗာလာစန္ဒြား မင်းရှိသလို ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာမှာလည်း ဗာလာစန္ဒြားမင်းအမည်ဖြင့် မင်းတစ်ပါးတွေ့ရသည်။ သမိုင်းအထောက်အထားများကို လေ့လာပါက စစ် တကောင်း ဗာလာစန္ဒြားနှင့် ရခိုင်ဗာလာ စန္ဒြားသည် တစ်ဦးတည်းသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ် နိုင်သည်။ ဤစန္ဒြားများသည် မျိုးနွယ်စုတစ်ခုတည်းက မိသားစုနှစ်ခုခွဲ၍ အုပ် ချုပ်ခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ (ဒေါက်တာ Qanungo, 1988, 67,68)

တစ်ဖန် တတိယဝေသာလီနိုင်ငံကို နတ်မြစ်အနောက်ဘက်မှ မဟာဝိရမင်း (AD 600-612)က တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သူသည် မြို့တော်ကို ပထမမောင်းတော မြို့ "ဖြူမ"ဒေသတွင် တည်ခဲ့သည်။ ဖြူမသည် အေဒီ နှစ်ရာစု ဂရိကယူဂျာလှည့်ခရီး သည် Ptolemy မှတ်တမ်းအရ ဆိပ်ကမ်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၎င်းမှတစ်ဆင့် တခြားနေရာများတွင် ဒေသလိုက်မင်း လုပ်နေသော မင်းငယ်များကို သိမ်းသွင်း ပြီးသော ဝေသာလီနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။(Pamela, 1976, 44-45)

ဤဝေသာလီမင်းများ နတ်မြစ်အနောက်ဘက်နွယ်ဝင်ဖြစ်၍ မြန်မာထက် ကုလား ဖြစ်ရန် များပါသည်။ ထိုခေတ်ဘုရင်များသည် နေရာဒေသတစ်ခုမှာ အာဏာစက်ဖြန့်ကြက်ရာတွင် မိမိလူမျိုးများကို အဓိကအားကိုးအားထားပြုရသည် ဖြစ်၍ လက်အောက်ခံပြည်သူများအားလုံး ကုလားမဖြစ်သည့်တိုင် အတော်အသင့် တော့ ကုလားများရှိကြမည်။ စန္ဒြားမင်းများ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော အရှေ့ဘက်လား၌

ပြည်သူများ ကုလားဖြစ်သည်။ ရခိုင်စန္ဒားလက်အောက်တွင် ကုလား မရှိခဲ့ ဟုဆို၍ မရ။ ကုလားများရှိခဲ့သည်ဟုသာ ဆိုရပေမည်။ ထိုကုလားများ ဝေသာလီလွန် ခေတ်မှာ တိမ်ကောပျောက်ကွယ်သော သာဓကမရှိပါ။ ယနေ့ ရခိုင်ပြည်တွင် ကုလားနှင့်နီးနွယ်နေသူသည် ရိုဟင်ဂျာများပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ များသည် ရခိုင်ပြည်တွင်းသို့ ဝေသာလီခေတ်ကပင် အခြေစိုက်နေထိုင်လာ ကြောင်းကို ငြင်းပယ်ရန်မရှိ။ ရိုဟင်ဂျာကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ကြည်ရာ မြက်နုရာ ရှာကြံ ၍ မကြာခင်က ဝင်လာသူများဟု ကြွေးကြော်မှုသည် အထက် သမိုင်း သာဓကအရ မှန်ကန်မှုမရှိပါ။ ထိုသို့ ကြွေးကြော်မှုသည် စိတ်ကူးယဉ် ဒဏ္ဍာရီများဖြစ်ပြီး လူမျိုး ရေးအရ မျိုးနွယ်ရန် အားထုတ်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာတွင် ဝေသာလီ ခေတ်မှစ၍ သမိုင်းကြောင်းအရ ဆက်နွယ် ပတ်သက်သော အခြားလူမျိုးများ လည်း ပါဝင်နေကြောင်း အခန်း(၆)မှာ တွေ့ရသည်။

ဝေသာလီခေတ်က ယနေ့ရိုဟင်ဂျာများ၏ မျိုးဆက်ဟောင်းများသည် ဗြဟ္မဏ ဘာသာဝင်၊ သျှိုဝနတ်ကိုးကွယ်သော ဘာသာဝင်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နှင့် နတ် ကိုးကွယ် သူ စသည်ဖြင့် ဘာသာကွဲအမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ ထိုစဉ်က ဘင်္ဂလား၊ မလေး၊ ထိုင်း နိုင်ငံတောင်ဘက်များမှာလည်း ထိုသို့ပင်ရှိခဲ့သည်။ အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်များနှင့် စ ရာစုကပင် ထိတွေ့မှုရှိရာမှ တစ်ဆင့် တခြားဘာသာဝင်များ မွတ်စလင်ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလား၊ မလေးတို့တွင် ရာနှုန်းပြည့်နီးပါး မွတ်စလင် ဖြစ်လာနိုင်လျှင် ၎င်းဒေသနှစ်ခုကြားတွင် ရှိနေသော ရခိုင်ဒေသမှာ ဝေသာလီ ခေတ်က ပြည်သူများ အစ္စလာမ်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလာသည်ဆိုခြင်းမှာ အဆန်းမဟုတ်ပေ။ ရခိုင်တွင် အစ္စလာမ်ပျံ့နှံ့လာခြင်း၏ သာဓကပေါင်း မြောက်မြားစွာ ရှိပါသည်။ (ဦးငမဲ-ရခိုင် ရာဇဝင်-၁၈၄၄)

သမိုင်းဆရာ ဟာဗေးက "အာသံမှမလေးအထိ ကမ်းခြေတစ်လျှောက်တွင် ၁၃ ရာစုအတွင်း အစ္စလာမ်သာသနာ ပြန့်နှံ့သွားသည်။ ထူးခြားသောပုံစံဖြင့် တည် ဆောက်ထားသော "ဗဒရ်မကာန်"ဗလီများကို ကမ်းခြေတစ်လျှောက်မှာ တွေ့ရ သည်။ ရခိုင်မှာ အမျိုးသမီးများ အိမ်တွင်းပုန်းပုံစံမျိုးနေခြင်း (more seculaded) ဖြစ်ခြင်းသည် အစ္စလာမ် ယာဉ်ကျေးမှု လွှမ်းမိုးမှုဖြစ်သည်။" (Harvey 1947. p-91)

နောက် သာဓကတစ်ခုမှာ မြောက်ဦး ကိုးဆက်မြောက်မင်း သဇာတမင်း

လက်ထက်တွင် ဦးကာဒီ၊ ဦးဟာနများ၊ ဦးမူဆာ စသည့် သာသနာပြုများကို ဘုရင်က ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ကျောင်းများ၊ ဗလီများဆောက်၍ နေ့စဉ်တရားဟောခဲ့သည်။ ပြည်သူအများအပြား နေ့စဉ်နှင့်အမျှ အစွလာမ်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းနေသဖြင့် ဆယ့်နှစ်ဆက်မြောက်မင်း မင်းဘာကြီး လက်ထက်ကျမှ ဆရာမြဝါက ရှင်ဘုရင်ထံ အရေးဆိုခဲ့၍ ဘုရင်က သာသနာပြုလုပ်ငန်းကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ (ဦးဦးသာထွန်း၊ ရခိုင်မဟာရာဇဝင် ၁၉၂၇၊ စာ-၇၀။ J.leider, 2003,15)။ ဤသို့ မင်းသုံးဆက်လေးဆက် အုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင် သာသနာပြုခွင့်ရရှိမှုကြောင့် မည်ရွေ့မည်မျှ အစွလာမ်ဘာသာဝင်ဖြစ်လာသည်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ဘာသာပြောင်းသူများ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အနည်းငယ်မျှသာဟု ပြော၍မရပေ။ ဘင်္ဂလားမှ ခိုးဝင်လာသူ လည်း မဖြစ်နိုင်။ တိုင်းရင်းသားစစ်စစ် များသာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ငြင်းပယ်ခြင်းသည် အင်အားသုံးခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ရခိုင်ဒေသကို ဘင်္ဂလားမှ "ရိုဟန်း"ဟုခေါ်ပြီး ယင်းနေလူများကို "ရိုဟင်ဂျာ"ဟု ခေါ်သည်။ ရခိုင်သံနှင့် ရှေးဦးက ဟနငယ်သတ်နှင့် ရေးခဲ့၍ မြန်မာအသံ ရိုဟင်ဂျာ ဖြစ်သွားသည်။ မြန်မာဘက်တွင် ဒေသကို "ရခိုင်"ဟုခေါ်ပြီး ပြည်သူများကို ရခိုင်သားဟုခေါ်သည်။ အညာသား၊ အောက်သား၊ ရခိုင်သားစသည်ဖြင့် ဒေသအခြေခံ၍ ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် "ရခိုင်"ဟူသည် လူမျိုးအမည်ထက် ဒေသအမည် အဓိကဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းရေးခြင်းသည် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို၊ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို နှစ်နာစေလို၍မဟုတ်။ ဝေဖန်ပုတ်ခတ်လို၍လည်း မဟုတ်ပါ။ သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်၊ သမိုင်းပြောင်းလဲမှုမှန်ကို အများပြည်သူသိစေလို၍သာ ဖြစ်ပါသည်။ "ရခိုင်ပြည်တွင် ရိုဟင်ဂျာနှင့်ရခိုင် အတူတကွ ဒွန်တွဲနေလာသည်မှာ နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ၍ ရှိနေသည်။ ကိုယ့်စည်းနှင့်ကိုယ်၊ ကိုယ့်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုယ်နေလာရာ အပြန်အလှန် အကျိုးပြုမှု၊ မှီခိုအားထားမှုများလည်း ရှိခဲ့ပေသည်။ ညီညွတ်မှုကို တည်ဆောက်နိုင်ပါက ဆက်လက် အကျိုးကျေးဇူးများ ခံစားရမည်။ ရခိုင်နှင့်ရိုဟင်ဂျာသည် တစ်လှေတည်းစီး၊ တစ်ခရီးတည်းသွား၊ တစ်ရေတည်းသောက်ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ အချင်းချင်း ညီညွတ်သင့်မြတ်ခြင်း သည်သာ အင်အား ဟု ကျွန်ုပ်တို့ယုံကြည်ပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာစကားသည် ဝေသာလီစကားနှင့်နီးစပ်တူညီပုံ

ရှေးအခန်းမှာ ရိုဟင်ဂျာသည် ဝေသာလီခေတ်က ပြည်သူများမှ ဆင်းသက်သူများဟု ရှင်းပြပြီးဖြစ်သည်။ သက်သေသာကောအနေဖြင့် ထိုသူနှစ်မျိုး ဘာသာစကား တူညီနေမှုအထောက်အထားပြဖို့လိုပါသည်။ ဦးစံသာအောင်၏ ရခိုင်အာနန္ဒစန္ဒြားကျောက်စာကို ဂါထာအလိုက် ပြန်ဆိုရေးသားမှုကို လေ့လာပါက ကျောက်စာပါစကားသည် ယနေ့ရခိုင်စကားနှင့်မတူ၊ ရိုဟင်ဂျာစကားနှင့်သာ အတော်နီးစပ် တူညီကြောင်းတွေ့ရသည်။

နှစ်ပေါင်းထောင်ချီသောကာလတွင် ရိုဟင်ဂျာစကားမှာပင် အပြောင်းအလဲများ ရှိသည်။ မြန်မာ၊ အူရဒူ၊ ဖာရစီ၊ အရဗီ စသည်ဖြင့် ဝေါဟာရရောနှောမှုရှိသည်။ ကျောက်စာပါ ဘာသာစကားနှင့် ယနေ့ ရိုဟင်ဂျာစကား တစ်ပုံစံတည်း (Identical) ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ သို့သော် Similarly များစွာရှိပါသည်။ ၎င်းကိုသဘောပေါက်နိုင်ရန် ဦးစံသာအောင်၏ မြန်မာမှုကို ကျွန်တော်ဖတ်ရှုနိုင်သော စကားလုံးများအား (မြန်မာလိုရေးရန် လွယ်ကူသော စကားလုံးများအား) အကွရာအစဉ်လိုက် ရခိုင်စကား၊ ရိုဟင်ဂျာစကားတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြလိုပါသည်။ (စာအုပ်တစ်အုပ်လုံး ဘာသာပြန်ခြင်း မဟုတ်ပါ။) ဦးစံသာအောင်၏ မြန်မာမှုကို အသံထုတ်ရာတွင် ကျွန်ုပ်အတွက် အခက်အခဲရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရေးသားဖော်ပြနိုင်သည့် စာပါအခေါ်အဝေါ်များ မည်သည့်ဘာသာစကားနှင့် နီးစပ်နေကြောင်း တူညီနေကြောင်း စာဖတ်သူများ သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ကျောက်စာပါ စကားလုံးများ ဂါထာနံပါတ်များကိုပါတွဲ၍ ဖော်ပြလိုပါသည်။

အက္ခရာစဉ်	ကျောက်စာ (မြန်မာမှုပုံစံ)	ဂါထာ	ရိုဟင်ဂျာ အခေါ်အဝေါ်	(ဦးစံသာအောင် ဘာသာပြန် ရခိုင်/မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်)
အ	အက္ကဒ	၆၄	အန်ဒါ	ဥပုပေါက်သောအရာ
	အတိတုဂ်	၆၃	အောတိတန်ဂျါ	အလွန်မြင့်သော
	အနမောဒနာ	၅/၃၉	အောနူမဒန်	နှစ်သက်ပျော်မြောခြင်း
	အနေကာရိ	၅၁	အောနေက်	များစွာသော

အက္ခရာ စဉ်	ကျောက်စာ (မြန်မာမူပုံစံ)	ဂါထာ	ရိုဟင်ဂျာ အခေါ်အဝေါ်	(ဦးစံသာအောင် သာသာမြန် ရခိုင်/မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်)
	အပရာ	၂၆	အောပရ်	အခြားတစ်ပါးအရာ
	အရီ	၁၄/၂၄	အော်ရီ	ရန်သူ
	အာတိုယ	၆၅	အတီယော	ဟိဟိအမျိုး
	ဥဇ္ဇလ	၆၀	အူဇာလ်	တောက်ပသော
	ဧက	၂၀	အောက်	တစ်
က	ကလျတေ	၁၈	ကော့စ်အိတေ	ဆိုအပ်သည်
	ကရောတီ	၃၁	ကရီး	ပြု၏။
	ကရီတာန်	၄၅/၄၇	ကရီစ်အေ	ပြုလုပ်စေသည်
	ကာလေ	၄၉/၁၉	ကာလေ	ကာလ၌
	ကွေတြ	၄၆/၅၅	ကေတ်	လယ်မြေ
	က္ကတီ	၁၇	ခေါတီ	ခံစားသည်
ဂ	ဂုဏ	၈/၆၂	ဂုန်	ဂုဏ်ကျေးဇူး
	ဂေါရ	၄၆	ဂေါရူ	နွား
ဇ	ဇဂဒ်	၅၆	ဇဂဒ်	ကမ္ဘာလောက
	ဇာနာ	၅၆	ဇနော်နာ	လူအပေါင်း
	ဇယ	၃၉	ဇောယိ	အောင်မြင်ခြင်း
	ဇိတ္တာ	၆	ဇိတ်အိုင်	အောင်မြင်ပြီး၍
	ဇွလ်	၆၁	ဇောလ်	တောက်ပသော
တ	တမြ	၄၈	တမာ	ကြေးနီ
	တျာဂ	၆၃	တီယာဂ်	စွန့်ကြဲခြင်း
	တွာရိတေန်	၄၅/၆၅	တော်ရာတူရီ	လျင်မြန်စွာ
	တေန	၅/၇	တီန	ထိုသူ
ဒ	ဒါန	၃၃/၃၅	ဒါန်	အလှူ
	ဒါဥ	၃၅	ဒါရ်က	သစ်သား
	ဒိနေဒိနေ	၄၉	ဒိနေဒိနေ	နေ့စဉ်မပြတ်
	ဒိဝ	၁၁/၂၂	ဒီဝေါ	နတ်ပြည်

အက္ခရာ စဉ်	ကျောက်စာ (မြန်မာမူပုံစံ)	ဂါထာ	ရိုဟင်ဂျာ အခေါ်အဝေါ်	(ဦးစံသာအောင် ဘာသာပြန် ရရှိနိုင်/မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်)
	ဒေဝ	၆၀	ဒီဝေါ	နတ်
	ဒေရ	၅၃/၆၀	ဒေရ်	ဒေသ
	ဒွယ်	၁၇/၄၁	ဒွီး	နှစ်
ဝ	ဓရ	၂၉/၃၃/၃၅	ဓရ်ဓော	တရားဓမ္မ
န	နဂရ	၂၀	နဂရ်	မြို့
	နဝ	၄၂	နော်	ကိုး
	နာနာ	၄၂	နာနာန်	အထူးထူး
	နိတျံ	၃၀/၅၁	နိတ္တိ	အမြဲ၊ အစဉ်
	နိတိ	၈	နိတိ	နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး
ပ	ပတီး	၁၉	ဖတီး	အရှင်သခင်
	ပါဒ	၄၉	ဖေါ်ဝ်	ခြေထောက်
	ပရ	၄၉	ဖေါ်ရေ	ပြီးနောက်
	ပူဇာ	၅၂	ပူဇာ	ပူဇော်ခြင်း
	ပုတ္တ	၄၉	ပုန်တ်	ရွံ့
	ပုတြေတာ	၄၁	ပုတ်	သား
	ပုရ်ဝ	၅၇/၆၀	ပုဗေပါ	ရှေးယခင်
	ပံစ	၁၁/၂၁	ပါန်ဆ်	ငါး
	ပံစာရ	၂၈	ပါန်ချာဆ်ပါဆ်	ငါးဆယ်ငါး
	ပြဇာ	၃၁	ဖရ်ဇာ	လူအပေါင်း
	ပြာတျာဟံ	၅၈	ဖတ္တိန်	နေစဉ်မပြတ်
	ဗြိတိ	၁၉	ဗြီးတီး	နှစ်သက်ခြင်း
ဗ	ဗလီ	၁၉	ဗလီ	ခွန်အားရှိသူ
	ဗဟုဂ	၅၀	ဗဟုတ်	အမြောက်အမြား
ဘ	ဘတ္တ	၅၈	ဘာတ်	ထမင်း
	ဘတ္တိ	၆၅/၆၄	ဘက်တီ	ယုံကြည်ခြင်း
	ဘုတ္တ	၃၅/၄၁	ဘုက္ခဝရန်	ခံစားသည်

အက္ခရာ စဉ်	ကျောက်စာ (မြန်မာမှုပုံစံ)	ဂါထာ	ရိုဟင်ဂျာ အခေါ်အဝေါ်	(ဦးစံသာအောင် ဘာသာပြန် ရခိုင်/မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်)
မ	မဟိရ်	၄၆	မဟိရ်	ကျွဲများ
	မာလာ	၄၄	မာလာ	ပန်းကုံး
	မာသာ	၄၁	မာရ်	ပေ
ရ	ရကုက္ခ	၃၆	ရက္ခာ	စောင့်ရှောက်သည်
	ရူပလာ	၄၅	ရုပ်	အရုပ်အဆင်း
လ	လဗ္ဗ	၄၂	လာဘ်	ရအပ်သော
	လောဟ	၅၃	လိုဟ	သတ္တု/ကြေး
	လေဗီတာ	၅၀	လေဗီတန်	ရေးစေသည်
ဝ	ဝရူ	၅၆/၈/၁၇	ဝရ်ရ်	နှစ်
	ဝိကြမ	၈	ဘိရ်ကရမ်	ရဲစွမ်းသတ္တိ
	ဝိဂိရိဒ	၇/၁၂	ဘိရာချ်	ယုံကြည်ခြင်း
	ဝိရ	၃၇	ဝိရ်	ရန်သူ
	ဝံဂ	၆၄	ဗန်ရှော	မျိုးရိုး
ဂ	ဂုတ္တိ	၄၂	ဂိဒ္ဓီ	သတ္တိ
	ဂုတ	၂၀	ရှောက်	တစ်ရာ
	ဂဲလာတ်	၄၉	ဂိုလာတ်	ကျောက်သင်ပုန်း
သ	သဒ္ဓုရူ	၅၀/၅၂	ရူဒရ်မ	သုတော်ကောင်း
	သမဘသဒ်	၄၂	ရှောင်ဘောဘ်	ဖြစ်နိုင်သည်
	ဩဒ္ဓိ	၄၈/၆၂	အ်ဆ်တြိ	မိန်းမ
	သုရူ	၂၂/၂၄	ရှရ်ဂေါ်	နတ်ပြည်
ဟ	ဟိနာ	၅၄	ဟိန်	ချို့တဲ့သူ

ဦးစံသာအောင်၏ မြန်မာမှုပြုပြီး ကျောက်စာကို ကျွန်တော်မှ အသံထွက် ထုတ်
ရန် အခက်အခဲရှိပါသည်။ အသံထုတ်နိုင်သည်များကို အက္ခရာစဉ်အလိုက် နှိုင်းယှဉ်
ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ တချို့မြန်မာမှုစာလုံးကို ပုံနှိပ်အက္ခရာဖြင့်ရေးရန် အခက်အခဲ
ရှိ၍ လွယ်ကူသည်ကို ရွေး၏။ အထက်ပါတို့ကိုသာ ဖော်ပြလိုပါသည်။

(ဦးစံသာအောင်၊ အနန္တာစန္ဒြားကျောက်စာ ၁၉၇၇ ခု ရှု)

ကျောက်စာသည် ဘင်္ဂလားသုံး ပြဟိအက္ခရာများဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားလည်း အိန္ဒိယ(ပါဠိ)စကားဖြစ်သည်။ ကျောက်စာပါ ဘုရင်နှင့် ပြည်သူများ၏ အမည်နာမများသည် ရှေးခေတ်ကုလား နာမည်များဖြစ်သည်။ လူမျိုးအားဖြင့် ကုလားလူမျိုး(အိန္ဒိယသား)များဖြစ်ကြသည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။ ယနေ့ရခိုင်ပြည်နယ်မှာရှိသော ရိုဟင်ဂျာများသည် ထိုကျောက်စာပါ လူမျိုးများနှင့် ဆက်နွယ်မှု ဧကန်ရှိသည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။

ထို့အတူ ဒေါက်တာဒဂုံရေး-"ရာဇဝင်ထဲမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ"ဆိုသည့်စာအုပ်အခန်း (၁၁) တွင် ပုဂ္ဂိုလ်စကား၊ ဝေသာလီစကား၊ ကသည်းစကား၊ အတ္တပတ်စကားများကို နှိုင်းယှဉ် ဇယားဆွဲပြထားသည်။ စကားစုဘုရားပုရပိုက်မှ ရှာဖွေလေ့လာပါသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ပုရပိုက်ကို အမရပူရမြို့နယ် တောင်သမန်တောင်လေးလုံးကျောင်းမှ ဆရာတော်ဦးပညာဇောတက ရှာဖွေကူညီသည်ဟုဆိုသည်။ ဤစာပေဖြင့် ဒေါက်တာ ဒဂုံက စာပေဆုပင် ရရှိသည်။ သူနှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြချက်တွင်ပါ ဝေသာလီစကားများသည် ယနေ့ရိုဟင်ဂျာစကားနှင့် ဆင်တူနေကြောင်း တွေ့ရ၍ လေ့လာသိရှိနိုင်ရန် တင်ပြအပ်ပါသည်။

မြန်မာစကား	ဝေသာလီစကား	ရိုဟင်ဂျာစကား
ထမင်းစားသည်	ဘတ်ခိုက်	ဘတ်ခိုက်ယိ
ဟင်းပေးပါ	ဟတ်ခတ်	ဟတ်ခဒေး
ဆန်	စဂူးဂူး	ဆယိလ်
ကွမ်း	ပန်ပ	ပါန်းပ
ထုံး	စွန်	စွန်/စူနာ
မုန့်ညက်	ပြစ်တာ	ပိတာ
သကြား	စိနီ	ဆီနီ
ရေမီးသီး	ဘင်ကန်း	ဘင်ဂါန်း
သရက်သီး	အမ္မာ	အာမ်
ပိန္နဲသီး	ကထောလ	ကာထောလ်
ရေ	ပါဂီ	ပါဂီ
အိပ်	ဂေါလာ	ဂေါရ်

မြန်မာကေား	ဝေသာလီစကား	နိဟင်ဂျာစကား
သင်းဖြူး	ပါတီ	ပါတီ
ခေါင်းပေါင်း	ပါဂူလီ	ပါဂူရို
ဘီး	ဘောနီ	ဖေါ်နီ
ရေဒိုး	ကော်လာ	ကူလာ
ဖယောင်းတိုင်	မှဝက်တာ	မှဘတ်တီး
ရေခွက်	ဗာတီ	ဗာလ်တီး
ထွေးခံ	ပိဂခံ	ပိဆ်ခံ
ပုလဲ	မူခတာ	မူမ်တာ
လှကြီး	ဒံဂေါ်မန	ဒံဂေါ်မာနုသ်
ညီအမ	ဗာဟ်၊ ဗောနီ	ဗာဟ်၊ ဗောနီ
ကြေးနီ	တံမာ	တမာ
ကျန်စေ့	ဂူလီ	ဂူလီ
ကျေးကျွန်	ဂူလဗနီ	ဂူလံ
ဆင်မြင်း	ဟတ္တီ၊ ဂူရား	ဟာတီ၊ ဂူရား
အရှေ့အနောက်	ပူရွတ်ဘူ၊ ပစ္စင်	ဖုန်ဘ၊ ပစ္စင်
အဟိ	အယာ	အယာ
ဖျားပါသလား	ဇော်ရာအာဆဲ	ဇောရ်အာဆဲ
မသိဘူး	နာဇာနွဲ	နာဇနီ
ရေချိုးပို့	ဂါဒဟု	ဂါဒဟု
တစ်ရက်	အေးဒင်	အောက်ဒင်
တစ်လ	အက်မာ	အက်မာရ်
လေး၊ ငါး၊ ခြောက်	နိုက်တာ၊ ပါဆိုတာ၊ ဆောင်တာ	ဆိုက်တာ၊ ပါဆ်တာ၊ ဆောင်တာ
စုနစ်၊ ရှစ်၊ ကိုး	ဟာတိုတာ၊ အဠတိုတာ၊ နော်တာ	ဟာတို၊ အာဠ၊ နော်
တစ်ဆယ်	ဒေါ်ဟိုတာ	ဒေါဟ်ရ်
နေ့လ	ဗေလ်၊ ဆန်	ဗေလ်၊ ဆန်

ဒေါက်တာဒဂုံ၏ ရာဇဝင်ထဲမှပုဂ္ဂိုလ်များ စာအုပ် ၁၇၂ မှ ၁၈၀ ထိ လေ့လာပါ။

ဝေသာလီစကားနှင့် ရိုဟင်ဂျာစကား တူညီနေသည်။ ရိုဟင်ဂျာ အသုံးအနှုန်းတချို့၊ ခေတ်အလိုက် ပြောင်းလဲမှုရှိကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်စကားများ လည်း အထူးသဖြင့် ညောင်တီပုဂ္ဂိုလ်စကားသည် ရိုဟင်ဂျာစကားနှင့် နီးစပ်နေသည်။

ထိုနည်းတူစွာပင် ရှေးဟောင်းရခိုင်သမိုင်းပေါ် သုတေသနပြုပြီး ဒေါက်တာ ဘွဲ့ရသူ Dr.Pamela Gutman ၏ Ph.D ဘွဲ့စာတမ်း Ancient Arakan 1976, မှာ ရှေးခေတ်ကျောက်စာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ ငွေဒဂါးစာ၊ ခေါင်းလောင်းစာ စသည်ဖြင့် ဘာသာပြန်ထားသည်။ အခိုင်အမာဆုံးက မဟာမုကီကျောက်စာ နှင့် ရခိုင်သမိုင်း မှတ်တမ်းများအနက် အခိုင်မာဆုံးဟု ဆိုသော အနန္တစန္ဒြားကျောက်စာကိုလည်း အင်္ဂလိပ်အက္ခရာဖြင့် ပြန်ရေးထားသည့်အပြင် အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ဘာသာပြန်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အင်္ဂလိပ်အက္ခရာဖြင့် ရေးထားသည်ကို သာမန် လူများ အသံမှန်ထုတ်ရန် အခက်အခဲရှိသည်။ အသံမှန်ဖြင့် ဖတ်နိုင်လျှင် ရိုဟင်ဂျာ စကား နှင့်တူညီနေမည်မှာ သေချာသည်။

သို့သော် ရှေးဟောင်းစာများသည် အားလုံး အိန္ဒိစာပေ၊ ဘင်္ဂလားသုံးစာပေ အက္ခရာဖြင့်ရေးထားကြောင်းနှင့် ဘာသာစကားပင် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားနယ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်တော် အသံထုတ်ဖတ်နိုင်သည့် ကိန်းဂဏန်း များသည် ရိုဟင်ဂျာအခေါ်အဝေါ်နှင့်တူပေသည်။

တစ်နည်း ထိုကျောက်စာပါ ဘာသာစကားသည် ယနေ့ ရခိုင်ဘာသာစကားနှင့်မတူ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားနှင့် တူနေကြောင်းကို ဒေါက်တာပါမေလာ စာအုပ်ထဲက စာလုံးစာကြောင်း တချို့ကို နမူနာအဖြစ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

အနန္တစန္ဒြားကျောက်စာ အနောက်ဖက်စာမျက်နှာမှ ဖော်ပြလိုပါသည်။ ပထမဆုံး သုံးကြောင်းဖတ်မရဟုဆိုထားသည်။ စတုတ္ထအကြောင်းမှာ tatori [sya?]d . . [sa?]. . ja [ha] jagatad [eva /Mahatma . . .?] bhupalo varsam vimsa dhikam satam.

ပဉ္စမအကြောင်းမှ [pu] rva [rtho] pi mahipalo lokanugrahdat parah / Rajyam tena krtam tas [m] ad varsavimsottaram satam [Ancient Arakan P-52]

ဒေါက်တာပါမောလာ၏ အထက်စာအုပ် စာမျက်နှာ ၂၆ မှာကျောက်စာ The remainin-paragraph, the north face of shittthaung pillar, is again in a script derived from East Bengal in the mid 11th century ဟုဖော်ပြထားသည်။

စာမျက်နှာ ၂၈ မှာ khal and khali are still used for stream in northern Arakan, notably more frequently towards the Bengala Desh border ဟု ဖော်ပြထားရာ ထိုဒေသမှာရှိ ရီဟင်ဂျာများသုံးသည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

နောက်ကနေရာတွင် Dr.pamela က people in Dudan village near Saintdaung still speak the language of the inscription ဟု ရေးထားသည်။ စိုင်းတင်မှာ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် ဖြစ်သည်။ ပါမောလာ၏စာတမ်းပါ ကိန်းဂဏန်းများသည် ရီဟင်ဂျာ ကိန်းဂဏန်းများနှင့် အခေါ်အဝေါ် တူညီနေကြောင်းတွေ့ရသည်။

အထက်ပါတို့ကို သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် ရခိုင်ပြည်တွင် ၁၁ ရာစုအထိ အုပ်ချုပ်ခဲ့သူများ၏ ဘာသာစကားနှင့်ယနေ့ရီဟင်ဂျာဘာသာစကား နီးစပ်တူညီနေသဖြင့် ရီဟင်ဂျာသည် ထိုခေတ်က ရခိုင်ပြည်သူများမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု သုံးသပ်ရန်ရှိပါသည်။ ထိုကျောက်စာ ရေးထိုးခဲ့သော လူများ၏အကြွင်းအကျန်များ ယနေ့ မြန်မာအုပ်စုများ ကြီးစိုးနေသော ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းဖတ်ရှုသူအားလုံး ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ကျန်းမာချမ်းသာကြပါစေ။

ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။

ကျော်မင်း၊ ရန်ကုန်

ရက်စွဲ ။ ။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၂၅ ရက်။

ရည်ညွှန်းစာအုပ်များ

Collis, M. (1) *JBRs, 50th Anniversary publication*, 1960, p-488

(2) *Into Hidden Burma*, London, 1954, p-134

(3) *The Land of Great Image*

Forchhammer, Emile: Arakan, 1891.(Yangon?)

Gutman, Pamela (1) *Ancient Arakan*, 1976, (Her Ph.D Thesis)

(2) *Burma's Lost Kingdoms*, 2001, Orchid press, Bangkok.

Hall, D.G.E: *A History of South-east Asia*, London, 1961, p-192

Harvey, G.E: *Outline of Burmese History*: Calcutta, 1943, p-30, 90, 91

Leider, P.J; *These Buddhist Kings With Mussim Names*, 1998 coxbaza, B.D. 2003

Phare, A.P; *Coins of Arakan of Pegu*, of Burma, London, 1882, p-4

Qunungo.S.B; *A History of Chittagong*, vol I, Chittagong, 1988

ကျော်သက်၊ ဒေါက်တာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊ ခေတ်မြန်မာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။

ဘရင်၊ ဗိုလ်မှူး (၁) အနော်ရထာအရင်က မြန်မာနိုင်ငံ၊ ၁၉၅၈၊ ရန်ကုန်

(၂) အနော်ရထာအရင်က မြန်မာနိုင်ငံ၊ ၁၉၉၈၊ ရန်ကုန်

ရခိုင်ပြည်နယ်ကောင်စီ ရခိုင်ပြည်ဖြစ်စဉ်သမိုင်း (နိုင်ငံရေး)၊ ၁၉၈၄၊ စစ်တွေ

ဦးဦးသာထွန်း ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီး၊ ၁၉၂၇၊ စစ်တွေ၊ ၁၂၈၈-BE

သန်းထွန်း၊ ဒေါက်တာ (၁) "ကျွန်တော်လည်း အဖြေမသိပါ" ရှစ်ရှစ်တေးကဗျာ

မဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ စက်တင်ဘာ၊ အတွဲ-၁၆၊ အမှတ်-၉

(၂) "ခေတ်ဦးမြန်မာ ဝမ်းစာရှာ" မြန်မာ့နေမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၉ ခု၊ ဩဂုတ်လ။

(၃) မြန်မာ့သမိုင်းနိဒါန်း၊ ၂၀၀၁ ခု

ဦးဉာဏ ညောင်တီရာဇဝင်သစ်၊ တက်လမ်းစာပေ၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၉၆

အေးချမ်း- ဒေါက်တာ "ရခိုင်သမိုင်းကို သုတေသနပြုလုပ်ရေး"၊ ၁၉၇၅-၇၆၊

ရခိုင်တန်ဆောင် နှစ်လည်မဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ-၁၄

သူမြတ် "သန်းထွန်းသို့ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ" (ရခိုင်သဟာယအသင်း(ရန်ကုန်)မဂ္ဂဇင်း

အမှတ်(၆)၊ ၂၀၀၃ ခု။

နောက်ဆက်တွဲများ

၁။ ရိုဟင်ဂျာကို နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုထားခဲ့သော မှတ်တမ်းများ

(က) အိမ်ထောင်စုစာရင်း

(ခ) ပြန်လည်လက်ခံရေးစခန်းမှ ထုတ်ပေးသော မိသားစုဝင်များစာရင်း

(ဂ) အသင်းအဖွဲ့ သတင်းစာ၊ အလုပ်သမားများအဖွဲ့ဆိုင်ရာမှတ်တမ်း

(ဃ) ရိုဟင်ဂျာဟု မွေးစာရင်း ထုတ်ပေးထားမှု

(င) ရိုဟင်ဂျာအမည်ဖြင့် ဝန်ထမ်းကတ်ပြားများ

၂။ ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ကြောင်း တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်

၃။ ရိုဟင်ဂျာစာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှုပါ ရခိုင်ခေတ် ဒင်္ဂါးများ

၄။ ရှေးဟောင်း ရိုဟင်ဂျာစာပါကျောက်စာများ

၅။ သမိုင်းဝင် ရိုဟင်ဂျာများ၏ ရှေးဟောင်းဗလီများ

၆။ ရခိုင်နန်းတွင်း၊ ဘုရားကျောင်းဝင်းအတွင်း တူးဖော်ရရှိခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာစာပါ
ကျောက်စာများ

၇။ ရိုဟင်ဂျာ ရဲဝန်ထမ်းအရာရှိများ နိုင်ငံအပေါ် သစ္စာရှိစွာ မိမိလူမျိုး မူဂျာဟစ်
သူပုန်များကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့သည့်အတွက် ရရှိခဲ့သော နိုင်ငံတော်
ဆုလက်မှတ်များ

၈။ ရခိုင်ပြည်တွင် ဘိုးတော်ဘုရားခေတ်မှစ၍ မူဆလင် ရှရီယာ တရားစီရင်ရေး
စနစ်ကျင့်သုံးခဲ့ရာ ဗြိတိသျှ နောက်ဆုံးကာလအထိ ယင်းအတွက် တရားသူကြီး
(ကာဇီ) သီးသန့်ခန့်ခဲ့သောအထောက်အထား

၉။ ရိုဟင်ဂျာဟု တရားရုံးတွင် ကျမ်းကျိန်လွှာ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်း

၁၀။ တိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးတွင် ရိုဟင်ဂျာလူငယ်များ ပါဝင်ခဲ့သည့် ဓာတ်ပုံ

၁၁။ ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသားဝန်ကြီး၊ ဝန်ကြီးဌာနအတွင်းဝန်၊ လွှတ်တော်အမတ်နှင့်
အခြားနာမည်ကြီးခေါင်းဆောင်များ၏ ဓာတ်ပုံ

၁၂။ ရခိုင်ပြည်တွင် ယခင်ခေတ်က အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု မည်မျှ
ကြီးသည်ကို ပြသသော သမိုင်းစာအုပ် စာမျက်နှာ

[illegible]
$$N_2$$

During SPDc period Family house list, verified by Nasaka, emphasized still recognized as Rohingya and citizen.

[illegible]

အမည်	ကျား	သား	အသက်
(က) ဦးကျော်လှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ခ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ဂ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ဃ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(င) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(စ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ဆ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ဇ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ဈ) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀
(ည) ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀	၁၀	၁၀

အမည်	အသက်
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀
ဒေါ်အေးလှိုင်	၁၀

(ခ) ပြန်လည်လက်ခံရေးစခန်းမှ ထုတ်ပေးသော မိသားစုဝင်များစာရင်း

Date.....17 SEP. 1959.....

This is to certify that Robert M. Stevens ..
..... is one of the
Registered Associations of the University of Rangoon for the Academic
Year 1959 - 60

Sau Sau
Dean of Students.
L.M.

UNIVERSITY OF RANGOON

Registration No. 113/59

Date 3rd December 1959

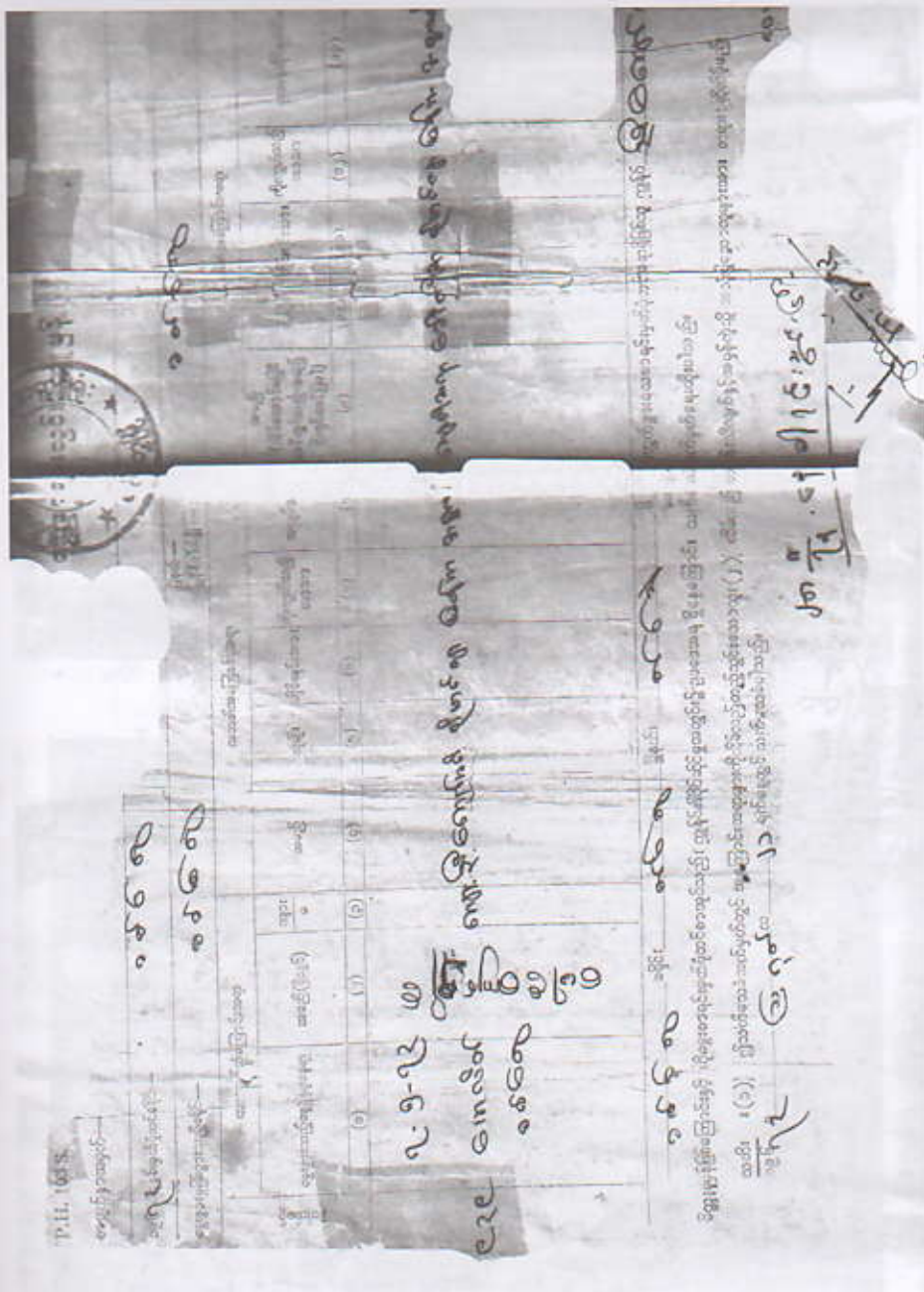
This is to certify that Rangoon University ..
Rangoon Students Association .. is one of the
Registered Associations of the University of Rangoon for the Academic
Year 1959 - 60.

Sau Sau
Dean of Students.
M.

ပြန်ကြည့်ရန်
01.11.60

(ဂ) အသင်းအဖွဲ့ သတင်းစာ၊ အလုပ်သမားများအဖွဲ့ ဆိုင်ရာမှတ်တမ်း

တရားလွှတ်တော်ချုပ်

ဆော်ယော့အလမ် (ခေါ်) ဆော်ယော့ခန့်အမတ်ပါ ၂၃ ဦး
(လျှောက်ထားသူများ)

† ၁၉၆၀
အောက်တိုဘာ
၂၆ ရက်။

နှင့်

အတွင်းဝန်၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး နှင့် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ရေးဝန်ကြီး
ဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့ ပါ ၂ (လျှောက်ထားခံရသူများ)*

လူဝင်မှု အရေးပေါ် အက်ဥပဒေ၊ ကျယ်ပြန့်သည့် အာဏာ၊ ပြည်နှင့်ဝက် မပေးပီ လေးနက်စွာ စဉ်း
စား ဝေဖန်သင့်ခြင်း၊ အခြေခံ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၀ နှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ရမည်ကိုစွာ၊
လုံးဝ မသင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်၊ ဥပဒေအရ၊ ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသာ များ၊ ဥပဒေ
နှင့် မကိုက်ညီ ဆန့်ကျင်သော ပြည်နှင့်ဝက်နှင့် မှားဆီး ချုပ်နှောင်ထားခြင်း။

ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။ လူဝင်မှု အရေးပေါ် အက်ဥပဒေ အရ၊ အာဏာများအပ်နှင်းခြင်း ခံရသူ
အာဏာပိုင်များ အသုံးပြုရမည့် အာဏာများသည် အထူးပင် ကျယ်ပြန့်လှသည်။ ပြည်နှင့်ဝက်အစီအစဉ်
ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံခြားသား တဦးအတွက် ဖြစ်စေကာမူ၊ အထူးပင် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်ဖြစ်၍
ပူးတွဲပါရှိပြီး၊ ပြည်ထောင်စုသားတဦးကို ပြည်နှင့်ဝက် ပေးခဲ့ပါမူ၊ သောဏ်လောက်ပင် နှိုးနှိုး ကြီး
လေးသည့် ပြစ်ဒဏ် ဖြစ်ပေမည်။ သို့အတွက် ပြည်နှင့်ဝက် အမိန့်များကို မပေးပီ လေးနက်စွာ စဉ်းစား
ဝေဖန်သင့်သည်။

လူတဦးတယောက်သည် ပြန်မပြန်တောင်းဆိုနိုင်သည့် ဆိုသည်မှာ တရားစီရင်ရေးကိုမူသော
ဖြစ်၍၊ အခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၅၀ အရ၊ ကန့်သတ်ထားသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အလုပ်ဝတ္တရား
အရေပြည့် အရ၊ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်စီရင် ဆုံးဖြတ်ရပေမည်။ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး
ဝန်ထောက်က၊ တင်သမျှကို စစ်ဆေး ကြားနာခြင်း မပြုဘဲ၊ ပြီးစလျှင် အသင့်၌ ပုံစံတွင် လက်မှတ်
ထိုး၍၊ ပြည်နှင့်ဝက် ပေးခဲ့ခြင်းမှာ လုံးဝ မသင့်လျော်ချေ။

ပြန်မပြန်တောင်း ပြန်မလူမျိုး၊ အဝတ်အယှားအခြား မထောက်သေးသော စေသများ၌၊ ပြန်မာနှင့်
အသွင်မတူ၊ ပြန်မာကောင်းမတတ်၊ ပြန်မာပြည်တွင် အယ်ထုန်းက ဘာဖြစ်ခဲ့သည်ကို မပြောနိုင်သော
ပြည်ထောင်စု တိုင်းရင်းသားများ ရှိကြသေးသည်။ ရခိုင်တိုင်းစေသများ၌ ပြန်မာကောင်း မတတ်သူ
ပြည်ထောင်စုသားများ အပြော့အပြော် ရှိနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသား ဖြစ်မှု အက်ဥပဒေ
ပုဒ်မ ၄ (၂) အရ၊ ရှေးအခါက နိုင်ငံခြားမှလာ၍ နေထိုင်ကြသူများမှ ဆင်းသက်သော မြေပြစ်များ
ထည့် ဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း သတ်မှတ်သည်။

* ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအထိ အသုံးပြု လျှောက်လွှာအမှတ် ၉၄ မှ ၁၀၆ အထိနှင့် ၁၁၁ မှ ၁၄၀
အထိ။

† နိုင်ငံတော် တရားဝန်ကြီး ဦးအောင်သာကျော်၊ အရာ ဝန်ကြီး ဦးချန်ထွန်းနှင့် တရားဝန်ကြီး
ချုပ် ဦးမြင့်ဆန်းတို့ခွေမောက်လွှတ် တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးမြင့်ဆန်း အမိန့်ချမှတ်သည်။

ထိုစဉ်က တရားလွှတ်တော်ချုပ် ဖြစ်သူ အသက်
၅၆ နှစ်၊ ဖြစ် ၆၆ / မဖြစ် ၆၆ နှစ်၊ ၈၀ နှစ်
၈၆၊ ၁၀၈ နှစ် ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ကြောင်း တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်

၁၉၆၀
 ဆော ယော
 အလယ် (ခေါ်)
 ဆော်ယော့ ခန့်
 အမတ်ပါ
 ၂၃ ဦး
 နှင့်
 အတွင်းဝန်၊ လူ
 ဝင်မှု ကြီးကြပ်
 ရေးနှင့် အချိုး
 ထား၊ မှတ်တင်
 ရေးဝန်ကြီး
 ၅၃၄၊ ရန်ကုန်မြို့
 ၂။

ထို့ကြောင့် အမ်းဆီးသည့်နေ့ကစပြီး ထောင်ထဲတွင် ချုပ်ထားခြင်းခံရသော လျှောက်ထားသူကို၊ တရားသဖြင့် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ဝင်ရောက် နေထိုင်သူများ ဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားပြရန် အတွက် အခွင့် အရေးလုံးဝပေးသည့်စ.ပြဋီ၊ ကိုင်ဆောင်သည့် နိုင်ငံသား လက်မှတ်များကိုပင် အာဏာပိုင်များက သိမ်းဆည်းထားပြီး၊ လျှောက်သူများသည် မြန်မာကောင်းပင်မတတ်၊ တရားသဖြင့် မြန်မာပြည်သို့ ဝင်ရောက် နေထိုင်ကြသူများ ဖြစ်ကြောင်းကို ယုံကြည်လောက်အောင် မပြနိုင်ဟု အကြောင်းပြပြီး၊ လူဝင်မှု အရေးပေါ် အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၂) အရ၊ ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် တရားဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီ၊ အမ်းဆီး ချုပ်နှောင် ထားခြင်းမှာ တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော ချုပ် နှောင်ထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

လျှောက်ထားသူများအတွက်။ ။မ၍။
 လျှောက်ထားခံရသူများအတွက်။ ။အခိုးရလွှတ်တော် ငွေနေ ဦးလှမောင် လိုက်ပါ ဆောင်ရွက်သည်။

တရားဝန်ကြီးချုပ်ဦးမြင့်သိန်း။ ။၁၉၅၉ ခုနှစ်၊အကုန်လောက်တွင်စစ်တွေ့ရခိုင်၊ မောင်းတော ဒေသရှိ ရွာများမှ ပါကစ္စတန် အမျိုးသားများဖြစ်သည်ဟု မသင်္ကာသူ အမြောက်အမြားတို့ကို ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးရန်အတွက် ချုပ်နှောင် ထားခဲ့ သည်။

ဤရုံးတော်၏ ၁၉၅၉ ခုနှစ် ဗုဒ္ဓဝတ်အသေးအဖွဲ့မှ အမှတ် ၁၅၅ နှင့် ၁၅၆ တို့တွင် ဟာဆင်အလီ ဆိုသူနှင့် မူဟာအလီဆိုသူတို့၏ စာချွန်တော်အမှုများကို စစ်ဆေးပြီး ၎င်းတို့အား ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမှာ တရားဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီဟု ပေါ်ပြကာ ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ခြင်းမှ လွတ်ပစ်ရန် ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၄ ရက်နေ့စွဲနှင့် အပိန်ဇယုတ်ခံခဲ့သည်။ ဂီရင်ချက်တွင် ပေါ်ပြသည့် အချက် အလက်များကို လေးစား လျက် အခြားဖမ်းဆီးထားသူများကို အာဏာပိုင်များက လွတ်ပစ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆ ခဲ့သော်လည်း ထိုယူဆခဲ့သည့် အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မရှိသည်ကို မကြာမီပင် တွေ့ကြုံခဲ့ရတော့သည်။ ထိုသို့ ဆက်လက်၍ ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ထားသူများနှင့် ပတ် သက်၍ ဤရုံးတော်၏ ၁၉၅၉ ခုနှစ် ဗုဒ္ဓဝတ်အသေးအဖွဲ့မှ အမှတ် ၁၆၃ မှ ၂၃၉ တို့ကို ဆုံးခန်းတိုင်အောင် စစ်ဆေးခဲ့ပြီး ၇၆ ဦးကို တပ်မှ လွတ်ပစ်ရန် အမိန့် ချမှတ်ရပြန် တော့သည်။ ဤကဲ့သို့ ဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီဘဲ ချုပ်နှောင် ဖမ်းဆီးထားသဖြင့် အနှစ်နာ ခံရနေသူများ ကုန်လောက်ပြီဟု ဤရုံးတော်က ယူဆခဲ့သည်မှာ နောက်တကြိမ် မှန်း ခြေနှင့် မညီပြန်ကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။ ယခုထပ်မံ၍ ၂၃ ဦးက မိမိတို့အား မြန်မာ ပြည်မှ နှင်ထုတ်ရန် ချုပ်နှောင်ထားသဖြင့် လွတ်ပစ်ပါရန် စာချွန်တော်များ လျှောက် ထားကြသည်။

ဦးစွာ ဖော်ပြရမည်မှာ လိုက်ပါ ဆောင်ရွက်သူ ပညာရှိ အစိုးရဌေးနေကြီးက လူငယ် ကြီးကြပ်ရေးဌာနအနေနှင့် ဤလျှောက်လွှာများကို ကန့်ကွက်၍ ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပုံများမှာ မှန်ကန်သည်ဟု ထောက်စံ စေလို့သော်လည်း မိမိအနေနှင့် မသဘာဝခံနိုင်ကြောင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ လျှောက်သူတို့၏ အစစ်ခံ ချက်များတွင် မိမိတို့သည် ပြည်ထောင်စုသား ဖြစ်သည်ဟု ထွက်ဆိုထားသည်ကို ထွေခွဲရကြောင်း။ အချို့လည်း တိုင်းရင်းသား မှတ်ပုံတင် ကပ်ပြားများ ပင် ပြနိုင်ကြ ကြောင်း။ လျှောက်သူများသည် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ခိုးဝင်လာကြသူများဖြစ်သည်ဟု ယူဆရန် တရားဝင် သက်သေခံ အထောက်အထား မရှိကြောင်း။ ဤကဲ့သို့ အလားတူ အမှုများတွင် ဤရုံးတော်က ဖော်ပြသည့် အချက်အလက်များကို လေးစားရမည် ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း အစိုးရဌေးနေကြီးက ဖော်ပြသည်။

ဤအမှုများတွင် လျှောက်သူတို့ကို ဖမ်းဆီးပြီး လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေးဝန် ထောက်တဦးက စစ်ဆေးခဲ့သည်။ လျှောက်သူများက မိမိတို့သည် ခိုးဝင်လာသူများ မဟုတ်။ မိဘဘိုးဘွားကစ၍ မြန်မာပြည်အတွင်းတွင်နေထိုင်ပေါက်ဓါးခဲ့ကြကြောင်း။ အချို့က နိုင်ငံသား လက်မှတ်များပင် ရှိကြကြောင်းကို အစစ်ခံသော်လည်း ၎င်းတို့ သည် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ခိုးဝင်လာကြသူများဖြစ်၍ ပြည်နှင့်ဧကပေးရန် ဘူးသီး တောင် နယ်ပိုင် ဝန်ထောက်မင်းထံသို့ လျှောက်ထားတော့သည်။ ဤကဲ့သို့ တင်သွင်း သည့်လျှောက်လွှာများမှာလည်း ပုံနှိပ်ထားသည့် ပုံစံများဖြစ်ပြီး၊ နာမည်၊ အသက်၊ အမှတ် အသားလောက်သာ မှင်နှင့် ရေး၍ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ နေထောက်မင်းထံသို့ ရောက်သည့်အခါ၌လည်း အလားတူ အသင့်ပုံနှိပ်ထားသည့် ပြည်နှင့်ဧကပုံစံများတွင် လျှောက်သူတို့၏ နာမည်များ ရေးသွင်း၍ လက်မှတ်ထိုးလိုက်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ လျှောက်သူများကိုပင် ခေါ်၍ စစ်ဆေးခြင်း မရှိသည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုသားများ ဖြစ်ပါသည်ဟု ချေပရန် အခွင့်အရေးမရရှိခဲ့ကြဘဲ ယခုထက်တိုင် ထောင်ထဲတွင် ချုပ်နှောင်ခြင်း ခံနေရရှာကြတော့သည်။

မောင်းတောမြို့နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်မင်းနှင့် အလားတူ လူဝင်မှု အရေးပေါ် အာဏာဥပဒေအရ အာဏာများအပ်နှင်းခြင်း ခံရသူအာဏာပိုင်များတို့ကို လေးနက်စွာ သဘာဝပေးလိုသည်မှာ မိမိတို့အသုံးပြုရမည့် အာဏာများသည် အထူးပင် ကျယ်ပြန့် လှသည်။ ပြည်နှင့်ဧက အမိန့်ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံခြားသား တဦးအတွက် ဖြစ်စေကာမူ အထူးပင် ကြီးလေးသော ဖြစ်ရပ်ဖြစ်၍ မှားယွင်းပြီး ပြည်ထောင်စုသားတဦးကို ပြည်နှင့်ဧက ပေးခဲ့ပါမူ သေဒဏ်လောက်ပင် နီးနီး ကြီးလေးသည့် ဖြစ်ရပ်ဖြစ်ပေမည်။ သို့အတွက် ပြည်နှင့်ဧက အမိန့်များကို မပေးမှီ လေးနက်စွာ စဉ်းစား လေ့န်သင့် သည်။

၂။ ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ကြောင်း တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်

ဦးစွာ
ဆောင်ရွက်
အလုပ် (ခေါ်)
ဆောင်ရွက်ရန်
အမတ် ပါ
၂၃ ဦး
နှင့်
အတွင်းဝန်၊ လူ
ဝင်မှု ကြီးကြပ်
ရေးနှင့် အမျိုး
သား မှတ်ပုံတင်
ရေးဝန်ကြီး
ဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့
ပါ ၂။

၁၉၆၀
ဆော် ယော့
အလပ် (ခေါ်)
ဆော် ယော့ ခန့်
အမတ် ပါ
၂၃ ဦး
နှင့်
အတွင်းဝန်၊ လူ
ဝင်မှု ကြီးကြပ်
ရေးနှင့် အမျိုး
သား မှတ်ပုံတင်
ရေးဝန်ကြီး
ဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့
ပါ ၂။

ဤကဲ့သို့သော အမှုများတွင် လူတိုင်း တယောက်သည် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ခိုးဝင်လာသည် ဆိုသည်မှာ တရားစီရင်ရေး ကိစ္စသာဖြစ်၍ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၀ အရ ကန့်သတ်ထားသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အလုပ်ဝတ္တရားအနေဖြင့် တရားဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရပေမည်။ ယခုကဲ့သို့ လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေး ဝန်ထောက်က တင်သမျှကို စစ်ဆေးကြားနာခြင်း မပြုဘဲ ပြီးလွယ် အသင့်ခိုပုံနှင့် လက်မှတ်ထိုး၍ ပြည်နှင့်အင်္ကျီပေးခဲ့ခြင်းများ လုံးဝ မသင့်လျော်ကြောင်းကို ဤရုံးတော်က ဖော်ပြလိုက်သည်။

ဤအမှုများတွင် လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ တဲဘက် အတွင်းဝန်မင်းက လျှောက်သူများသည် မြန်မာစကားပင်မတတ်၊ တရားသဖြင့် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ဝင်ရောက် နေထိုင်ကြသူများ ဖြစ်ကြောင်းကို ယုံကြည်လောက်အောင် မပြနိုင်ဟု ဖော်ပြသည်။

ဤကဲ့သို့ ချေပခြင်းမှာ အဆန်းမဟုတ်၊ ရှေးကအမှုများတွင်လည်း ထိုနည်းတူ ချေပခဲ့သည်ကို ဤရုံးတော်က ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်တွင် မြန်မာလူမျိုး အစစ်အများအပြားမရောက်သေးသော ဒေသများ၌ မြန်မာနှင့် အသွင်မတူ၊ မြန်မာစကားမတတ်၊ မြန်မာပြည်တွင် ဘယ်တုန်းက ဘာဖြစ်ခဲ့သည်ကို မပြောနိုင်သော ပြည်ထောင်စု တိုင်းရင်းသားများ ရှိကြသေးသည်။ ရခိုင်တိုင်း ဒေသများရှိ မြန်မာစကားမတတ်သူ ပြည်ထောင်စုသားများ အပြောက်အမြား ရှိနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၄ (၂) အရ၊ ရှေးအခါက အခြားနိုင်ငံခြားမှ လာ၍ နေထိုင်ကြသူများမှ ဆင်းသက်သော မြေးမြစ်များသည် ဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း သတ်မှတ်သင့်သည်။

ယုံကြည်လောက်အောင် အထောက်အထား မပြနိုင်ဆိုသည် အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဖမ်းဆီးသည့်နေ့ကစပြီး ထောင်ထဲတွင် ချုပ်ထားသူတို့ကို အထောက်အထားပြရန် အတွက် အခွင့် အရေးကို လုံးဝမပေးသည့်အပြင် ကိုင်ဆောင်သည့် နိုင်ငံသားလက်မှတ်များကိုပင် အာဏာပိုင်များက သိမ်းဆည်းထားသေးသည်။

လျှောက်သူ ၂၃ ဦးတို့ကို မြန်မာပြည်သို့ ခိုးဝင်လာသူများဟု ယူဆနိုင်ရန် တရားဝင် သက်သေခံ ဖြစ်နိုင်သော အထောက် အထား လုံးဝမရှိ၍ ထိုကဲ့သို့သော ယူဆချက်ကို ကိုးကားပြီး လူဝင်မှု အရေးပေါ် အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၂) အရ ပြည်နှင့်အင်္ကျီပေးခြင်းသည် တရားဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီသဖြင့် ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမှာ တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော ချုပ်နှောင်ထားခြင်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် မောင်းတော နယ်ပိုင် ဝန်ထောက်မင်း၏ အမိန့်များကို ပယ်ဖျက်ပြီး လျှောက်သူများအား အချုပ်မှ ချက်ခြင်း လွတ်ပစ်ရန် အမိန့်ချမှတ်လိုက်သည်။

၂။ ရိုဟင်ဂျာများ နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ကြောင်း တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်

The coins and Banknotes of Burma
Arakan from the Fifteenth to Eighteenth Centuries

By Mr. Robinson and L. A. Shaw

the inscription running right to the edge, there are three designs with borders, one having dots and lines, another with oblique lines, and a third with the inscription within two circles. There is also an issue in gold, with a border of oblique lines. Specimens of the common style of the silver Amarapura coin are far more numerous than any of the earlier issues, and although we have no clear evidence, it is possible that they were used throughout Bodawpaya's Burma, where, at that time, there was probably no other coinage. In Arakan however, not only did they have the silver coinage, but they used cowries as small change, as evidenced by a quotation from a record of 1784 AD [60]: 'In Arakan the small money is cowries, and bigger money of minted rupees'. The exchange rate for cowries was 2,660 to the rupee [33].

Coins of Arakan

Arakanese coins prior to 1000 BE (1638 AD) are usually very difficult to read. The inscriptions are sometimes partially off the flan, and the script in languages other than Burmese is written in crude or possibly grammatically incorrect letters. In fact it is very likely that some of the dies were cut by people totally unfamiliar with one or more of the languages on the coin. The transliterations below are the best that we, and others we have consulted, can make of the symbols, and in many cases they do not appear to form a word having any recognised meaning. This is particularly the case with the letters in the Nagari or Bengali alphabets. To conform with Phayre we will refer to the inscriptions in Persian/Arabic characters as Persian, although Arabic would be equally acceptable for these coins.

For the inscriptions in Arakanese, where there can be several forms for each letter as described in Chapter 1, we give the equivalent Burmese to facilitate translation. In the transliterations, long vowel sounds are denoted by a bar, such as ā.

All the coins are silver unless otherwise stated. Tests of the silver quality, made by R. W. Thiele et al. [77] for three coins dated 1014, 1072 and 1144 BE, from the collection of the Archaeological Survey of Burma, gave figures of 89%, 90% and 97% silver respectively, to an accuracy of $\pm 3\%$.

In addition to our own reference numbers for the coins, we quote, where applicable, the numbers used by Phayre [70].

Coins with Persian Inscriptions on Both Sides

These coins were probably struck from about the mid-fifteenth century to possibly as late as 1600 AD, but dating is uncertain. The script is archaic, rather like Kufic.

Ref. Phayre no.

7.1 28

Ali Shah, a title used by Thatasa, 1525 AD

Obv.:

(Kalima)

لا اله الا الله

الله صمد

رسول الله

خالد الله

الملك

lā ilah illā

Allah Mohammed

rasūl Allah

Khallad Allah

al Mulkahu

There is no God but Allah, Mohammed the Messenger of Allah.

May Allah perpetuate his Kingdom

Rev.:

الحق لله

الملك

سلطان

الله

al rahman abū

Al-muzaffar Ali Sh(ah)

Sultān Khallad

Allah (? Mulkahu)

Sultan Ali Shah, Father of the victorious (and merciful)

May Allah perpetuate his Kingdom

Dia.: 29 mm Wt.: 10.17 gm (BM)

Ref. Phayre no.

7.1

7.2

- 7.2 29 ? Ilias Shah (ascribed by Phayre to Ilias Shah, 1523 AD, but this reading is uncertain)
 Obv.: Kalima, as 7.1
 Rev.: ---
 --- / ٩ / ١٢ / abū al nasr (?)
 Dia.: 32 mm Wt.: 9.62 gm (BM)

7.3

- 7.3 30 Sikandar, a title used by Minpalaung (1571-93 AD)
 Obv.: --- rahman

 --- Sikandar

 Rev.: Kalima
 Dia.: 29.5 mm Wt.: 9.24 gm (BM)

Ref. Phayre no.

7.4

- 7.4 31 Coin attributed by Phayre to the Arakanese Kings. Persian writing unread, and quite unlike any other coins from Arakan. Possibly not struck in Arakan, but imported from elsewhere.
Dia.: 23 mm (max) Wt.: 5.62 gm (BM)

Coins of Min Bin (1531-53 AD)

7.5a

7.5b

- 7.5 24-27 Coins with Arakanese obverse and Persian reverse. Probably struck in Chittagong. Two coins are illustrated, 7.5a and 7.5b, from five slightly different specimens seen.

Obv.: ဖင်္ဂ (င)
သင်္ဂ ခ
ဃာ

Min B(in)
Thin Kha
yā

Rev.:

سلطان
جنگ
مبارز
شا

Sultān
Jātkāne (Read by Phayre as
Chatiganu)
Mubārīz
Shah

Sultan of Chittagong, conqueror, Shah.

Dia.: 18 mm Wts.: 2.40, 2.41, 2.45, 2.47 gm (BM), 2.45 gm (Man)

Two coins with Arakanese obverse and Bengali reverse which may have been issued by Min Bin in the Tippera or Cooch-Bihar regions north of Arakan.

7.6

7.7

Ref.	Phayre no.	Obv.	Min
7.6	-	၀၆ (၇) ဂျီ သီ ဃ	(?) Pya thi gha
		Rev.: <u>နိရုဓ</u> <u>မာဟ</u>	Ni reh (?) r Mā hā (great)
		Dia.: 18 mm Wt.: 2.54 gm (BM)	
7.7	-	Obv.: <u>ဝပ</u> <u>ပာ ကော</u> <u>၆ ၀၆</u>	wa pa pā kau- ng Min
		Rev.: <u>ပိရော</u> <u>မာဟ</u>	Pi ro ja Mā hā
		Dia.: 18 mm Wt.: 2.52 gm (BM)	

Silver rupees of Bengal Sultans struck at 'Arakan' Mint (attribution doubtful)

- 7.8 - **Muhammad Shah**, dated 962 AH (1554-55 AD). In Indian Museum, Calcutta.
Dia.: 31.8 mm Wt.: 11.5 gm
- 7.9 - **Bahadur Shah**, dated 965 AH (1557-58 AD). Mitchiner [42] 2566.

7.9

Obv.: Kalima
Rev.: Persian inscription which includes mint name possibly reading 'Arakan' and dated 965 AH.
Dia.: 29 mm Wt.: 11.6 gm

Trilingual Coins

Naradibbati, 955-74 BE. Min Raza Gyi in list of Kings.

7.10	1	Obv.: <u>၉၆၃</u> <u>ဆင်ဖြူဆင်</u> <u>နရာဝိဗ္ဗတိ</u> <u>၆၁၁</u> <u>လိပ်သုဉ်</u>	963 Hsin byu thakchin Naradibbati Sawleim Shah
		1601 AD Lord of the White Elephant, Naradibbati, Salim Shah.	
		Rev.: <u>شاه سلطان</u> <u>پرا لا جا</u> <u>كا</u>	Shah Sultān pra va la ja ka ---
		Dia.: 27 mm Wts.: 9.67, 10.04 gm (BM), 10.34 gm (Ash)	

Arakan from the Fifteenth to Eighteenth Centuries

53

Ref. Phayre no.

7.10

7.11

- 7.11 2 Obv.: Arakanese as 7.10, but as individual characters are larger, only part of inscription appears.
 Rev.: Persian as 7.10, but larger characters. Nagari unread apart from
 ၇ = La

Dia.: 25 mm Wt.: 10.30 gm (BM)

7.12

- 7.12 Coin similar to 7.11
 Dia.: 24 mm Wt.: 10.10 gm (BM)

7.13

- 7.13 Obv.: ---
 ၇ ၀ ..
 .. မ တိ တေ
 .. က
 Rev.: ---
 ၇ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀
 ၇ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀
 ၇ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀

 rā dī
 mā ti taw
 --- kā
 ? Persian
 --- lya hi tā (or nā)
 Mā hā
 Dia.: 24 mm Wt.: 10.00 gm (BM)

Ref. Phayre no.

Waradhamma Raja (Hussein Shah) 974-84 BE. Minkhamaung in list of Kings.

7.14 3

Obv.: Inscription within border of dots

၉၇၄ ဆင်ဖြူ သခင်

974 Hsinbyu thakhin

ဝရသမ္မာ ကုဏ္ဍ

Waradhamma Raja

၂ ခုဆိုင် သွတ်

Ushaung Shah

1612 AD Lord of the White Elephant, Waradhamma Raja, Hussein Shah

Rev.:

نصر الملك
حسين شاه سلطان
د ن ا ج ح ص
ه ب د ا

nasr malik

Hussein Shah Sultān

va la ga (?) ch sa

--- vā ---

Dia.: 30 mm Wt.: 9.52 gm (BM)

7.14

7.15

7.15 4

Obv.: Inscription within border of dots as 7.14

Rev.: Persian as 7.14

د ن ا ج ح ص
ه ب د ا

va na ja ch sa va

--- vā ---

Dia.: 30 mm Wts.: 9.98, 10.04 gm (BM), 10.06 gm (ANS)

Thirithudhamma, 984-1000 BE

7.16 5

Obv.: ၉၈၄ ဆင်ဖြူ သခင်

984 Hsin byu thakhin

ဆင် နီ သခင်

Hsin ni thakhin

ထိရီသုဝဏ္ဏ ကုဏ္ဍ

Thirithudhamma Raja

1622 AD Lord of the White Elephant, Lord of the Red Elephant, Thirithudhamma Raja

7.16

7.17

Arakan from the Fifteenth to Eighteenth Centuries

55

Ref. Phayre no.

Rev.: ၁၅, ၁၆, ၁၇
(၁၅/၁၆, ၁၇)
၁၈, ၁၉
၂၀, ၂၁

tatū dharūr
or (babūr hazūr)
na va (?) na ja

Dia.: 29 mm Wt.: 10.15 gm (BM)

7.17 6

Obv.: as 7.16
Rev.: Persian as 7.16

၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅
၁၆, ၁၇, ၁၈, ၁၉
၂၀, ၂၁

va va nā va na ja ch sa
va -----

Dia.: 31.5 mm Wt.: 9.95 gm (BM)

7.18

7.18a

7.18 -

Obv.: Inscription within border of dots

၁၇-

98-

ဆင် ဗျာ သ...

hsin byu tha ---

ဆင် နီ သ ခင် မ

hsin ni thakhin m

၆ ခြာ ခြာ ၃

- in tya kyi (U

သောင့် သောင့်

shaung shah?)

Rev.: ၁၈, ၁၉, ၂၀
၂၁, ၂၂, ၂၃, ၂၄

Ahmed malik
Sultān

၁၅, ၁၆, ၁၇, ၁၈

va lā ka na ja ch sa

၁၉, ၂၀, ၂၁, ၂၂

--- vā ---

၂၃, ၂၄, ၂၅, ၂၆

ch na sā sha

Dia.: 31 mm Wt.: 10.23 gm (BM)

7.18a -

Thirithudhamma's Coronation Coin, 996 BE

Very recently discovered. Details by courtesy of Dr R. Domrow.

Obv. and Rev.:

၁၆, ၁၇

996 Hs-

၁၈, ၁၉, ၂၀

- in ni thakhin hsin

၂၁, ၂၂, ၂၃, ၂၄

byu thakhin Maha

၂၅, ၂၆, ၂၇, ၂၈

Thirithudhamma

၂၉, ၃၀

Raja

1634/5 AD Lord of the Red Elephant, Lord of the White Elephant,
Great Thirithudhamma, King.

Ref. Phayre no.

Coins of Pirate Raiders

7.19

- 7.19 - GOLD, Sebastian Gonzales Tibao, 'King of Sandwip' 1609-17
 Obv.: Inscription in what appears to be Persian, but unread.
 Rev.: Inscription in crude Bengali-Arakanese which includes the words
 'Ganga Yala Tidao'.
 Dia.: 27 mm Wt.: 10.8 gm (P)
 Mitchiner [42] 2565

Coins with Arakanese on both sides (note that the newly discovered 7.18a should come in this group)

- 7.20 7 Narabadigyi 1000-07 BE
 Obv. and Rev.:
 ၁၀၀၀ ဆင် မြဲ သ ခင် 1000 Hsin byu thakhin
 နာ ဂျ ဗ တိ ကြိ Narabadigyi
 1638 AD Lord of the White Elephant, Narabadigyi
 Dia.: 30 mm Wts.: 10.09, 10.28 gm (BM), 10.09 gm (Fitz), 10.26 gm (SS),
 10.29 gm (Par), 10.19, 10.04 gm (Dub).

7.20

7.21

- 7.21 - Narabadigyi 1000-07 BE
 Obv. and Rev.:
 ၁၀၀၀ ဆင် မြဲ သ ခင် 1000 Hsin byu thakhin
 ဆင် နီ သ ခင် Hsin ni thakhin
 နာ ဂျ ဗ တိ ကြိ Narabadigyi
 1638 AD Lord of the White Elephant, Lord of the Red Elephant, Narabadigyi
 Dia.: 28 mm Wts.: 10.12, 10.3 gm (P), 10.14 gm (BM)
 (See ONS Newsletter No. 59, April 1979.)

ARAKAN COINS.

PLATE II.

Coin No. 27. Silver.

This coin is the same as the three preceding.

Coin No. 28. Silver.

'Alī Shāh.¹

This is one of the coins issued by kings of Arakan bearing the kalimah.

OBVERSE.

لا اله الا
الله محمد
رسول الله
خلد الله
الملك

REVERSE.

الموید بتاید
الرحمن ابو
المظفر علیشاه
سلطان خلد
الله ملكه

No date is on the coin. The king of Arakan, who it is stated in the history of Arakan adopted the name of علي شاه is Tha-dsa-tá, No. 11 of the Myouk-u dynasty, who ascended the throne A.D. 1525.

¹ These coins, with their curiously archaic forms of Kufic letters, seem to mark the influence of the Arab colonists in Eastern Bengal, or perhaps were their peculiarities to the direct intercourse maintained between the traders of the Persian Gulf and other littoral nations still using the formal square Kufic characters for monumental purposes—and the maritime marts and sea-ports subject to the Kings of Arakan. The contrast between the style of writing in use on the Arakan coins (Nos. 1-6, Plate I, p. 5), is marked and definitive. I append the full legends employed by the Bengal monarchs whose names and titles the local kings are seen partially to reproduce. "The Indian Village of Bengal," J. R. A. S. N. S. vol. II. (1866), pp. 202, 224, J. A. S. Bengal, 1873, p. 252, A. N. 742-740.

OBVERSE.

السلطان الأعظم
علاء الدنيا والدين
ابو المظفر عليشاه
السلطان

REVERSE.

سكندر الزمان
المختص
بغنايت الرحمن ناصر
امير المؤمنين

قرب هذا القصة في البلدة فيروز آباد سنة اثني اربعين
وسبعماية (Firozabad, A. N. 742.)

5- Illustration No. (56) in Arakan's "Coins" with Arabic script.

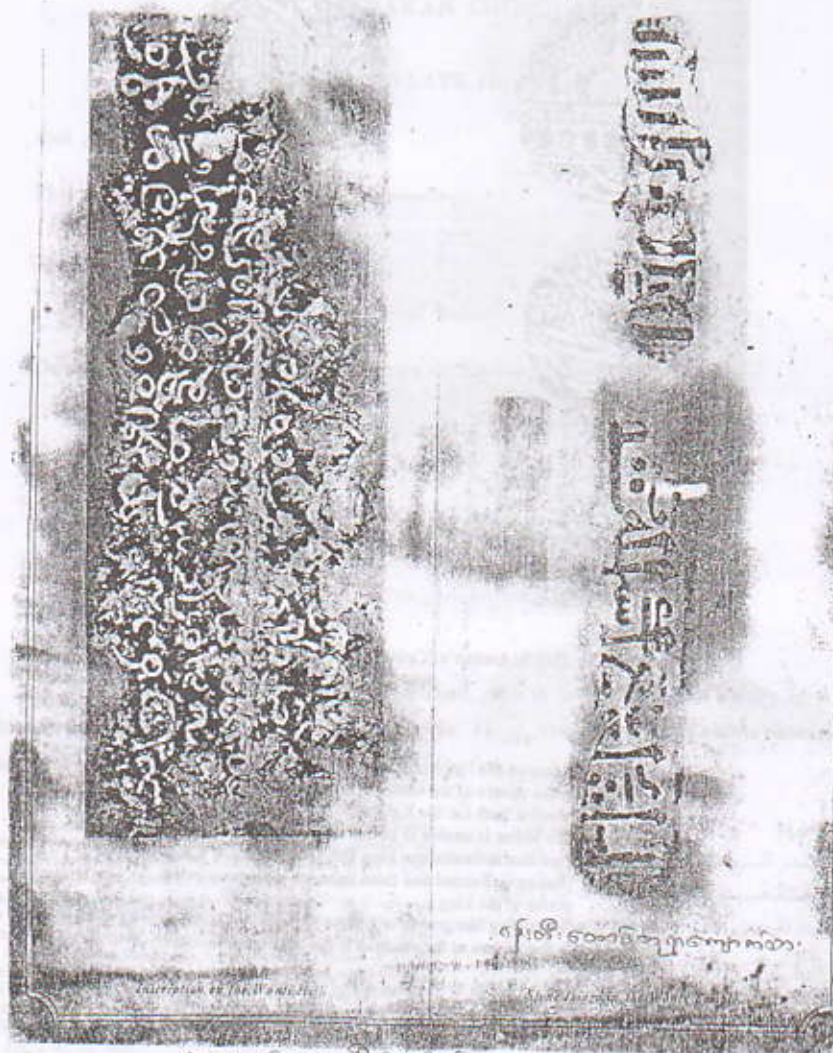
Explanation of the Coins above:

- Coin No. 1 - Indicates the Prophet's Mosque of Madina, Saudi Arabia.
- Coin No. 2 - In the square of the center it is the verse of declaration of Muslim faith i.e. the Kalimah.
- Coin No. 3 - The writer is unable to sketch the meaning of the script.
- Coin No. 4 - First line indicates one king Din Muhammad of Rohang (Rahani). Second and third lines are something in the praise of the king.
- Coin No. 5 - Something like prayer or a verse in praise of the king.
- Coin No. 6 - In the Square at the center it is the Muslim's Kalimah.

Note: There is no explanation about these coins in U San Tha Aung's "Rakhine Coins".

PLATE No. XXVI.

သမိုင်း သုတေသီများ၏ တွေ့ရှိချက်များ
(ကျောက်စာ) ကောက်ယူထားသည်။

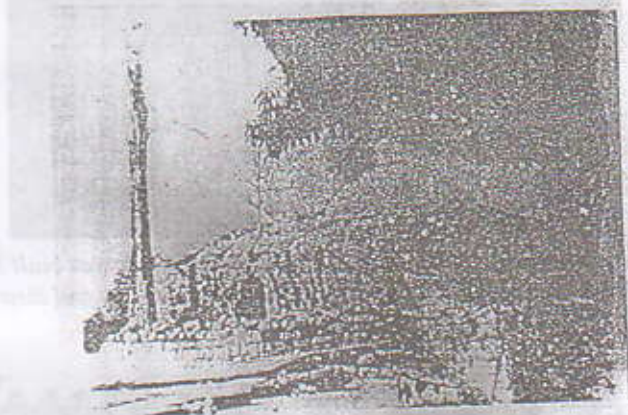

ကျောက်စာတစ်ချက်တည်း။

ဒေါက်တာ ဦးစော - နှစ် ၁၉၁၆ ခု။
Dr. Emil Forchhammer of Arakan 1891. * ၁၁ ဇူလိုင် ၁၈၉၁ ခု။

C-2: A stone inscription with Arabic script found in the compound of Theingyi Taung Pagoda and preserved in Mrauk-U Museum.

C-3: Sandhi Khan Mosque built in 1433 A. D. at Mintsynbyin, Mrauk-U by Muslim army who came to help enthrone Naramekhla (The founder of Mrauk-U dynasty)

This is a picture of Akyab's ancient Mosque, Badar Makam. It was built 1727 A.D ,hundred years before the building of city. Akyab was built as city and district in 1826 A.D when British conquered Arakan.

An ancient Kadi Mosque in Paiketha village, Kyauktaw, found in 14th Century AD

PLATE No XXXI

၁၈၈၅-၈၈၆ ခုနှစ် Dr Emil Forchhammer ၏
 Arakam ၁၈၇၂ ခုနှစ်မှ စတင်
 ၇၂-၈၈၆ ခုနှစ် ၆၈၇ ခုနှစ် နှစ်နှစ်
 ၆၈၇ ခုနှစ် ၆၈၇ ခုနှစ်

ရှေးဟောင်းသမိုင်းအထောက်အထားများ

147. Mihrab decoration from Dainigripet, Mrauk-U Museum. This stone sculpture would have originally ornamented a mihrab, or prayer niche, of a mosque. The style compares closely with that of the Chhota Sena mosque at Gaur in east Bengal (1493-1519).

ရာဇဝင်ပြသု-ဦးကျော်မင်း
Dr. Pamela Gutman's *Burmar's Lost Kingdoms* 2001, Bangkok.
စာ ၁၃၆ မှ ကူးယူတင်ပြသည်။

[အကြောင်းအရာ]

ရန်ကုန်

၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၀ ရက်နေ့

အကြောင်းအရာ - ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၀ ရက်နေ့

အကြောင်းအရာ - ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၀ ရက်နေ့

၁၉၄၆ ခုနှစ်

၁၉၄၆ ခုနှစ်

၁၉၄၆ ခုနှစ်

၁၉၄၆ ခုနှစ်

၁၉၄၆ ခုနှစ်

BURMA POLICE

ACTIVE SERVICE CERTIFICATE

No. 835 D.C. Abu Kassim

Mr. Abu Kassim took part in ACTIVE SERVICE against insurgents in the encounter shown on the reverse.

This certificate is awarded as a mark of appreciation.

-8 JAN 1954

Date 8 JAN 1954

District Supdt. of Police,
Dist AKYAB.

ပြည်ထောင်စု

ပြန်မာနိုင်ငံတော်

၇၆ SEP 1954

ရအဖွဲ့

အောက်ဖွဲ့ဝင် အမှုထမ်းကောင်းထက်မြတ်

အမှတ် () အ ဝိ ရှိသူ - အမှတ် ၁၀၆

သည် ကျောက်တွင်း ခေါ်ပြထားသည့် အတိုင်း သောင်းကျန်းသူများနှင့် ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်ရာတွင် သက်စွန့်ကြိုးပမ်း ပါဝင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအား မြန်မာ့ အစိုးရက အသိပြုသောအခါ၌ ဤလက်မှတ်ကို ချီးမြှင့်လိုက်သည်။

ရက်စွဲ: ၇၆ ဇူလိုင်လ ၁၉၅၄ ခုနှစ်

အမှုထမ်း

DISTRICT

Good Service Certificate

This Certificate is presented to:

of _____ Village as a mark
of appreciation for assistance rendered to the Police in
Case No. _____ of 19 _____ of _____ Police
Station. A reward of Rs. _____ is also given.

၁၈၆၅-၆၆ ခုနှစ်

အမှုထမ်းကောင်းလက်မှတ်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ နေထိုင်ရာ နယ်မြေတွင် နေထိုင်သူ ၁၀၀ နီးပါး ရှိသည်။
 မူလက အချို့က နေထိုင်ရာ နယ်မြေတွင် နေထိုင်သူ ၁၀၀ နီးပါး ရှိသည်။
 (၁၀) နီးပါး ရှိသည်။
 တို့က နေထိုင်ရာ နယ်မြေတွင် နေထိုင်သူ ၁၀၀ နီးပါး ရှိသည်။
 နေထိုင်သူ ၁၀၀ နီးပါး ရှိသည်။

District Superintendent of Police.

Dated the _____ of _____ 194 _____

သမ္မတကောင်စီ

၁၀/၁၁/၇၉

သမ္မတကောင်စီ

၁

၁၃၁၀ ခုနှစ် - ပြာသိုလဆန်း : ၆ ရက်။

(၁၉၄၉ ခု - ၁၁ နိုဝင်ဘာ - ၄ - ရက်)

လူကြီး : မင်း : စင်ဗုဒ္ဓ : ။

ပြည်ထောင်စုချုပ် မောင်ခိုင်မောင်စိုး
 နှစ်ပတ်လက်လက်ရံ ရေး ရေး - လူကြီး : မင်း :
 အား : နိုင်ငံတော် ငွေကြေး : ၈ - ပြည်ထောင်စု ငွေတံဆိပ် -

ပြန်ပေး : အပ်စွဲ : ပြန်ပေး : ခံရခြင်း : နှစ်ပတ်လက်
 ရှိမျှ : စာတမ်း : မြေဝက်ကြောင်း : အကြောင်း :
 ကြား : ပါသော် ။

(အမှုတော်)

နိုင်ငံတော် ငွေကြေး : စာတမ်း

ဖိုး : ၇၁ : အသက်

ရဲသား : အမှတ် (၁၀၃၆) - (သူရဲသားအတွက်)

စစ်ရေးရာ

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ရဲစခန်း

စစ်တွေခရိုင်၊ ဟောင်းတောရဲစခန်း

ရဲကြပ်ကြီး - မဟာမက်ကဆီနီး သို့ ကျောက်တွင်းတော်မြို့
 သို့သည့် အစိုးရအမှုတော်ကို ကန့်သတ်ပြီး ပမ်းတမ်းဆောင်သည့် အတွက်၊
 ဤမဟာမက်ကို ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အတွက် ချီးမြှင့်လိုက်သည်။

ဝဠာသု (၁၈၈၄)

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၆ ရက်၊
 ရန်ကုန်မြို့

မဟာ မက်ကဆိန်း ၊

ရဲကြပ်ကြီး ၊

မောင်းတော ရဲခြံနာ ၊

စစ်တွေ ခရိုင်။

မောင်းတော ရဲခြံနာ ၊ ရဲကြပ်ကြီး မဟာ မက်ကဆိန်း နှင့်
ရဲခြံနာ အုပ်အတွက် ခိုက်တိုသည့်လက် နက်ကို နှင့် နှင့် အမှတ်ထမ်းတပ်သား
၃၀ - ခန့်တို့ကို အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲလျက် ၊ နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ၊ နိုင်ငံ
တော်အစိုးရအား ၎င်း ၊ နယ်သူနယ်သားများအား ၎င်း ၊ အတူးအနှောင့်
အယှက်ပေးခဲ့သော ၊ မောင်းတောအပိုင် ၊ ကျွန်းပေါက်ဌာအရွာတက်
တောတောင်ထူထပ်သော ဒေသတွင် ခိုအောင်းလျက်ရှိသည်။ ပျောက်ကွား
ခေါင်းအောင် ခိုလှုံစေတော်မူ နှင့်လက်နက်မျိုးစုံကို အောင်သူနောက်
လိုက် (၅၀) ခန့်တို့အား ၊ ၁၉၅၄ ခု ၊ ဇူလိုင်လ - ၁၅ - ရက်နေ့မှ -
၁၇ - ရက်နေ့အထိ ၊ ဂွပ်ဂွပ်ခွံခွံတိုက်ခိုက်ရာ သောင်းကျန်းသူ (၆)
ယောက်ကျဆုံးပြီး ၊ သေနတ် (၂) လက်နှင့်အရူးကြီး သေဆုံးခွက်စာ
တမ်းများကို သိမ်းဆည်းရမိလိုက်ပါသည်။

သို့ပါ၍ မဟာ မက်ကဆိန်းအား ဤအမှုထမ်းတောင်းလက်
မှတ်ကို ခိုးဖွင့်လိုက်သည်။

ဆုတော် ၄၅၀၀/- (၄၅ ပေါင်းသုံးရာကျပ်တိတိ) ကို
လည်း ခိုးဖွင့်လိုက်သည်။

ပြည်လမ်း အသံလွှင့်ခုံသစ်ကြီး

၇၁

ခန့်စစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက် မြန်မာ့အသံ ၁၅ ကြိမ်မြောက် နှစ်ပတ်လည်နေ့တွင် တကြိမ် ရေဒီယို အဆိုတော်များကိုယ်တိုင် ညှိနှိုင်းသတ်မှား ချွေမျောက်တွင် တေးသီချင်းများ သီဆို ဖျော်ဖြေကြသည်ကိုလည်း တိုက်ရိုက် အသံလွှင့်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့ညတွင်လည်း ရုပ်သေးပညာရှင် ဘုန်းဆရာလင်းက အဆိုပါ စတူဒီယိုအေ အသံလွှင့်ခန်းမကြီးထဲမှ ရုပ်သေးရုပ်များဖြင့် ညှိနှိုင်းသတ်မှားချွေတွင် ရုပ်သေး အစီအစဉ်တခုကို အသံလွှင့် တင်ဆက်ခဲ့၏။

အသံလွှင့်ချိန်များကို ရုတ်တရက်အားဖြင့် တိုးချဲ့ခြင်း မပြုနိုင်သေးသော်လည်း တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ရှေးရှု၍ တိုင်းရင်းသား ဘာသာအစီအစဉ်များတွင် လက်ရှိ အသံလွှင့်နေသော တိုင်းရင်းသားဘာသာများအပြင် နောက်ထပ် ဘာသာစကား လေးမျိုးကို တိုးချဲ့အသံလွှင့်ရန် အစိုးရအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မွန်ဘာသာ၊ ပအိုဝ််ဘာသာ၊ လားဟူဘာသာနှင့် ရိုဟင်ဂျာဘာသာ အစီအစဉ်များကို တဘာသာလျှင် ၁၀ မိနစ်စီ စတင်အသံလွှင့်ခဲ့သည်။

သတင်းအဖွင့် တီးလုံး

မြန်မာ့အသံ မူလအစီအစဉ်နှင့် တွဲဘက်အစီအစဉ်တို့သည် ညနေပိုင်းတွင် မိမိတို့ မိတာအသီးသီးမှ အစီအစဉ်များကို တချိန်တည်း ထုတ်လွှင့်လျက် ရှိသော်လည်း ည ၇း၄၅ နာရီအချိန်တွင် ပြည်တွင်းသတင်းများကို မြန်မာ့အသံက ကြေငြာသည့်အခါ တွဲဘက် အစီအစဉ်မှလည်း တပြိုင်တည်း အသံလွှင့်နိုင်ရန် အသံလွှင့် စက်ပက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများက စီစဉ်ပေးရလေသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် မြန်မာ့အသံက သတင်းများ စလွှင့်မည့်အချိန်၌ တွဲဘက်အစီအစဉ်မှ အသံလွှင့်နေဆဲဖြစ်သော အစီအစဉ်များကို ပြတ်တောက်ပစ်ရခြင်း၊ အသံမှိန်၍ အဆုံးသတ်ပေးရခြင်း၊ တခါတရံ အချိန်ပြည့်တီးလုံး၊ ဓာတ်ပြားသီချင်းများ ဖွင့်ပေးရခြင်း စသည်ဖြင့် အစီအစဉ် ချောမောစေရန် လိုအပ်သလို စီစဉ်ပေးရ၏။

ဦးမောင်နီ၊ စောထွန်း၊ မောင်ဖြူ၊ ဘကျော်၊ မောင်စိန်
(မန္တလေး) အထူးတပ်ရင်း (၁၀၆)

စစ်တွေမြို့၊ ဘုမိရွာ၊ တစ်ရွာတည်းသား စစ်မှုထမ်းရှိဟင်္ဂျာများ
နိုင်ငံအတွက် စွန့်စားခဲ့သော သာဓက

Shahid Jafar Hussain Kazzal (1918-1960)
Founder President of Mujahid Movement in Arakan

Sultan Mahmood (1900-1982)
MP & Minister of Health

Abdul Basher (1901-1991)
MP & Parliamentary Secretary

M. A. Ghaffar (1910-1968)
MP & Parliamentary Secretary

Above Photographs are copied from Myet Khinn Thil Magazine issued in July, 1992.

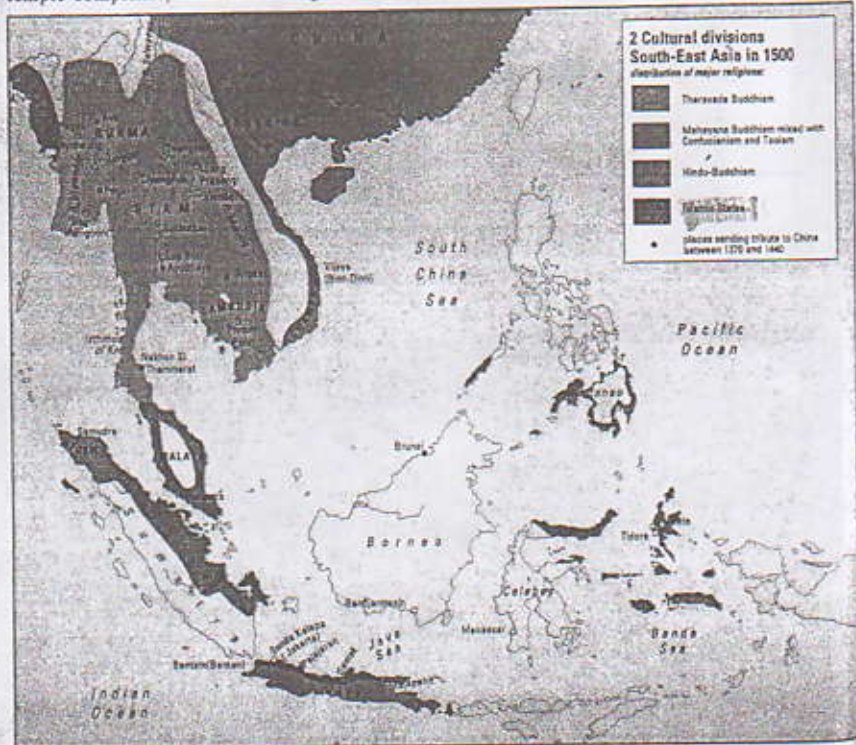
ရိုဟင်ဂျာ ရှေးခေတ်ခေါင်းဆောင်များ

South-East Asia to 1511

Situated at one of the world's main cross-roads, civilization developed early in South-East Asia: traces of 'Java man' date from the middle Pleistocene and remains of *homo sapiens* from c. 40,000 BC; rice cultivation in Thailand began about 6000 BC and bronze working in Thailand and Vietnam in 1000 BC or earlier (pages 10 and 16). Early trade routes linked India with ports along the coasts of Burma, Thailand, Cambodia and Vietnam; Hindu-Buddhist influences from India reached the area around the 2nd or 3rd century AD; and by the 5th century Buddhist images and votive tablets appeared, along with Sanskrit inscriptions. These influences never obliterated the unique character of South-East Asian civilization; instead, the next thousand years saw their assimilation to produce distinctive societies in the area. The culture of Java and southern Sumatra likewise became Indianized, but these areas also developed commercial and political links with China, which welcomed tribute missions from a growing number of states. From the 8th century temple complexes, each combining Hindu and

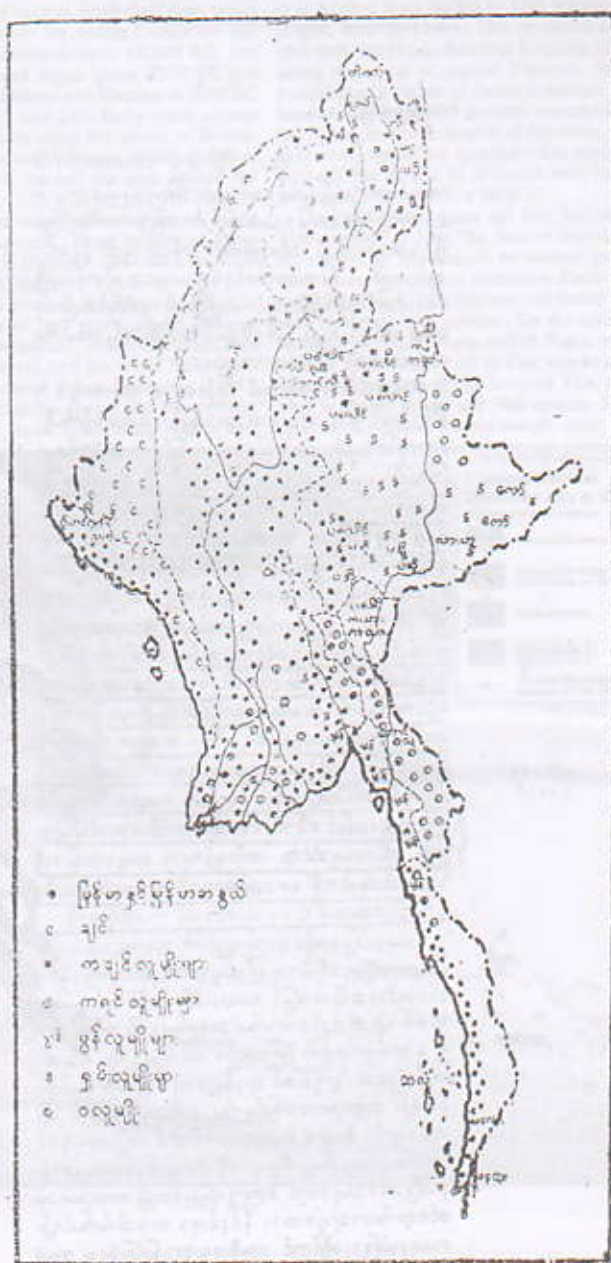
Buddhist influences, evolved in four main areas: central Java (notably at Borobudur and Prambanan, from the 8th to 10th centuries), Cambodia (especially at Angkor, from the 9th to 13th centuries), Burma (Pagan, from the 11th to 13th centuries) and, associated with the Hindu-Buddhist kingdom of Champa, along the coast of central Vietnam. Meanwhile Palembang (a centre of Sanskrit culture from perhaps as early as the 7th century) emerged as the capital of the maritime empire of Srivijaya, which for centuries controlled international trade passing through the straits of Malacca and Sunda, and across the Isthmus of Kra (map 1).

The great temple-states fell into decline after the 12th century. In Java, the area of Prambanan was superseded in importance by eastern Java, where three states developed in succession: Kediri (12th century), Singhasari (13th century) and finally Majapahit (late 13th-early 16th century). On the mainland, first Mongols and then Shans sacked Pagan in the 13th century, while Angkor fell to Thai attacks after 1369. Sukothai, the first of the lowland Thai cities, was itself in decline by the late 14th century. New political centres replaced the old temple cities: in Burma,

၈၆

ပြန်ပသဒ္ဓင် ပထဝီဝင် အထက်ကျွန်း

ပုံ ၈၆ (၂) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ယှဉ်နေထိုင်ပုံ

၇ ၁၂ သတင်းများ။
၈ ၁၅ သိချင်းကြီး
၉ ၂၀ နောက်တနေ့အစီအစဉ်။
၉ ၀၀ အစီအစဉ်ပြီး၏။

၇ ၂၀ သတင်းများ။
၈ ၁၅ ဆိုင်းအဖွဲ့ပျော်ပြေခန်း။
၈ ၂၀ နောက်တနေ့အစီအစဉ်
၉ ၀၀ အစီအစဉ်ပြီး၏။

မြန်မာ့အသံ ဒုတိယပိုင်း

ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့

ဇူလိုင်လ ၂၉ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့

နာရီမိနစ်

ညနေပိုင်း။

၅ ၃၀ တိုင်းရင်းသားအစီအစဉ်။
ကချင်ဘာသာအစီအစဉ်။
၅ ၄၀ ကချင်ဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၀၀ ချင်းဘာသာ အစီအစဉ်။
၆ ၁၀ ပအိုဝ်းဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၂၀ ဗိုလ်ချုပ်ဘာသာ အစီအစဉ်
၆ ၃၀ ရှမ်းဘာသာအစီအစဉ်
၆ ၅၀ လားဟူးဘာသာ အစီအစဉ်
တိုင်းရင်းသား အစီအစဉ်ပြီး၏။
၇ ၀၀ ကာလပေါ်သီချင်း
၇ ၁၅ သူတို့အမြင်
၇ ၃၀ ခေတ်ဟောင်းသီချင်း
၇ ၄၅ ကာလပေါ်သီချင်း
၈ ၀၀ သတင်းများ။
၈ ၁၅ စစ်မြေကချစ်ဆွေများသို့
၈ ၄၅ ကာလပေါ်
၉ ၀၀ နိုင်ငံခြားသတင်း။
၉ ၁၅ အစီအစဉ်ပြီး၏။

နာရီမိနစ်

ညနေပိုင်း

၅ ၃၀ တိုင်းရင်းသားအစီအစဉ်။
ကချင်ဘာသာအစီအစဉ်။
၅ ၄၀ ကချင်ဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၀၀ ချင်းဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၁၀ ပအိုဝ်းဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၂၀ မွန်ဘာသာအစီအစဉ်
၆ ၃၀ ရှမ်းဘာသာအစီအစဉ်။
၆ ၅၀ လားဟူး ဘာသာအစီအစဉ်။
တိုင်းရင်းသားအစီအစဉ်ပြီး၏။
၇ ၀၀ ပညာရေးသင်္ခန်းစာ။
၇ ၂၀ ကာလပေါ်သီချင်း
၇ ၃၀ လူမှုရေးရာအမြင်
၇ ၄၅ ကာလပေါ်သီချင်း။
၈ ၀၀ သတင်းများ။
၈ ၁၅ ကျေးလက်ပဒေသာ သီချင်း။
၈ ၄၅ ကာလပေါ်
၉ ၀၀ နိုင်ငံခြားသတင်း။
၉ ၁၅ အစီအစဉ်ပြီး၏။

Ministry of Education
Department of Higher Education
Yangon University of Distance Education

FIRST YEAR

TEXT BOOK

Module No. Geog - 1004 - Geography of Myanmar

(For History Students)

Yangon-Mandalay railway line. Some of them were scattered along the Yangon-Pyay railroad.

Goan or Khun, Lu, Lao all of these ethnic groups reside east of Thanlwin river especially around Kyaungton.

Myaung or Myaung Zu ethnic group which is small in number live on Theindi of northern Shan State and in Kyaungton of Southern Shan State.

Along the borders of Myanmar where mountain barriers do not hinder movement of population, minority groups are found on either side of the boundary. A small ethnic group named Young who lives in northern Thailand, Laos and northern Vietnam can be found in Kyaungton of southern Shan State. The Kokant Chinese group is found east of the Thanlwin river at Kokant township. In northern Rakhaing State close to the border with Bangladesh at Butheetung and Maundaw township are where the Rohinggas and Chittagarians live. These minority ethnic groups had settled in the border region since early days.

AFFIDAVIT.

I, Oaler Hussain, son of Abdul Kader, (dead) aged 20 years
 Rohingya Muslim, by occupation, Petty Trader, residing at No. 25,
 136th Street, Rangoon, on solemn affirmation state as follows;

I, say that I was born in the year 1944, at Vikir
 Rathidaung, Township, Myu Dist (Akyab) never been abroad from the
 Union of Burma since my birth and still to date.

I, say that my parents Abdul Kader and my mother (Dead)
 Neina Khatun, ~~xxx~~ was born in Rathidaung, Myu District, never been
 abroad from this Country since their birth, and deceased in the Union
 Burma, and my paternal grand parents and maternal grand parents,
 was domiciled of Burma and deceased in ~~the~~ Burma.

I, say that my period of resident in the Union of
 Burma for about 20 years since my birth, holder of NRC.AH.030925.

I, say that I declare I am loyal and faithful to
 Govt. of the Union of Burma, and residing permanently without
 any break.

I, say that I am entitled ~~for~~ for the Union
 Citizenship under section 4(2) of the Union Citizenship Act, 1948,
 because I was born in the Union of Burma and my past ancestor
 for the Past two generation, made Burma their permanent home.
 and that he is not under any disability.

I say that I make this affidavit all are true
 and correct to my own knowledge.

ပြည်ထောင်စု
 DEPENDENT.

Solemnly affirmed before me at Rangoon, on 10th
 1964

Magistrate
 and District Magistrate

Rohingya Language News

Jeddah Aug 9, 2007:

Rohingya/Rohingya language has been officially recognized and registered by ISO, International Organization for Standardization, as being one of the world unique languages. This official announcement has been done by SIL.ORG on its website (<http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=rhg>) which says effective from July 18, 2007 Rohingya/Rohingya Language has been approved as an active individual living language and hence assigned a unique identifier ISO-639-3 "RHG" as being among the recognized Languages of the world. SIL.ORG is the official site of the ISO 639-3 language Registration Authority and thus is the only one authorized by ISO as stated in their website (<http://www.sil.org/iso639-3/default.asp>).

Thanks to SIL ethnologue editor Mr. Conrad Hurd, who has made ample efforts to study about Rohingya people and their writing systems namely of Arabic Script, Hanifi Script and Latin Script (Rohingyalish). On 10 Jan 2007, he has submitted a proposal (http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/2006-048.pdf) to abrogate the ISO language code "cit" but split it into two; "ctg" for Chittagonian and "rhg" for Rohingya as the two are distinct living people in two different countries and having different languages, cultures and writing systems. He has also submitted another proposal (http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/2006-048_rhg.pdf) to create a Rohingya/Rohingya language record among the world language list as can be seen in the links (http://www.sil.org/iso639-3/chg_detail.asp?id=2006-048) and (<http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=rhg>).

Also thanks to Eng. Mohammed Siddique who, on 28 March 2007, has submitted comments (ftp://ftp.sil.org/iso639-3/cr_files/CurrentComments/2006-048_cm1.pdf) about the development history of all our writing systems from Arabic script to Hanif script to Rohingyalish script, and described the progressive improvements achieved in each stage. Since Rohingyalish has got distinct superiority over all others, he has requested ISO to recognize the Modern

Rohingya Writing System (Rohingyalish) and hence to assign an appropriate ISO code for it. After more than 6 months of study over the issue, ISO has finally announced the recognition of Rohingya people, their language and their modern writing system (Rohingyalish) on 18 July 2007 with immediate effect. The final approval can be viewed with its approval stamp on the first page, at SIL website link (http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/PastComments/CR_Comments_2006-048.pdf). The approval for the language part was generally based on his contributions to the Rohingya language website (<http://www.rohingyalanguage.com>) but particularly based on the article (http://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_language) contributed to the world famous online free encyclopedia known as Wikipedia.

Related documentations to this official approval can be found as follow.

(1) Initial request paper by Mr. Conrad Hurd

(http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/2006-048.pdf) to split CIT into two independent languages "rhg" and "ctg" based on Rohingya Language Article (http://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_language) and other UN reports.

(2) Request paper for Rohingya Language by Mr. Conrad Hurd

(http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/2006-048_rhg.pdf)

(3) Comments on Mr. Hurd's paper by E. M. Siddique

(http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/PastComments/CR_Comments_2006-048.pdf)

(4) Change request Results at SIL.ORG (http://www.sil.org/iso639-3/chg_detail.asp?id=2006-048)

(5) Comments results (Approved and active; effective from 18/8/2007).

See final result in (<http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=rhg>)

And approval result in the 1st page of

(http://www.sil.org/iso639-3/cr_files/PastComments/CR_Comments_2006-048.pdf)

(6) See in the list. "Rohingya" language among the World Languages

(starting with R, for example) in (http://www.sil.org/iso639-3/codes.asp?order=639_3&letter=r)

(7) SIL.ORG (<http://www.sil.org/iso639-3/default.asp>).

(8) ISO - International Organization for Standardization (<http://www.iso.org>)